

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Кафедра іноземних мов та методики викладання

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

ТЕМА: МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ
НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ

Виконала:

Чегронець Надія Вікторівна
Спеціальність: 014 Середня освіта
(Англійська мова і література)
Освітня програма:
Середня освіта (Мова і література
(англійська))

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, ст. викладач
Кушнєрьова Марина Олександрівна

Допущено до захисту
«08» листопада 2023 р.

Завідувач кафедри

_____ Ольга МІЛЮТІНА

Дата захисту: «___» грудня 2023 р.

Оцінка _____

Підписи членів АК

Глухів 2023 рік

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТАРШОКЛАСНИКІВ	10
1.1. Зміст та мета формування соціокультурної компетентності в учнів старшого шкільного віку	10
1.2. Дидактичні передумови використання Інтернет-технологій у формуванні соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку	26
1.3. Психолого-педагогічні передумови використання Інтернет-ресурсів у навчанні англійської мови учнів старшого шкільного віку.	47
РОЗДІЛ II. ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ	59
2.1. Методичні умови формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі використання Інтернет- ресурсів	59
2.2. Зміст формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі використання Інтернет-ресурсів.	70
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МЕТОДИКА ПЕРЕВІРКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ	96
3.1. Комплекс завдань соціокультурної спрямованості на основі соціальних сервісів	96
3.2. Експериментальне навчання, спрямоване на формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку	102
ВИСНОВКИ	115
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	118

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасні процеси глобалізації, політичного, соціального та економічного розвитку торкнулися всіх сфер життя українського суспільства, в тому числі і освітнє середовище. Модернізація системи освіти на основі реалізації компетентнісного підходу до навчання, створення концепції Нової української школи має на меті формування особистості, яка володіє спектром загальнокультурних і професійних компетенцій та здатна займатися саморозвитком і самоосвітою протягом усього життя.

Навчання ІМ як засобу міжкультурного спілкування втілено у соціокультурному підході до навчання, започаткованому В. Сафоною. Підхід наголошує на необхідності формування у студентів соціокультурної компетентності (СКК) при вивченні ІМ поряд з формуванням мовної та мовленнєвих компетентностей.

Формування СКК поряд з двома іншими компонентами лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК), такими, як соціолінгвістичною та соціальною, є предметом дослідження у методиці навчання ІМ таких науковців, як Т. Колодько (2004), Н. Бориско (2000), М. Гец (2003), Ю. Пассов (2002), Н. Складенко (2003), О. Тарнопольський (2005, 2014), В. Манакін (2012, 2018) та інших.

Актуальним стає питання оптимального вибору засобів та шляхів формування соціальних та культурних компетентностей. Інформатизація освіти, що пов'язана з інтеграцією інформаційно-комунікативних технологій у навчальний процес впливає на перегляд методів та засобів навчання (Н. Бориско, О. Тарнопольський та інші).

У сфері лінгвістичної освіти за останні роки з'явився ряд робіт, присвячених використанню інформаційно-комунікаційних технологій, включаючи соціальні сервіси мережі Інтернет, в навчанні іноземної мови, формуванні умінь писемного мовлення (Глазунов М. С.) міжкультурної та соціокультурної компетенцій учнів

(А. М. Гольдин, Е. Д. Патаракін, Д. Б. Ярмахов, R.P.Adler, B.Alexander, T.Anderson, B.Benziger, V.Brandon, J.S. Brown, C. Dalsgaard, R. Dawson, S. Downes, L. Evans, M. & A. Nattland, S.Lee & M.Berry, M.Madden, M.Notari, P.McGee & V.Diaz, J.Siemens, D'Souza, V. Stevens, G. Vossen).

Аналіз дидактичних властивостей і методичних функцій соціальних сервісів мережі Інтернет (соціальна мережа Facebook, подкасти) дає можливість говорити про ефективність формування соціокультурної компетенції учнів старшого шкільного віку на їхній основі.

Враховуючи радикальні зміни у світовому інформаційному просторі, особливої актуальності набуває необхідність формування вмінь орієнтуватись у великих обсягах соціокультурної інформації про події та явища, критично її оцінювати та здійснювати пошук необхідних нових знань. Матеріалом найновішої соціокультурної інформації є статті-новини, які містяться на англійськомовних веб-сайтах газетних і журнальних видань у мережі Інтернет. Здійснюючи контакт з новою актуальною соціокультурною інформацією, важливо навчитись зіставляти її з минулим досвідом, розрізняти упередженість думок чи суперечності, які мають стати основою для постановки та вирішення нових міжкультурних, професійних, наукових чи особистих питань (Klippel, 1991; O'Sullivan, 1994; Pergnier, 1993; Rost-Roth, Hufeisen & Neuner, 2005; Rusler & Wierlacher (1988), Thomas, 1993; Thomas & Wagner, 1999; Zeuner, 1997).

Рекомендації Комітету з питань освіти при Раді Європи щодо процесу формування СКК та рівня її сформованості у майбутніх викладачів англійської мови (АМ) відображені в програмах навчання АМ для загальноосвітніх навчальних закладів («Рекомендації Комітету», 2003; «Програма...», 2018)

Відповідно до документів, суттєвим визначається соціокультурний компонент навчання АМ, опанування яким забезпечує володіння учнями АМ як засобу пізнання культури англійськомовних країн, так і засобу міжкультурної комунікації в особистих, наукових та інших цілях.

Аналіз нормативних документів, Державного стандарту повної загальної освіти, реальної шкільної освітньої практики продемонстрував, що існуюча система навчання учнів старшої школи не в повному обсязі відповідає сучасним вимогам, що висуваються до рівня знань англійської мови. А саме до рівня володіння соціокультурною компетентністю. У переважній більшості це обумовлено недостатньою мовленнєвою практикою учнів, невідповідністю обсягу змісту навчального матеріалу кількості часу, передбаченому на його засвоєння, а також номенклатури субкомпетенцій для кожного етапу навчання.

Формувати соціокультурну компетентність за вищезазначених умов лише на основі діючих посібників, без залучення додаткових засобів навчання та розробки більш різноманітних і методично доцільних прийомів, способів та форм роботи не ефективно. У зв'язку з чим очевидним стає потреба підвищити ефективність формування соціокультурної компетентності старшокласників за рахунок розробки та впровадження у процес навчання інноваційних технологій і методик навчання. Це дозволить інтенсифікувати процес навчання і створити організаційно-дидактичну базу для реалізації компетентнісного підходу в навчанні англійської мови.

Слід відзначити наявність досить значної бази теоретичних робіт, які торкаються питання формування соціокультурної компетентності в учнів використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні іноземних мов. Аналіз наукової літератури показав, що за останні роки увага науковців було спрямована на такі питання, пов'язані з тематикою нашого дослідження: розробка концепції компетентнісного підходу (Локшина О. І. 2007, Хуторський А. В., Зимня І. О. та інші); використання соціокультурного (Бориско, 2000; Голованчук, 2003; Кавнатська, 1999; Сафонова, 1996; Тер - Минасова, 2007 та інші) та полікультурного (Мілютіна, 2008) підходів у освіті; інтеграції ІКТ в навчання іноземних мов (Глазунов, 2015; Бігич, 2016).

Однак, незважаючи на існуючу базу досліджень, присвячених проблемі

формування соціокультурної компетентності на основі ІКТ, доводиться констатувати ряд не розроблених і недостатньо вивчених проблем, а саме:

- > не виявлено дидактичний потенціал соціальних сервісів мережі Інтернет (Соціальна мережа Facebook);
- > не визначено методичні умови формування СКК учнів старшого шкільного віку з використанням соціальних серверів;
- > не розроблена методична система формування СКК учнів старшого шкільного віку з використанням соціальних серверів;
- > не розроблена система завдань з використанням соціальних серверів, спрямованих на формування СКК учнів старшого шкільного віку.

Таким чином виникає протиріччя між:

- > постійним вдосконаленням Інтернет-технологій і недостатньою розробленістю методик навчання на їхній основ;
- > вимогами до інформатизації середньої освіти та практичним використанням ІКТ у навчанні англійської мови в загальноосвітній школі III ступеню.

У зв'язку з цим у нас є всі підстави вважати проблему формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі використання Інтернет-ресурсів нерозв'язаною, отже, такою, що вимагає спеціального дослідження, що і обумовило вибір теми - «Методика формування соціокультурної компетентності учнів старшої школи на основі використання Інтернет-ресурсів».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема магістерської роботи є частиною комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри іноземних мов та методики викладання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Тему дослідження затверджено вченою радою факультету філології та історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол

№від «»р.).

Об'єктом дослідження є процес формування в учнів старшого шкільного віку соціокультурної компетентності засобами Інтернет-ресурсів.

Предметом дослідження виступає методика формування в учнів старшого шкільного віку соціокультурної компетентності на основі соціальних серверів.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні, розробці, експериментальній перевірці та впровадженні в шкільну практику методики формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі використання соціальних сервісів.

Сформульована мета визначила такі **завдання** дослідження:

1) розкрити структуру соціокультурної компетентності та визначити номенклатуру її компонентів, що розвиваються в учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів;

2) виявити дидактичні властивості соціальних сервісів мережі Інтернет (Facebook), що враховуються при розробці методики формування соціокультурної компетентності на їхній основі;

3) виявити і обґрунтувати методичні умови формування соціокультурної компетентності старшокласників на основі соціальних сервісів;

4) розробити методичну систему формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів;

5) розробити комплекс завдань на основі соціальних сервісів, спрямованих на формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку.

Для вирішення поставлених завдань використовується комплекс науково-дослідних методів, а саме:

- теоретичний аналіз наукової літератури з проблематики дисертаційного дослідження;

- моделювання педагогічного процесу формування соціокультурної компетентності старшокласників на основі соціальних сервісів;

- анкетування, опитування;
- експериментальне навчання;
- аналіз кількісних і якісних результатів експериментального

навчання.

Методологічною основою даного дослідження послужили: сучасні підходи до навчання іноземних мов - *комунікативний* (Бім І.Л. 1996; Пасов Ю І., 2000; Соловова Є.М., 2004, 2008; Savignon S.J.,1972, 1983, 1997;); *соціокультурний* (Сафонова В.В., 1996; Манакін С. Г., 2000., 2007); *компетентнісний* (Локшина О. І., 2007, Хуторський А. В., 2001, 2003; Зимня І. О., 2004 та інші), особистісно-орієнтований (Алексюк В. П., 2003; Бім І. Л., 2002); концепція інформатизації освіти (Полат Є.С., 2000; Тітова С. В., 2007; Сисоєв В. П., 2010), концепція дистанційної освіти (Бендерець Н. М., 2012; Полат Є. С., 2005).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому *вперше* виявлені дидактичні властивості і методичні функції соціальних сервісів мережі Інтернет (Facebook), які необхідно враховувати під час розробки методики формування соціокультурної компетентності на їхній основі; *удосконалено* методичні умови формування соціокультурної компетентності; *подальшого розвитку* набули визначені структура соціокультурної компетентності і номенклатура компонентів соціокультурної компетентності, що розвиваються у старшокласників на основі соціальних сервісів.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання розроблених завдань і методики формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів в процесі викладання англійської мови. Результати дослідження можна використовувати в курсі методики навчання іноземних мов у ВНЗ, під час розробки навчально-методичних матеріалів, авторських програм, курсів з англійської мови.

Достовірність результатів дослідження забезпечується опорою на сучасні досягнення методики навчання іноземних мов, обґрунтованістю вихідних

теоретичних позицій, експериментальною перевіркою теоретичних положень, особистою участю автора в проведенні експериментального навчання, підтвердженням основних положень магістерського дослідження на практиці.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Експериментальна методика навчання англійської мови з метою розвитку соціокультурної компетентності відбувалась на базі Воронізької загальноосвітньої I-III ступенів школи № 6. Основні теоретичні та практичні положення магістерського дослідження висвітлювались на науково-практичних конференціях різного рівня:

міжнародних: Міжнародна науково-практична інтернет-конференція Глухівські читання – 2023. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук» (Глухів, 2023);

всеукраїнських: V Усеукраїнська студентсько-викладацька науково-практична інтернет-конференція з міжнародною участю «Сучасні тенденції та перспективи мовно-літературної освіти в Україні» (Глухів, 2023); Всеукраїнські науково-педагогічні читання молодих учених, магістрантів, студентів іноземними мовами «The 21st Century Challenges in Education and Science» (Глухів, 2023).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано тези доповіді на міжнародній конференції.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТАРШОКЛАСНИКІВ

1.2. Зміст та мета формування соціокультурної компетентності в учнів старшого шкільного віку

За останні роки система вищої професійної освіти України пережила період активної реформації і модернізації. Зміни, що торкнулися Українську вищу освіту, обумовлені приєднанням країни до Болонського процесу в 2003 році. Болонська декларація, підписана 19 червня 1999, передбачає гармонізацію вищої освіти в Європі за рахунок побудови єдиного освітнього простору. Серед семи ключових цілей Болонської декларації слід зазначити прагнення до поліпшення якості та конкурентоспроможності європейської освіти, введення дворівневого навчання (бакалаврат і магістратура), розвиток мобільності студентів, впровадження систем контролю якості освіти всередині ВНЗ і оцінка роботи навчального закладу студентами та роботодавцями (Болонська декларація, 1999).

Функціонування оновлених освітніх стандартів засноване на компетентнісному підході. Використання цього підходу обумовлено необхідністю поліпшення якості освіти за рахунок переходу до більш практико-орієнтованого навчання, педагогіки творчої співпраці, формуванню базових загальнокультурних і професійних компетенцій підростаючого покоління.

Результатом застосування компетентнісного підходу є не володіння знаннями, вміннями і навичками в певній предметній галузі, а сформованість базових компетенцій, що відображають практичний аспект реалізації навчальної діяльності.

За умов впровадження компетентнісного підходу результати освіти описуються єдиною мовою компетенцій. Такий підхід дозволяє порівнювати класифікації і робити їх більш прозорими в порівнянні з вмістом освіти (Байденко, 2006: 11).

Терміни «компетенція» і «компетентність» відносяться до базових понять компетентнісної моделі побудови системи освіти. Однак ці поняття по-різному трактуються у вітчизняній і зарубіжній методиках навчання іноземних мов. Так, англійське слово «competence» може перекладатися на українську мову і як компетенція, і як компетентність в залежності від контексту. Сучасні зарубіжні словники Longman Dictionary of Contemporary English (1995) і Macmillan English Dictionary (2007) дають такі визначення поняттю: «competence»: здатність робити що-небудь добре, успішно, і, також, ряд навичок, умінь і знань, необхідних для виконання певного завдання. Отже, англійське слово «competence» включає одноразово значення компетенції і компетентності. Таким чином, в зарубіжній методиці ці поняття не розмежовуються. У вітчизняній методиці ці поняття прийнято розрізняти. Відповідно до державних освітніх стандартів компетенцією є здатність практично застосовувати знання, вміння, особистісні якості для здійснення успішної професійної діяльності в певній сфері. Під компетентністю випускника мається на увазі інтегрована характеристика, яка відображає готовність індивіда самостійно використовувати знання, вміння та особистісні якості в непостійних умовах професійної діяльності (Стандарти, 2010).

В.А. Болотов і В.В. Серіков (2003: 12) вважають, що компетентність є не просто продуктом навчання, а відноситься, скоріше, до наслідків саморозвитку, особистісного росту і самоорганізації індивіда, це спосіб існування знань і умінь, що сприяє особистісної самореалізації.

В рамках побудови компетентнісної моделі спеціаліста з іноземної мови під компетенцією мається на увазі здатність індивіда застосовувати знання, вміння, а також особистісні якості для вирішення завдань професійного характеру, соціальної взаємодії і досягнення особистого успіху (Ніколаєва, 2012: 2).

А.В. Хуторський (2003: 60) визначає компетенцію як взаємопов'язані якості особистості, що дозволяють індивіду вирішувати певні завдання.

Сукупність компетенцій, необхідних для здійснення ефективної діяльності в

певній галузі називають компетентністю.

А.А. Вербицький (2011: 54) під компетентністю розуміє реалізовану в діяльності компетенцію, виявлену в професійних ситуаціях характеристику особистості, яка визначає успішність виконання професійної діяльності.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що компетенції є фундаментальними складовими компетентності, і відображають володіння певними знаннями, вміннями і навичками. Компетентність - це володіння на певному рівні і здатність до практичної реалізації знань, умінь і навичок, а також наявність ціннісно-мотиваційного ставлення до здійснюваної діяльності. Формування компетентності є результатом процесу навчання.

У нашому дослідженні під компетенцією ми будемо розуміти систему знань, умінь, якостей і здібностей, необхідних для успішного здійснення навчальних завдань.

Таким чином, метою сучасної шкільної освіти в рамках компетентнісного підходу є формування компетентного школяра, що володіє всім спектром загальнокультурних і навчальних компетенцій. Така мета робить ще більш актуальною проблему формування соціокультурної компетенції (СКК) під час вивчення іноземних мов. Останнім часом все більше визнання і розвиток отримує соціокультурне спрямування навчання іноземних мов. Соціокультурний підхід спрямований на розвиток комунікативної культури учнів. Мета навчання іноземних мов в рамках соціокультурного підходу полягає в узгодженні двох соціокультурних світів у свідомості того, хто навчається, в усвідомленні їхньої подібності та відмінності, в підготовці до вирішення проблем, пов'язаних з міжкультурним спілкуванням (Gerhard N, 1996: 235). Відповідно до думки О.М. Щукіна (2003: 106), до іншомовної культури відноситься все те, що є ресурсом іншомовного культурного освіти, вираженого в чотирьох аспектах: навчальному, розвиваючому, пізнавальному і виховному. В рамках соціокультурного підходу базою навчання в пізнавальному аспекті є діалог культур, як порівняння і

зіставлення фактів і явищ зі сфери художньої творчості і способу життя двох народів. Виховний аспект навчання спрямований на здатність впізнавати загальні моральні орієнтири і існуючі відмінності в життя носіїв мови. Навчальний аспект націлений на формування комунікативної та соціокультурної компетенцій, спираючись на рідну мову учнів (Щукін О.М., 2003: 176).

В. В. Сафонова (1996: 62) під соціокультурним підходом розуміє культурознавчий підхід, орієнтований на вивчення мови в «дусі миру, в контексті діалогу культур». В рамках соціокультурного підходу вивчення мови націлене не тільки на те, щоб навчити учнів спілкуватися іноземною мовою, з урахуванням знань культурознавчого і країнознавчого характеру, а й орієнтуватися в соціокультурному середовищі країни мови, що вивчається.

Багато вчених наголошують на важливості формування соціокультурної компетенції у підростаючого покоління з урахуванням вимог та потреб міжкультурної комунікації. У науковій літературі ми зустрічаємо велике розмаїття поглядів на визначення і зміст поняття «соціокультурна компетенція», її структуру, на методи її формування. Дослідженнями в цій області займалися І. Л. Бім (1990); М. Л. Писанко (2008), Н. Г. Білоцерківська (2009), Н. А. Сушкова (2009), І. Ю. Голуб (2010), Т. В. Починок (2012), Ю. І. Трикашна (2014); Canale M., Swain M. (1980); Canale M. (1983); Savignon S. (1983, 1997); Ek van, (1986); Bachman L. (1990); Byram M. (1989) та інші.

Першим, хто ввів культурну складову в поняття компетенції, був Д. Хаймс (Hymes D, 1972). Він підкреслював, що соціальний контекст використання мови не менш важливий ніж його граматична будова.

Надалі замість лінгвістичної компетенції, яка розумілася досить вузько було запропоновано поняття комунікативної компетенції, під якою стала матися на увазі здатність правильно використовувати мову в різноманітних соціально детермінованих ситуаціях.

У 70-ті роки отримує свій розвиток комунікативний підхід у викладанні

іноземних мов, теоретично обґрунтовується лінгвокраїнознавчий аспект навчання (Верещагін Є. М., Костомаров В. Г., 1973), розглядаються мовна і комунікативна компетенції, остання включає знання країнознавчого характеру (Вятютнев М. В.М., 1975). У 80-х роках комунікативне спрямування викладання іноземних мов отримує все більше уваги (ГезН. І., 1985; Ніколаєва С. Ю., 1987, Пасов Ю. І., 1989; Бім І. Л., 1988). Поняття комунікативної компетенції досить швидко розвивається, в результаті переосмислюються спочатку вкладені в нього значення. Комунікативна компетенція стала виступати в якості кінцевої мети навчання іноземних мов. Даний термін почав означати володіння всім обсягом умінь і навичок вербального і невербального спілкування, що забезпечує бажаний комунікативний ефект, який індивід набуває в процесі своєї соціалізації. Лінгвістична компетенція стала розглядатися як складова частина комунікативної компетенції. Згідно 1.1. Гез (1985), комунікативна компетенція включає лінгвістичну компетенцію, знання інформації про мову, вміння співвідносити засоби мови з завданнями і умовами комунікації, розуміння відносин між учасниками спілкування, володіння умінням організовувати мовне спілкування з огляду на соціальні чинники та комунікативну доцільність висловлювання. В результаті соціокультурний компонент став виступати як невід'ємна складова комунікативної компетентності.

Г.В. Єлізарова (2005: 217-218) підкреслює, що іншомовна комунікативна компетентність не є аналогом комунікативної компетентності носія мови. Відмінності, на думку автора, полягають у способах засвоєння мови носієм і вивчають його як іноземний (опанування природним шляхом або його вивчення), в умовах використання мови (природне або штучне, побудоване з урахуванням норм рідної культури), в різних психологічних механізмах на яких базується використання рідної та іноземної мов. Метою вивчення іноземної мови не є набуття нової соціокультурної ідентичності. Всі ці фактори впливають на рівень розвитку комунікативної компетентності носія мови і того, хто її вивчає.

Термін «соціокультурна компетенція» складається з двох компонентів: культурного і соціального. Існує безліч значень поняття «культура».

Тлумачний словник російської мови С. І. Ожегова і Н. І. Шведової (1999) визначає культуру як сукупність виробничих, суспільних і духовних досягнень людей. В. Манакін (2012) зазначає, що слово «досягнення» має позитивне значення, і більш об'єктивним буде вираз «Сукупність результатів діяльності». У словнику методичних термінів і понять Є. Г. Азімова і А. Н. Щукіна (2009) запропоновано більш широке визначення культури як історично визначеного рівня розвитку соціуму, вираженого в типах і формах організації життя і діяльності людей, у взаєминах членів суспільства, а також у створюваних ними матеріальних і духовних цінностях.

Тлумачні словники англійської мови дають такі визначення слову «culture»

1. Мистецтво і інші досягнення колективної людської інтелектуальної діяльності (Oxford English Dictionary); 2. діяльність людини, включаючи музику, літературу та інші види мистецтва (Macmillan English Dictionary, 2007); 3. вірування, спосіб життя, мистецтво, звичаї прийняті і розподілені в конкретному суспільстві (Longman dictionary of contemporary English, 1995). Англійські визначення слова «культура» часто ототожнюють її з культурою духовної, художньої, а також зі способом життя і звичаями, прийнятими в певному суспільстві.

У нашому дослідженні, враховуючи його специфіку, ми будемо дотримуватися визначення, запропонованого А. С. Запесоцким (2002: 150- 151), який розглядає культуру як: «сукупність цінностей, норм, ідеалів, характерних для соціальної спільності (етносу, нації, суспільства), зафіксованих і закріплених в текстах, переказах, звичаях, традиціях і забезпечують сенс існування людини і суспільства ».

У зарубіжній науковій думці існує багато підходів і моделей, націлених на характеристику тієї чи іншої культури і порівняння її з іншими. Особливою популярністю у вивченні впливу національних особливостей на формування

корпоративної культури користується метод, розроблений голландським ученим Гіртом Гофстеде (Hofstede Geert H., 1980). Спочатку ідеї дослідника ґрунтувалися на великому науковому проєкті, мета якого була вивчити особливості національних культур в підрозділах багатонаціональної компанії (ІВМ) в 64 країнах. На основі отриманих результатів дослідження Гофстеде виділив ряд параметрів для характеристики національних культур різних країн. Дані критерії відомі як «вимірювання Гофстеде».

Спочатку Г.Хофстеде запропонував наступні параметри вимірювання національної культури:

- дистанція влади;
- індивідуалізм - колективізм;
- чоловічість - жіночність;
- прагнення до уникнення невизначеності.

П'ятий критерій виміру культури - короткострокова - довгострокова орієнтація на майбутнє - був доданий в 1991 році і був заснований на дослідженні, проведеним Майклом Бондом (Hofstede, Geert H., 1991).

Відомі фахівці в галузі вивчення і порівняння культур різних країн Б. Томалін і М. Нікс (Barry Tomalin, Mike Nicks, 2007) кажуть про те, що необхідно знати три аспекти про країну для того, щоб зрозуміти її культуру:

- основна інформація про країну;
- життєві принципи і цінності;
- поведінка мешканців.

Автори виділяють п'ять основних компонентів, що складають знання про культуру країни. Вони назвали їх «П'ять К», які включають:

- знання про культуру (поінформованість щодо щоденного життя країни);
- поведінка, характерна цій культурі;
- культурні цінності і життєві принципи;
- культурні переваги;

- адаптація до нової культури.

Як стверджують дослідники, пройшовши через усі ці п'ять етапів побудови процесу успішної взаємодії з представниками іншої культури, ви отримаєте необхідні знання та впевненість в спілкуванні з людьми, яких ви зустрічаєте (Barry Tomalin, Mike Nicks, 2007: 20-21).

Урахування моделей культурних вимірів Г. Хофстеде, Б. Томалін і М. Никса в навчанні англійської мови може сприяти формуванню соціокультурної компетентності старшокласників, оскільки вони дають можливість окреслити і порівняти національні культури різних країн, використовуючи ряд критеріїв.

Соціокультурна компетентність є невід'ємним компонентом іншомовної комунікативної компетенції. Існує багато підходів до визначення структури комунікативної компетентності і місця в ній соціокультурної компетентності. У Європі популярні моделі іншомовної комунікативної компетенції Ван Ека (Ek Van, 1986), в Північній Америці М. Каналі і М. Свейн (Canale M., Swain M., 1980, Canale M. 1983), С. Савиньєн (Savignon SJ, 1983, 1997), Л. Бахмана (Bachman L., 1990), в Росії І.Л. Бім (1996), В.В. Сафоновой (1996), Р.П. Мильруд (2005), в Україні С.Ю. Ніколаєвої, О. Б. Бігич (2010).

Згідно наукових позицій М. Каналі і М. Свейн (Canale M., Swain M., 1980), іншомовна комунікативна компетентність включає граматичну, соціолінгвістичних та компенсаторну компетенції. У цій моделі соціолінгвістичний компонент передбачає не тільки знання культури, а й володіння різними функціональними стилями висловлювання. Вибір же стилю безпосередньо залежить від знання культурного контексту висловлювання. Таким чином, в соціолінгвістичному компоненті цієї моделі знання мовної варіативності висловлювання виходять на перший план.

Моделі іншомовної комунікативної компетентності М. Каналі (Canale M., 1983) і С. Савиньєн (Savignon S.J., 1983) включають граматичну, соціолінгвістичних, компенсаторну і дискурсивну компетенції.

Компоненти іншомовної комунікативної компетентності в моделі Ван Ека (Ek Van, 1986) розширюються до лінгвістичної, соціолінгвістичної, соціальної, соціокультурної, мовної та компенсаторною компетенцій. У цій моделі соціокультурна та соціальна компетенції розділені і виділені як окремі рівноправні компоненти комунікативної компетентності. Модель Ван Ека є основою Загальноєвропейських рівнів володіння мовою (Common European Framework of References, 2001), де представлений наступний компонентний склад комунікативної компетентності: лінгвістична, соціолінгвістична, прагматична і загальні компетенції того, кого навчають (здатності до навчання, екзистенційна компетенція, вміння і технології, декларативні знання). У цій структурі, соціокультурний аспект є складовим компонентом як декларативних знань, так і умінь, що входять до складу загальних компетенцій учня. Однак соціокультурний аспект відсутній в двох інших компонентах загальних компетенцій (Ek van J.A., 1986).

Структура іншомовної комунікативної компетенції, запропонована В. В. Сафоновою (1996), складається з:

1. мовної компетенції;
2. мовленнєвої компетенції;
3. соціокультурної компетенції, яка, в свою чергу, включає
 - а) лінгвокраїнознавчу компетенцію;
 - б) соціолінгвістичну компетенцію;
 - в) культурознавчу компетенцію.

Сучасні освітні стандарти з іноземних мов (2004) представляють модель комунікативної компетенції, що складається з наступних компонентів: мовної, мовленнєвої, соціокультурної, компенсаторної й навчально-пізнавальної компетенцій.

Таким чином, незважаючи на різні структури комунікативної компетентності і варіювання числа її компонентів, скрізь присутній

соціокультурний аспект навчання іноземним мовам.

Виходячи з аналізу наукових досліджень присвячених структурі соціокультурної компетенції (Я. Ван Ек, 1986; Сафонова В.В., 1992; 1996; Ігнатенко Н.А., 2000; Бім І.Л., 2002; Сисоєв П.В., 2004 ; Нові освітні стандарти ... 2004 і ін.) можна зробити висновок про те, що СКК НЕ односкладове освіту, а сукупність декількох компонентів, компонентний аналіз соціокультурної компетенції, а також визначення цього терміну також трактуються по-різному.

Прихильники міжкультурного підходу (Фурманова В. П.,1994; Г. В. Єлізарова, 2005), вважають, що соціокультурна компетентність є інструментом виховання особистості, яка усвідомлює необхідність міжнародних зв'язків, взаємозалежність і цілісність світу, важливість міжкультурного співробітництва з метою вирішення глобальних світових проблем . Однак слід зазначити, що таке визначення не розкриває суті компетентності як результату освіти, не розглядаючи її в цілісності освітніх і виховних цілей.

П.В. Сисоєв (2004) характеризує СКК як рівень знань соціокультурного контексту комунікації іноземною мовою, а також наявний досвід спілкування і застосування іноземної мови в різних ситуаціях соціокультурного спілкування. Дослідник виділяє три рівня соціокультурної компетентності. Перший рівень складається з соціокультурних знань, другий включає досвід спілкування і третій - досвід використання мови. Досвід спілкування забезпечує вибір соціокультурно доцільного стилю спілкування, адекватне трактування явищ культури, що вивчається, прогнозування сприйняття і поведінки іншомовних співрозмовників, терпимість і толерантність по відношенню до співрозмовників під час здійснення комунікації іноземною мовою, вміння долати і вирішувати конфлікти соціокультурного характеру, що виникають під час спілкування, створенні соціокультурних портретів країни іноземної мови та учасників комунікації.

І. Л. Бім (2002) до складу СКК включає соціолінгвістичну, предметну, загальнокультурну і країнознавчу компетенції.

Структура СКК, розроблена В. В. Сафоновой (1992; 1996), об'єднує лінгвокраїнознавчу, соціолінгвістичну, культурознавчу і загальнокультурну компетенції. На думку В. В. Сафоновой (1992: 137), соціокультурна компетентність охоплює комплекс знань, навичок, умінь, здібностей і якостей, що дозволяють коректно використовувати термінологічно насичене мовлення в ситуаціях міжкультурної комунікації.

Володіння соціокультурної компетенцією, згідно з автором, ґрунтується на здобутті знань про еквівалентність - безеквівалентність одиниць рідної і мови, що вивчається; типи соціокультурних лакун; джерел і носіїв інформації національно-культурного і соціально-класового характеру в мовленні; знання лінгвокраїнознавчого і соціолінгвістичного забарвлення досліджуваної лексики; існуючих соціокультурних стереотипах мовленнєвої поведінки рідною та іноземною мовами, їхню сумісність чи несумісність; соціокультурні особливості іншомовного мовленнєвої поведінки під час здійснення міжкультурного спілкування.

Група навичок включає виявлення країнознавчо-маркованих лексичних одиниць; розкодування соціокультурного змісту досліджуваних типів тексту іноземною мовою; доцільного соціокультурного вживання країнознавчо-маркованих лексичних одиниць у мовленні; навички лінгвокраїнознавчого коментування соціокультурного змісту мовних реалій мов, що вивчаються; перекладу країнознавчо-маркованих лексичних одиниць з іноземної на рідну і з рідної на іноземну мову.

Блок умінь охоплює вміння соціокультурного аналізу автентичних текстів побутової, наукової та суспільно-політичної тематики, вміння обирати адекватний в соціокультурному плані стиль мовленнєвої поведінки під час здійснення міжкультурної комунікації; вміння створювати соціокультурні портрети учасників міжкультурного спілкування.

Здібності і якості включають лінгвокраїнознавчу спостережливість;

соціокультурну сприйнятливість до виявлення основних напрямків у взаємодії міжнародного і національного в мовних полях лексики однієї тематики; соціокультурну об'єктивність під час тлумачення лінгвокраїнознавчих явищ (Сафонова В.В., 1992: 137-138).

В. В. Сафонова (1992; 1996) в своїй інтерпретації СКК звертає увагу на необхідність розвитку таких здібностей учнів, як спостережливість, сприйнятливість, неупередженість. Ці характеристики, на наш погляд, дуже важливі, оскільки можуть зіграти вирішальну роль в ситуаціях міжкультурної взаємодії, коли виникають непорозуміння або «культурний шок».

На думку автора, володіння соціокультурної компетенцією допомагає людині орієнтуватися в різних типах культур і прийнятих в них комунікативних нормах спілкування, об'єктивно інтерпретувати факти і явища культури, і використовувати ці орієнтири під час вибору стратегій взаємодії в ситуаціях вирішення особистісних і професійних завдань і проблем, що виникають в процесі міжкультурного спілкування (Сафонова В.В., 1998:29).

Аналіз наукових досліджень в галузі проблем визначення і структури соціокультурної компетентності дозволяє нам трактувати цей термін таким чином.

Під соціокультурної компетентністю учнів старшого шкільного віку в нашому дослідженні ми розуміємо комплекс загальнокультурних, культурознавчих, соціолінгвістичних та лінгвокраїнознавчих знань про національні культурні особливості та країни, мова якої вивчається, умінь і здібностей, що дозволяють успішно здійснювати комунікацію з представниками різних соціальних і культурних груп, враховувати і адекватно інтерпретувати у своїй комунікативній діяльності соціокультурну інформацію.

Аналіз Державного стандарту базової середньої освіти (Іноземні мови) і компонентний склад СКК, що пропонують зарубіжні та вітчизняні дослідники дозволив нам визначити структуру та компонентний склад соціокультурної компетентності старшокласників, що включала знання загальнокультурного,

культурознавчого, соціолінгвістичного та країнознавчого характеру, соціокультурні уміння та здібності.

Загальнокультурний компонент СКК передбачає оволодіння знаннями загальнокультурного характеру: культури спілкування, культури усного та писемного мовлення.

Культурознавчий компонент включає знання культурних цінностей, реалій, стилів і способів життя країн соізучаємих мов і культур, етичних і моральних норм поведінки, моделей соціальних ситуацій, прийнятих в інокультурному соціумі.

В основі *соціолінгвістичного компоненту* лежать фонетичні, граматичні, лексичні, стилістичні правила спілкування, мовні особливості соціальних верств, дискурсивні способи спілкування, знання соціальних і культурних подібностей і відмінностей мов і культур, що вивчаються.

Лингвокраїнознавчий аспект передбачає знання мовного матеріалу, лексичного фону (лінгвокраїнознавчо забарвленої лексики, безеквівалентної лексики, власних назв, географічних назв, реалій, фразеологізмів), знання з географії, природи, історії країн мов і культур, що вивчаються.

Блок *соціокультурних умінь* охоплює вміння:

- > збирати, аналізувати та інтерпретувати соціокультурну інформацію;
- > проводити аналогії і зіставлення фактів і явищ культур, що вивчаються;
- > будувати мовну і немовну поведінку відповідно до культурознавчих норм соціуму;
- > впізнавати і коректно вживати соціокультурно-марковані лексичні одиниці в мовленні;
- > вибирати і використовувати соціокультурно прийнятну тактику спілкування;
- > отримувати від текстів, аудіо / відео фрагментів екстралінгвістичну інформацію;

> дотримуватися норм мовного етикету, прийнятого в країні мови, що вивчається.

Однією з основних складових соціокультурної компетенції є такі здібності:

> сприйнятливість до виявлення соціокультурно забарвленої лексики і соціолінгвістичних особливостей мовлення носіїв мови і культури;

> соціокультурна неупередженість під час інтерпретації фактів і явищ досліджуваної культури;

> соціокультурна спостережливість

> соціокультурний такт.

Співвідношення компонентів і змісту соціокультурної компетентності подано в таблиці 1.1.1.

Необхідно підкреслити взаємозв'язок виділених компонентів. Наприклад, оволодіння культурознавчими знаннями можливо за наявності загальнокультурної бази, соціолінгвістичний компонент вимагає наявності певного рівня лінгвокраїнознавчих знань.

На основі компонентного та структурного аналізу соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку, нами була здійснена спроба розробити номенклатуру компонентів соціокультурної компетентності, які слід розвивати в школярів на основі використання соціальних сервісів:

1. Знання загальнокультурного характеру (культури спілкування, культури усного та писемного мовлення).

2. Знання культурознавчого характеру (культурних цінностей, реалій, способів життя, етичних і моральних норм поведінки, моделей соціальних ситуацій англomовних країн).

3. Знання соціолінгвістического характеру (мовні правила спілкування, знання соціальних і культурних подібностей і відмінностей носіїв англійської мови і культури)

4. Знання лінгвокраїнознавчого характеру (мовного матеріалу, лексичного

фону, знання з області географії, історії англомовних країн).

5. Уміння збирати, аналізувати та інтерпретувати соціокультурну інформацію.

6. Уміння проводити аналогії і зіставлення фактів і явищ української та англійської культур, виявляючи їхні соціокультурні подібності та відмінності.

7. Уміння впізнавати, інтерпретувати і коректно вживати соціокультурно марковані лексичні одиниці в мовленні.

Таблиця 1.1.1

Структура англомовної соціокультурної компетентності

Компоненти	Зміст		
	Знання	Уміння	Особистісні якості
Загально-культурний	<ul style="list-style-type: none"> культури спілкування; культури усного та писемного мовлення; 	<ul style="list-style-type: none"> збирати, аналізувати та інтерпретувати соціокультурну інформацію; проводити аналогії і 	<ul style="list-style-type: none"> сприйнятливість до виявлення соціокультурно забарвленої лексики і соціолінгвістичних особливостей мови

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Культурознавчий</p>	<ul style="list-style-type: none"> • культурних цінностей; • реалій; О СТИЛІВ І СПОСОБІВ ЖИТТЯ КРАЇН, мова і культура яких вивчається; • етичних і моральних норм поведінки; • моделей соціальних ситуацій, прийнятих в інокультурному соціумі; 	<p>зіставлення фактів і явищ, культур, що вивчаються;</p> <ul style="list-style-type: none"> • будувати мовну, немовну поведінку відповідно до культурних норм англomовного соціуму; • впізнавати, інтерпретувати і коректно вживати соціокультурно-марковані лексичні одиниці в мовленні; • вибирати і використовувати 	<p>іносіїв англійської мови і культури;</p> <ul style="list-style-type: none"> • соціокультурна неупередженість під час інтерпретації фактів і явищ англomовної культури; • соціокультурна спостережливість; • соціокультурний такт
--	--	--	--

Соціолінгвістичний	<ul style="list-style-type: none"> • фонетичні, граматичні, лексичні, стилістичні правила спілкування; • мовні і особливості соціальних верств; дискурсивні способи спілкування; • знання соціальних і культурних подібностей і відмінностей мов і культур; 	<ul style="list-style-type: none"> прийнятну тактику спілкування; • отримувати від текстів екстралінгвістичну інформацію; • дотримуватися норм мовного етикету, прийнятого в англomовній країні; 	
--------------------	--	---	--

1.2. Дидактичні передумови використання Інтернет-технологій у формуванні соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку.

XXI століття - час безперервної інформатизації та впровадження комунікаційних технологій в усі сфери життя людини. Інтернет і соціальні мережеві сервіси стали новим соціальним середовищем, де люди зустрічаються, спілкуються, читають, навчаються, розважаються тощо. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), будучи невід'ємною частиною інформаційного суспільства, поступово входять і в освітній простір, однак їхній потенціал і

можливості використання вивчені ще не повністю.

Під інформатизацією суспільства С. В. Тітова (2009:7) розуміє соціальний процес підвищення ролі і сили впливу інтелектуальних видів діяльності на практично всі сторони життя людини, процес зміни життя суспільства за рахунок більш повного використання фактичного, всеосяжного знання в усіх сферах творчої людської діяльності.

Інформаційними технологіями сьогодні вважають технології, що функціонують як на основі комп'ютерної техніки, так і на таких засобах комунікації, як електронна пошта, форуми, блоги, чати, відеоконференції тощо. Термін інформаційно-комунікаційні технології має на увазі систему методів і способів введення і виведення, обробки та зберігання, пошуку і передачі інформації в комп'ютерних мережах (Глазунов, 2013). У прийнятій у квітні 2011 року Державній цільовій програмі впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) «Сто відсотків» цей термін визначено як комплекс, що поєднує сучасні комп'ютерні, інформаційні, телекомунікаційні технології, а також необхідні для їх реалізації системи і засоби, метою якого є забезпечення інформаційними та комунікаційними послугами.

У результаті інформатизації суспільства зростає потреба людей в засобах і способах роботи з інформацією, що веде до розробки нових інформаційно-комунікаційних технологій. Швидка інформатизація впливає і на систему освіти, яка відображатиме соціальне замовлення в галузі підготовки фахівців. Під інформатизацією освіти розуміють поступовий процес перебудови інформаційного середовища освітньої сфери, націлений на розробку комплексу методів роботи з сучасними засобами отримання та обробки інформації, і забезпечення ресурсами для використання цієї методології (Свірепчук, 2018).

П. В. Сисоєв (2013) виділяє наступні передумови інформатизації системи освіти. По-перше, сучасний темп життя і величезний обсяг інформації, з якою ми

стикаємося, не дозволяє отримати необхідні для життя і професійної діяльності знання в рамках шкільної і вузівської програми. Отже, виникає необхідність вчитися протягом усього життя. По-друге, навчання протягом усього життя вимагає наявність умінь самоосвіти, які і потрібно розвивати в навчальних закладах. По-третє, сучасні фахівці повинні володіти не тільки знаннями, а й вміти отримувати, витягувати, синтезувати необхідні знання і вчитися користуватися ними практично, тобто результатом навчання має виступати компетентний фахівець.

Згідно з позицією С.В. Титової () комп'ютер є ефективним засобом навчання за рахунок:

- > здатності активно залучати учнів до навчального процесу, роблячи їх суб'єктами навчання;
- > індивідуалізації і диференціації навчання завдяки досягненню оптимального темпу роботи учнів;
- > розширення можливості презентації навчальної інформації завдяки мультимедійним технологіям;
- > посилення мотивації до навчання завдяки новизні роботи з комп'ютером, захопливості навчання тощо.;
- > зміни контролю за діяльністю учнів, підвищення його об'єктивності, оперативності зворотного зв'язку, що веде до гнучкості управління процесом навчання;
- > формування у школярів рефлексії своєї діяльності, завдяки наочному уявленню результату своїх дій.

Необхідно підкреслити, що комп'ютер - це лише засіб навчання, який поряд з такими ланками як цілі, зміст, форми і методи, складають єдину дидактичну систему. Тому нам би хотілося розглянути дидактичні властивості ІКТ.

Спираючись на наукові розвідки П. В. Сисоева (2013), С. В. Титової (2009) вважаємо за доцільне зупинитися на таких дидактичних можливостях і функціях

ІКТ:

> полікультурність і багатомовність ресурсів мережі Інтернет. В Інтернеті розміщена інформація на всіх мовах світу, але найбільше англійською. Також глобальна мережа у своєму розпорядженні містить матеріали про різні культури, вивчення і порівняння яких сприяє формуванню соціокультурної компетентності школярів;

> мультимедійність інформації. Сучасні ІКТ дозволяють презентувати інформацію у вигляді тексту, графічного зображення, кольорових і чорно-білих ілюстрацій, аудіо та відеофайлу, анімації. Робота з мультимедійними Інтернет-ресурсами дозволяє відтворити на занятті соціокультурну та мовну атмосферу англомовної країни.

> багаторівневність Інтернет-ресурсів. В інтернеті розміщена інформація різного рівня складності і для різної цільової аудиторії, що дозволяє її використовувати на різних етапах навчання. Однак викладач повинен бути уважний при виборі сайтів і дотримуватися ряду критеріїв відбору Інтернет-ресурсів.

> функціональна розмаїтість Інтернет-ресурсів. Інтернет має не тільки текстові інформаційні матеріалами, а й дозволяє здійснити віртуальний екскурсійний тур по відомим світовим музеям і галереям, працювати з електронними бібліотеками та каталогами, читати он-лайн версії газет і журналів, користуватися послугами Інтернет-магазинів тощо. Працюючи з різними типами Інтернет-джерел, учні вчаться отримувати і обробляти необхідну інформацію з різних ресурсів;

> гіпертекстова структура документів. Наявність гіперпосилань значно полегшує навігацію по Інтернету і пошуку необхідної інформації, що сприяє розширенню мовних і соціокультурних знань учнів;

> створення особистої зони користувача. Сучасні ІКТ дозволяють створити свій особистий простір на соціальних сервісах і в соціальних мережах. Такі

особисті сторінки дозволяють презентувати себе як рідною, так і іноземною мовами, ділитися своїми інтересами, вподобаннями, корисною інформацією;

> організація синхронного і асинхронного спілкування. Можливість здійснення синхронного (програма "Skype", чат тощо) і асинхронного (блоги, форуми, електронна пошта) спілкування дозволяють викладачам і студентам організувати відеоконференції, спілкуватися поза аудиторією, виконувати завдання, проекти спільно із зарубіжними студентами;

> можливість управління навчальним процесом. Дидактичні властивості сучасних ІКТ проявляються на всіх стадіях навчальної діяльності. Мультимедійність, інтерактивність і гіпертекстова структура інформації робить більш різноманітними та ефективними способи її презентації. Способи організації навчального процесу також варіюються за рахунок можливості синхронного і асинхронного спілкування з партнером з будь-якого куточка світу, за рахунок доступу до різних інформаційних ресурсів, швидкої передачі інформації на будь-які відстані, публікації в мережі завдань, проектів, тестів, вправ для учнів. Контроль навчальної діяльності може здійснюватися синхронно і асинхронно за допомогою різних веб-сервісів і веб-служб, автоматизованої перевірки тестів.

Такі дидактичні властивості інформаційно-комунікаційних технологій зумовлюють їхні потенційні можливості в сфері освіти. Крім розвитку комунікативних, пошукових та дослідницьких навичок, використання ІКТ в освіті сприяє створенню автентичного мовного середовища, в якому виникає природна потреба в спілкуванні англійською мовою в справжньої соціокультурної атмосфері.

На уроках англійської мови учні спілкуються з однокласниками і вчителем, які є носіями однієї і тієї ж самої культури. Отже, підготовка до справжньої міжкультурної комунікації, при якій здійснюється взаємодія носіїв двох культур, відбувається опосередковано, оскільки іноземна мова вивчається поза мовним середовищем (Баришніков, 2002).

На сьогоднішній день Інтернет можна назвати нашим другим середовищем проживання і необмеженим банком автентичної інформації на будь-яку тематику. Недарма кажуть, якщо чогось немає в Інтернеті, то це не існує взагалі. Головною відмінністю сучасних Інтернет-технологій від готових комп'ютерних програм вважається можливість спілкуватися з живими людьми, а не з машиною. Глобальна мережа може бути і засобом навчання мови, і виступати в якості мети навчання, створюючи потреба в спілкуванні іноземною мовою.

Говорячи про можливості використання Інтернету в навчанні іноземних мов, слід підкреслити важливість інформаційних служб Всесвітньої павутини. Популярність у навчанні інформаційних серверів пояснюється багатством ресурсів, їх загальнодоступністю, простотою у використанні, відсутністю додаткових матеріальних витрат. С. В. Тітова (2009) визначає інформаційні ресурси (ІР), як «мережеві електронні видання, які не є навчальними за своєю суттю, але становлять інтерес з точки зору викладання іноземних мов».

С. В. Тітова (2009) виділяє три види ІР, що представляють особливий інтерес для викладання та навчання іноземних мов:

1. Ресурси, що містять історико-культурологічну інформацію, де авторами виступають університети, державні установи, електронні видання газет і журналів, громадські центри, викладачі, журналісти тощо:

✓ портали і сайти засобів масової інформації (газети, журнали, канали телебачення і радіо);

✓ універсальні урядові сайти (сайт Білого дому, наприклад);

✓ сайти, присвячені історії країни, політичній системі, традиціям і звичаям, національної музики тощо;

✓ сайти, присвячені письменникам, їхнім творам і епосам;

✓ колекції електронних карт.

✓ туристські сайти (географія, клімат, традиції, великі міста).

2. Ресурси, що містять тексти художньої літератури, історичних документів

тощо:

- ✓ електронні бібліотеки;
- ✓ каталоги;
- ✓ електронні архіви історичних документів.

3. Ресурси, що містять технічну інформацію (автори - університети та інститути, наукові центри, наукові асоціації, викладачі, програмісти тощо) для створення власних веб-публікацій (шаблони для завдань, мову HTML і VRML, графіка і відео, структура, навігація тощо).

Серед актуальних проблем інтеграції IP в процес викладання англійської мови в ЗОНІ слід зазначити проблему розробки критеріїв оцінки інформаційних ресурсів. Очевидно, що величезний Інтернет-простір може служити джерелом як корисної і важливої, так і неефективної і шкідливої інформації. Багато дослідників звертають увагу на проблему відбору критеріїв оцінки сайтів (Титова, 2009; Dudeney, Hockly, 2007; Pritchard, 2007 і інші). Серед основних критеріїв виділяють:

- > авторство сайту, що визначає достовірність та якість інформації (хто або яка організація є автором сайту, наявність контактної інформації, професіоналізм автора в даній області, об'єктивність позиції автора тощо);
- > мета і аудиторія сайту (з якою метою створено сайт, на яку аудиторію спрямований, чи відповідає зміст сайту віку передбачуваної аудиторії);
- > точність і періодичність оновлення інформації на сайті (можливо перевірити інформацію в інших джерелах, наявність додаткових посилань на першоджерело, грамотність письмової мови, періодичність перевірки та оновлення інформації авторами);
- > простота використання сайту (зрозуміла структура, зручність пошуку інформації та навігації по сайту, правильно і зрозуміло складене меню на головній сторінці);
- > оформлення сайту (привабливий дизайн, колір, графіка, зображення);
- > функціональність використання сайту (швидка робота сайту і посилань,

робота звукового і відео супроводу, висока швидкість завантаження інформації та можливість її збереження в текстових файлах, що важливо через особливості навчального процесу, оскільки як вчителі та і учні обмежені часом заняття). **На сьогоднішній день існує багато Інтернет ресурсів, які допомагають в оцінці веб-сайтів. Наприклад, сайт ICT Advice (<http://ictadvice.org.uk>) містить керівництво по оцінці сайтів, включаючи ключові рекомендації для вчителів.**

Ефективна робота з інформаційними ресурсами передбачає наявність у школярів умінь інформаційного пошуку та критичного аналізу веб-сайтів. Мета вчителя - сприяти формуванню цих навичок в ході спільної навчально- пошукової роботи з учнями, а також за рахунок попередньої класифікації і аналізу інформаційних ресурсів, з якими планується робота.

Особливий інтерес для процесу навчання англійській мові і культури представляють дидактичні можливості соціальних мережевих сервісів.

За останній час з'явився ряд наукових робіт, присвячених використанню соціальних веб-технологій в навчанні іноземної мови. Проведено дослідження ефективності застосування блог-технологій в навчанні іноземної мови (Bloch, 2007; Kennedy, 2003), вікі-технологій (Маркова, 2011), використання соціальних сервісів (Anderson, 2009; Hokanson, 2008; Levin, 2002; Shih, 2011).

Соціальним сервісом називають віртуальну платформу, створену завдяки можливостям мережі Інтернет, яка об'єднує людей у мережевих спільнотах. Під мережевим співтовариством розуміють групу користувачів, об'єднаних спільним спілкуванням і спільною діяльністю завдяки комп'ютерним мережевим засобам. Комп'ютери, документи та люди, що користуються цими комп'ютерами, документами та службами, пов'язані між собою через мережу Інтернет, мережеві документи (World Wide Web) і програмне забезпечення (соціальні служби). Є. Д. Патаракин (2007) відзначає, що на основі мережевих зв'язків з'являються нові соціальні спільноти. Такого роду громади важко спеціально спроектувати, організувати або створити в приказному порядку. Можна лише задавати умови,

сприяючі формуванню таких співтовариств. За рахунок мережевої підтримки спільнот обміну знаннями можуть представляти свої цифрові архіви та залучити нових учасників. За рівнем розвитку комп'ютерних технологій перед громадами обміну знаннями відкриваються нові можливості та форми зберігання знання, а також нові програмні сервіси, націлені на полегшення управління знаннями та використання цих знань новими учасниками.

Говорячи про застосування соціальних мережевих сервісів у педагогіці, Є. Д. Патаракин (2007) підкреслює, що завдяки мережевим співтовариствам розвиваються уміння: критичність мислення, толерантність, освоєння екологічних стратегій та спільного мислення.

Критичне мислення розвивається за рахунок занурення у середовище, в якому критична дискусія є невід'ємною частиною. Навчальна, пізнавальна творча діяльність є колективними за своїм характером. Тому перехід від егоцентричного сприйняття до усвідомлення ролі та значення інших індивідів є важливою сходинкою психологічного розвитку особистості. Учасники спільної діяльності не обов'язково повинні синхронно бути присутніми в одному і тому ж місці одноразово. Кожен член співтовариства здатен виконати свої прості дії. Така структура мережевої взаємодії може бути використана в освітній діяльності для усвідомлення учнями стратегій та ідей децентралізації. Інформаційні технології сприяють розширенню горизонтів нашого спілкування, що призводить до того, що ми частіше стикаємося з людьми з різних соціальних прошарків та культур. Необхідно бути готовими розуміти їх і спілкуватися з ними (Патаракин, 2007).

Є. Д. Патаракин (2007: 6) також виділяє кілька ключових положень педагогіки мережевих спільнот:

У процес навчання визначається інструментами та об'єктами, що використовуються учнями. Робота над об'єктами неможлива без спілкування, яка має першочергове значення для навчального процесу;

У навчання визначається середовищем, де здійснюється освоєння нового

знання. Навчальна павутина - чудове середовище для спільного навчання;

V навчання здійснюється в співтоваристві обміну знаннями, де нові учасники поступово стають експертами в ході практичної участі у вирішенні питань всередині певної галузі знань;

V J • навчання відбувається через побудову мережі. Кожен учасник навчального співтовариства є окремою мережею. Члени співтовариства мають певну автономію, яка перебуває під обмеженим впливом мережі.

Спираючись на наукові розвідки Є. Д. Патаркіна, М. С. Глазунова хочемо виділити рід можливостей використання Інтернет-ресурсів у середній освіті:

сучасні Інтернет-технології кардинально спростили процес створення і публікації матеріалів в мережі. Тепер кожен користувач не просто має доступ до цифрових колекцій малюнків, фотографій, текстів, а має можливість сформувати власний мережевий контент;

сучасні інформаційні додатки Інтернету дозволяють залучати людей, що не володіють спеціальними знаннями до роботи з інформаційними технологіями. Нові форми діяльності включають і пошук інформації, і створення, редагування власних цифрових об'єктів (текстів, фотографій, музичних записів, відеофрагментів тощо);

глобальна мережа дає більше можливостей старшокласникам брати участь у навчально-наукових і бізнес-спільнотах (2007: Додати 247).

По-п'яте, соціальні сервіси Веб 2.0. сприяють створенню особистого простору учнів, яке треба виконати такі вимоги: мультимедійність, персоніфікованих зробленого (авторське право), відкритість і постійна доступність, вбудовуваність цифрових об'єктів з особистого простору в колективну навчальну середу, уніфікуючих матеріалу (Середа, 2006).

Використання в навчанні іноземних мов мережевих сервісів сприяє формуванню в учнів таких навичок, як комунікативна культура, критичне мислення, творчий потенціал, навчальна автономія. Слід також відзначити, що

інтеграція в навчання англійської мови Інтернет-технологій сприяє підвищенню мотивації старшого шкільного віку до навчання, для яких використання ІКТ є процесом природним і зрозумілим.

Є.Д. Патаракін (2007) описує ряд нових можливостей, які відкриває Інтернет-ресурси для користувачів:

У Ж користувачі можуть самі формувати дизайн і наповнювати сайти контентом, додаючи до мережевого змістом коментарі, статті, фотографії, щоденники, аудіо та відео записи тощо;

У можливість робити посилання на опубліковані матеріали. Кожен користувач може відстежити дії, вчинені в минулому, індивідуальні або групові історії поведінки;

У можливість ставити мітки (теги) для вирішення класифікаційних задач. Кожна закладка, створена користувачем, може супроводжуватися назвою, коротким описом, ключовими словами, що полегшують процес подальшого пошуку. Прикріплення тегів забезпечує можливість народної класифікації - фолксономії;

У можливість візуалізації динамічних відносин, що існують між членами мережевих спільнот, статтями, категоріями сайту, фотографіями, малюнками, медіа-об'єктами.

До соціальних мережевих сервісів відносять:

- У блог-технології;
- У вікі-технології;
- У соціальні мережі (Facebook, MySpace тощо);
- У мікроблогові сервіси (Twitter);
- У аудіо-, відеосервіси (сервіси подкастів, Youtube, відеоблог);
- У сервіси соціальних закладок (Делішес, Diigo, БобрДобр, Pinterest);
- У сервіси розміщення фотографій (Флікр, Picasa тощо);
- У географічні сервіси (Земля Гугл, панорама, Скетчуп, Вікімапія).

Блог-технології відрізняються особливою схемою інтерактивності, яка полягає в можливості автора блогу звертатися до читачів зі свого особистого простору, отримуючи або не отримуючи відповідну реакцію від інших користувачів. Вчитель може використовувати цей сервіс, як інформаційну дошку. Учні в блогах можуть виконувати письмові завдання творчої спрямованості (відкуки на прочитану книгу або переглянутий фільм, написання есе і творів тощо); додавати коментарі з того чи іншого питання; прослуховувати аудіозаписи; переглядати відео.

Вікі-технологія дозволяє одному користувачеві або групі людей, дистанційно віддалених, працювати над створенням єдиного документа, коригуючи і доповнюючи його в будь-який час.

Мікроблоговий сервіс «Твіттер», «Інстаграм» (Twitter, Instagram) дозволяє зареєстрованим користувачам обмінюватися короткими повідомленнями, твітами, обсяг яких не перевищує 140 знаків. Даний сервіс дає можливість організувати мережеве спілкування іноземною мовою в позааудиторний час; підтримувати спілкування з учнями, колегами і батьками; відправляти або пересилати (retweet) учням, колегам або батькам посилання на корисну інформацію; стежити за діяльністю відомих учених і багато інших

Сервіси розміщення фотографій (Флікр, Picasa) дозволяють зберігати і організувати в тематичні альбоми фотографії, схеми, малюнки і невеликі відео. З метою формування соціокультурної компетенції сервіси розміщення фотографій дозволяють візуалізувати соціокультурні факти і реалії; формувати фотоальбоми культурознавчої спрямованості за певними критеріями; коментувати і обговорювати візуальний матеріал соціокультурного характеру; використовувати в якості платформи для пошуку і зберігання візуальної інформації для ілюстрації соціокультурних проектів; створювати візуальні історії культурознавчого характеру з певного числа фотографій.

Земля гугл (Google Earth) - популярний сервіс Інтернету другого

покоління, який дозволяє візуалізувати і переміщатися в будь-яку точку планети. Можливості Google Earth включають навігацію GPS, візуалізацію фотографій, тривимірне зображення простору, віртуальні тури. У навчанні іноземних мов цей сервіс дозволяє візуалізувати матеріали; надавати актуальну інформацію, що надходить в режимі реального часу; спонукати студентів до виконання мовних і комунікативних завдань; залучати студентів до проектної та творчої роботи; розвивати міжпредметні навчальні навички (пошук інформації, соціокультурна компетенція і багато інших).

Серед усього різноманіття соціальних сервісів і служб мережі Інтернет нам особливо хотілося б зупинитися на дидактичних можливостях і потенціалі формування соціокультурної компетенції соціальної мережі Facebook, сервісів подкастів і сервісу інтерактивних соціальних закладок Pinterest.

Соціальні мережі є одними з найбільш популярних соціальних сервісів сьогодні. Такий успіх можна пояснити тим, що мережа стає новою комунікативною середовищем, що володіє спектром нових можливостей. Еволюційна історія соціальних мережевих сервісів налічує близько 15 років.

Д. Бойд і Н. Еллісон (Boyd, Ellison, 2007) визначають соціальні мережеві сайти як Інтернет сервіси, що дозволяють людям створювати особисті профілі всередині обмеженої системи, управляти списком користувачів, з якими вони підтримують зв'язок і переглядати зв'язку інших користувачів всередині системи. Характер і термінологія цих мережевих зв'язків можуть варіюватися від сайту до сайту.

Незважаючи на свою величезну популярність у всьому світі, сервіси соціальних мереж рідко використовуються в освітніх цілях. Однак використання соціальних мереж в навчанні іноземних мов і культури може бути корисним і ефективним.

Найбільшою соціальною мережею в світі є **Facebook**, яка налічує понад 2 мільярди користувачів до кінця 2017 року. Така популярність пояснюється не

тільки можливістю мережевого спілкування, а й величезною кількістю цікавих додатків і різноманітних функцій даної мережі.

Викладачі університету Кеннесо, США (Kennesaw State University, Georgia, USA) Джо Терантіно і К. Граф (Terantino Joe; Graf Karen, 2011) відзначають, що переваги використання Facebook в навчанні іноземних мов полягає в тому, що, по-перше, в учнів з'являється можливість неформального спілкування на мові, що вивчається зі своїми ровесниками, доступ до автентичних матеріалів, фотографій, відеороликів, що відображає культуру країни мови, що вивчається; по-друге, характер взаємодії і спілкування на мові, що вивчається між учнями, учнем і вчителем є більш комплексним, ніж при виконанні традиційних письмових завдань, багато в чому завдяки динамічному характеру зворотного зв'язку; по-третє, учні, навіть самі неактивні і замкнуті, з великим ентузіазмом поринають у виконання завдань за допомогою соціальної мережі.

Викладач французької мови зі школи в Каліфорнії (США) Ніколь Надітз (Naditz Nicole, 2011) підкреслює переваги створення групової сторінки в соціальній мережі Facebook, як особливого мережевого простору, де викладач і студенти можуть ділитися важливою інформацією, оголошеннями, матеріалами культурознавчого характеру, виконувати завдання і проекти.

Аналіз наукових робіт в галузі використання соціальних мереж в навчанні іноземних мов (Boyd, Ellison, 2007; Terantino, Graf, 2011; Naditz, 2011) дозволяє нам виділити дидактичні властивості і методичні функції соціального сервісу Facebook, за рахунок яких досягається ефективність його використання в навчанні англійської мови і культури (Таблиця 1.2.1).

Таблиця 1.2.1.

Дидактичний потенціал і методичні якості соціальної мережі Facebook

Дидактичні характеристики соціальної мережі Facebook	Опис методичних функцій соціальної мережі Facebook у навчанні англійської мови
---	---

Публічність	Особиста сторінка учня або групи може бути доступна для перегляду будь-якому користувачеві мережі або тільки учасникам Інтернет-проекту, в залежності від заданих обмежень. Завдяки такій властивості здійснюється мережеве взаємодія між школярами в позааурочний час, організовується групова навчальна діяльність. За допомогою
-------------	--

	мережі учні можуть спілкуватися англійською мовою один з одним, з вчителем, зі своїми ровесниками з інших країн, що сприяє розвитку не тільки різних видів мовної діяльності, але і формуванню соціокультурної компетентності школярів.
ЛІНІЙНІСТЬ	Інформація, коментарі та мультимедійні матеріали розміщуються в соціальній мережі в хронологічному порядку, при якому не можна внести зміни в раніше опубліковані повідомлення, вони можуть бути тільки видалені автором сторінки. Така властивість дозволяє організувати мережеві обговорення і спілкування англійською мовою між учасниками проекту, приділяючи увагу індивідуальній роботі кожного учня.
Створення особистої зони користувача	Кожен учень виступає автором і модератором своєї персональної сторінки, оформляючи і наповнюючи її змістом, розміщуючи свою фотографію і особисту інформацію. Інформація, що опубліковується автором відображається на стрічці повідомлень в хронологічному порядку. Інші користувачі або учасники інтернет-проекту можуть на сторінках один одного висловлювати думки з приводу опублікованих матеріалів, коментувати і обговорювати, розміщених користувачами, аудіо- або відеофайли, зображення і фотографії. Введення персональної сторінки розвиває вміння школяра представляти себе і свої інтереси англійською мовою,

	враженнями, корисною інформацією, цікавими фото- і відеоматеріалами тощо
Можливість обмінюватися особистими повідомленнями	Соціальна мережа дозволяє вести особисте листування між користувачами, що полегшує комунікацію англійською мовою між учнями і вчителем у позааудиторний час.
Гіпертекстова структура	Така властивість дозволяє розміщувати і користуватися гіперпосиланнями на корисні Інтернет-ресурси, аудіо та відеоматеріали, цікаві блоги, статті тощо, полегшуючи навігацію по Інтернет простору, отримуючи доступ до мережевих автентичним ресурсів. Таким чином, школярі розвивають мовні вміння, навички пошуку, відбору та аналізу інформації і отримують нові соціокультурні знання.
Мультимедійність інформації	Публікації в соціальній мережі Facebook можуть бути як в текстовому форматі, так і у вигляді графічного, відео-, аудіо-, фотоматеріалу. Така мультимедійність забезпечує яскраву наочність мовного і культурологічного матеріалу, збагачуючи соціокультурні знання учнів.
Наявність різнофункціональних додатків	Facebook пропонує велику кількість додатків і навчальних ігор, що дозволяють урізноманітнити пізнавальну і дослідницьку діяльність учнів, поглиблюючи їх соціокультурні знання і вміння. Наприклад, додаток Causes дозволяє учням брати участь в проектах міжнародних організацій, що приносять користь суспільству і природі (порятунок тварин, дикої природи, дбайливе ставлення до навколишнього середовища тощо).

	<p>проти наркотиків, насильства тощо). Участь у подібних проєктах сприяє усвідомленню студентами себе в ролі полікультурних суб'єктів, формування почуття приналежності до глобальних процесів.</p>
<p>Можливість створення фото- і відеоальбомів</p>	<p>Соціальна мережа дозволяє публікувати і оформляти в альбоми фото- і відеоматеріали, додаючи до них короткі опису, коментарі і вказуючи місцерозташування. Завдяки такій можливості учні можуть накопичувати фото- і відеоматеріал для виконання Інтернет-проєктів, обговорювати англійською мовою цікаві фотографії і відеоролики, візуально представляти себе і свою країну або місто, описувати в фотографіях і коментарях свої подорожі, розширюючи тим самим свій кругозір, візуалізуючи соціокультурні реалії і ситуативно використовуючи англійську мову.</p>
<p>Можливість організувати чи вступати в гуртки за інтересами</p>	<p>Такий дидактичний потенціал дозволяє об'єднати учнів в групу, сторінка якої є спільною для всіх учасників. Групова сторінка може використовуватися в якості дошки оголошень, платформи для виконання школярами письмових творчих завдань, організації дискусій англійською мовою з тем, що вивчаються. Також учні можуть вступати в інші групи за інтересами. Така дидактична властивість дозволяє організувати на сторінці групи позаурочну роботу англійською мовою і виконувати Інтернет-проєкти.</p>

<p>Можливість підписатися на розсіпку, корисної інформації від авторів інших сторінок</p>	<p>Дана властивість дозволяє отримувати постійні оновлення інформації про дії користувачів, які є друзями в мережі. Таким чином, соціальна мережа сприяє швидкому поширенню цікавої і корисної інформації і мережній взаємодії між школярами і вчителем у позаурочний час.</p>
---	--

Крім того, використання соціальної мережі Facebook дозволяє вчителю англійської мови:

продовжувати в соціальній мережі тривале на занятті обговорення англійською мовою;

публікувати на сторінці факультативні завдання для отримання додаткових оцінок;

організувати мовні вікторини та конкурси, підтримуючи мотивацію і дух суперництва учнів;

дізнаватися інтереси, захоплення, уподобання школярів і враховувати їх під час планування навчального процесу;

здіяяти в обговоренні неактивних на заняттях учнів;

використання можливості опитування думки учнів через Facebook (яку книгу хотіли б прочитати, яку тему вивчити тощо); можливість відзначити на сторінці групи кращі роботи школярів.

Старшокласники, в свою чергу, можуть виступати в ролі творців наповнення своєї персональної сторінки або особистої сторінки групи, публікуючи посилання на корисні ресурси, починаючи обговорення, організовуючи опитування, повідомляючи про новини, події, заходи свого навчального закладу, свого міста чи району, описуючи свої захоплення та інтереси. Соціальна сторінка групи також може використовуватися в якості архіву навчальних матеріалів, учнівських робіт, презентацій, обговорень, в будь-який час доступних учням і вчителю.

Таким чином, на основі соціальних мереж старшокласники не тільки розвивають вміння писемного мовлення і читання, але також формується

соціокультурна компетентність. Соціальна мережа, об'єднуючи людей зі всіх куточків світу, є невичерпним джерелом соціокультурної інформації. Спілкування з носіями мови, представниками різних соціальних шарів і культур формує почуття соціокультурного такту, толерантності і терпимості до людей іншої національності та культурної приналежності. Вивчення мови і культури за допомогою соціальних мереж розвиває вміння представляти рідну культуру в іншомовному середовищі і формує здатність усвідомлювати і уявляти себе як частину своєї національної культури. Крім того, соціальні мережі дозволяють ділитися корисною інформацією англійською мовою, вступати в професійні спільноти і групи за інтересами.

Особливим дидактичним потенціалом в навчанні англійської мови і культури має соціальний сервіс **подкастів**. Сервіси подкастів є аудіо- або відеозапис, створену Інтернет користувачем і доступну для скачування, прослуховування або перегляду іншими користувачами мережі. Цей сервіс пропонує не тільки можливість переглядати чужі записи, але і створювати свої власні. Подкасти доступні для перегляду та скачування в будь-який зручний для користувача час. У мережі можна знайти як автентичні, так і навчальні подкасти. Найбільш популярним сервісом відеоподкастів є YouTube. Навчальні подкасти можна переглядати, прослуховувати і розміщувати на сервісі podomatic.com.

Спираючись на результати наукових розвідок П. В. Сисоєва (2012, 2013), вважаємо з доцільне виділити особливі властивості та функції підкастів у навчанні англійської мови (таблиця 1.2.2).

Таблиця 1.2.2.

Дидактичний потенціал та методичні функції сервісу підкастів у навчанні англійської мови

Дидактичні властивості сервісу підкастів	Опис методичних функцій підкастів у навчанні англійської мови
Можливість розміщення власних підкастів учнів англійською мовою	У процесі підготовки та запису підкасту учні розвивають всі види мовленнєвої діяльності.
Можливість створення особистої зони користувача	В особистій зоні користувача учні англійською мовою розміщують інформацію про себе і свої подкасти, коментарі та обговорення яких публікуються на цій же персональній сторінці користувача. В результаті таких мережових дій розвиваються навички читання і письма.
Можливість у мережі обговорити подкаст у особистій зоні користувача	В особистій зоні користувача школярі англійською мовою відзначають позитивні і негативні сторони подкасту, висловлюють свою згоду або незгоду з думкою автора, коментують порушену проблему, відзначають мовну грамотність цього запису, розвиваючи вміння читання і письма.
Творцем і модератором особистої зони користувача є автор подкастів	Старшокласники обирають дизайн своїх Інтернет-сторінок, фотографії, шрифт, публікують інформацію про себе на іноземній мові.
Хронологічна послідовність розміщення коментарів	В розміщені на сервісі коментарі не можна вносити зміни після їхньої публікації. Групова робота учнів організовується за рахунок обговорення англійською мовою подкастов, але коментарі мають особисте авторство.

Доступ до перегляду/ прослуховання підкастів всіх зареєстрованих користувачів	Цей сервіс також надає послугу обмеженого доступу до особистої зони користувача, таким чином, тільки учні, що користуються одним паролем, можуть переглядати і коментувати подкасти один одного.
--	--

Нарівні з розвитком усіх видів мовленнєвої діяльності в навчанні англійської мови, сервіс подкастів ефективний для формування соціокультурної компетенції студентів, так як дозволяє:

- ✓ візуалізувати соціокультурні явища і факти;
- ✓ порівнювати і інтерпретувати події культур англословних країн і рідної мов;
- ✓ представляти себе і свою культуру;
- ✓ рефлексувати самих себе і свою культуру;
- ✓ обговорювати теми соціокультурного характеру.

Використання соціальних сервісів в навчанні англійської мови забезпечує яскраву наочність навчання, завдяки своїй мультимедійності. Інформаційні ресурси мережі Інтернет автентичні за своїм змістом. Завдяки Веб-технологіям учні старшого шкільного віку легко потрапляють в ситуації реального спілкування англійською мовою, тим самим реалізується принцип ситуативності. Представлення себе і своєї культури за допомогою соціальних сервісів забезпечує культурну рефлексію учнів. Інтернет-проекти, що виконуються за допомогою вирішення завдань культурознавчого характеру, відображають принципи діалогу культур, культурної варіативності, дидактичної культуровідповідності і культурної рефлексії.

Володіючи безсумнівним дидактичним потенціалом, інформаційно-комунікаційні технології можуть заподіяти моральну і матеріальну шкоду учням за непередбаченого і непродуманого використання мережевих сервісів і ресурсів. Як справедливо зазначає П.В. Сисоєв (2013), мережеве наповнення деяких Інтернет-ресурсів і неуважна робота з Інтернет-джерелами може обмежити і

звзвити соціокультурні знання учнів, привести до формування

узагальнених і помилкових уявлень, стереотипів про культурах англомовних країн, формуванню Інтернет- залежності, геймерства, залучити до діяльність екстремістських організацій. У зв'язку з цим, інтеграція ІКТ в процес навчання англійської мови і культури повинна супроводжуватися ознайомленням вчителів, батьків, учнів і з питаннями забезпечення інформаційної безпеки.

П. В. Сисоєв (2013) визначає забезпечення інформаційної безпеки як спільну діяльність вчителів, батьків і учнів, націлену на запобігання поширення інформації особистого характеру, несанкціонованого, навмисного або ненавмисного впливу з боку третіх осіб на особистість учня, яка веде до морального або матеріального збитку.

Таким чином, виконання будь-якого завдання, заснованого на використанні ІКТ, має супроводжуватися рекомендаціями для вчителів, батьків, учнів щодо забезпечення інформаційної безпеки, які застерігають про небезпеку скачування шкідливих програмних забезпечень, несанкціонованого витоку особистої інформації, негативного впливу на особистість старшокласника.

13. Психолого-педагогічні передумови використання Інтернет-ресурсів у навчанні англійської мови учнів старшого шкільного віку.

Дидактичним підґрунтям технології навчання англійської мови учнів старших класів ми обрали особистісно-діяльнісний підхід, розроблений І. О. Зимньою. Відповідно до його вихідних положень, у центрі навчального процесу знаходиться сам учень, а навчальний процес являє собою організацію й керування навчально-пізнавальною активністю учнів, що спрямоване на їхній всебічний розвиток та засвоєння знань з певного предмету. Цей підхід передбачає реалізацію двох аспектів - діяльнісного та особистісного, що перебувають між собою в нерозривній єдності в силу того, що учень виступає суб'єктом діяльності, що, в свою чергу, разом з дією інших факторів, визначає його особистісний розвиток.

Особистісний компонент охоплює усі психічні процеси, якості та стани

конкретного учня, які визначають його ставлення до навчання та впливають на успішність. Слід також зазначити, що у центрі навчання знаходиться сам учень, його потреби, мотиви, цілі та індивідуальний стиль учіння. Цей компонент ураховує вікові, національні та індивідуальні психологічні особливості старшокласника.

Діяльнісний компонент передбачає трактування навчальної діяльності як організації та керування учінням старшокласника з оволодіння англійською мовою з метою розвитку соціокультурної компетентності [48, с.10].

Спираючись на дослідження В. П. Беспалько можна говорити про такі компоненти у структурі навчальної діяльності учнів старшого шкільного віку: 1) потреби та мотиви; 2) задачі; 3) дії; 4) операції.

Результати дослідження, які проведені під керівництвом А. К. Маркової свідчать про те, що різні параметри мотивів навчання різною мірою піддаються зовнішнім впливам. Легше перебудовуються та формуються усвідомленість, самостійність виникнення мотиву. Важче формуватися особистісному значенню того чи іншого мотиву навчання, його дієвості. Доцільно говорити про взаємовплив мотивів на діяльність та діяльність на мотиви. В результаті взаємодії мотивів, свідомого засвоєння виховних впливів, перебудови потреб, ваблень, норм поведінки відбувається зміна та розширення сфери діяльності, взаємовідповідності особистості з дійсністю. Важливо відзначити, що розвиток мотивів, поява нових мотиваційних утворень немов би виходить за рамки діяльності, передує їй. Разом з тим, під час формування особистості діє ще й інший процес - зміна мотивації під впливом поступової або швидкої зміни сфери та умов діяльності. Тут активним компонентом виступає діяльність, яка виходить далеко за рамки потреб, інтересів. Така діяльність формує нові інтереси і тим самим змінює мотиви (Маркова, 1983, 1984).

Вислови «мотивація виходить за межі діяльності» та «діяльність виходить за рамки мотивації» умовні. Людина, у якої немає повноцінної потреби, стійкого

інтересу до даної діяльності, може займатися нею в силу відносно випадкових обставин (зовнішнього ефекту як вимушеного засобу, досягнення іншої мети в результаті соціального або власного вольового примусу). Але потім, у процесі її виконання у суб'єкта з'являється більш стійкі, адекватні даній діяльності, спонуки: зацікавленість процесом, потреба в діяльності, прагнення отримати високий результат.

Недостатній рівень дослідження мотивів навчання учнів старшого шкільного віку, проблема їх наукового обґрунтованого формування та розвитку становить питання про необхідність подальшого вивчення фактів, що впливають на ці процеси.

Формування, на думку Семіченко, передбачає стихійний та цілеспрямований вплив соціального середовища на людину, її активну діяльність, спрямовану на зміну оточуючих умов.

Дослідник виділяє 3 джерела формування мотивів:

- 1) зовнішнє середовище;
- 2) мікро середовище (референтне оточення);
- 3) особистість сама по собі (як суб'єкт формування).

Принципово визнавши можливість формування мотивів в старшому шкільному віці, ми вважаємо за необхідне вирішити питання його механізму та методики.

Процес формування мотивів у плані виховного впливу включає в себе два механізми:

1-й полягає в тому, що умови навчальної діяльності та взаємовідносини, які стихійно склалися або були спеціально зорганізовані викладачем, вибірково актуалізують окремі ситуативні спонуки, які за умов систематичної актуалізації поступово змінюються та переходять у стійкі мотиваційні утворення. Цей механізм формування мотивів був названий В. Г. Асєєвим механізмом «знизу ввверх» (Асєєв, 1974).

II-й полягає в засвоєнні тими, хто навчається, спонук, цілей ідеалів, змісту спрямованості особистості, які подаються їм у готовому вигляді та за задумом вихователя, повинні в нього сформуватися, які суб'єкт навчання повинен поступово трансформувати із зовнішніх, які він розуміє як внутрішньо прийняті та реально діючі.

В. Г. Асеев, обґрунтовуючи важливість та доцільність даного механізму формування мотивів, вказує на те, що пояснення змісту спонук, що формуються, їх співвідношення з іншими в дуже великій мірі полегшує тому, хто виховується, внутрішню смислову роботу та позбавляє його стихійного пошуку, пов'язаного нерідко з безліччю помилок (Асеев, 1974). Це механізм формування мотивів «зверху вниз».

За допомогою цих механізмів відбувається, з одного боку, свідомий педагогічний вплив безпосередньо на мотиви через переконання, пояснення, стимулювання внутрішньої роботи по самоусвідомленню, переосмисленню себе та оточуючих (Ананьев, 1980); а з іншого боку, вплив на особистість через вербальність її соціального мікросередовища, сфери та умов діяльності з наступною перебудовою мотиваційної сфери (Асеев, 1974).

Визначаючи переваги та недоліки обох механізмів, найбільш ціннішим та продуктивним вбачаємо використання і того, і іншого механізму одночасно.

Посилаючись на експериментальне дослідження, А. К. Маркова робить висновки про те, що «досвід активної навчальної роботи не призводить до зміни мотивації» (Маркова, 1983). Але цей досвід підсилює позицію того, хто навчається, перебудовує систему його відношень до об'єкта вивчення до самого себе, до інших, змінює оцінку цих відношень і таким непрямим шляхом впливає на мотиваційну сферу суб'єкта.

А. К. Маркова (1984) також підкреслює, що навчальна діяльність впливає на характер мотивів не прямо, а опосередковується рядом факторів - взаємодією з викладачем, успішністю учнів, досвідом та майстерністю, особистим стилем

викладання.

Таким чином, умовою формування мотивів навчання учнів англійської мови як основи розвитку у них соціокультурної компетентності буде виступати не просто активна навчальна діяльність, а, певним чином, організація навчальної діяльності, елементи формування мотивів «зверху вниз». Можна передбачити, що спеціальною організацією діяльності, яка здатна вплинути на мотиваційну сферу суб'єктів навчання, буде її побудова на основі особистісно-діяльнісного підходу.

Особистісно-діяльнісний підхід до навчання іноземної мови був підготовлений усім попереднім розвитком педагогічних, психологічних та лінгвістичних наук. У психології основи особистісно-діяльнісного підходу були закладені роботами Л. С. Виготського (1991), О. М. Рубінштейна (1989). Особистість старшокласника виступає як суб'єкт діяльності. Вона формується в процесі спілкування з іншими людьми та сама визначає характер і особливості перебігу цього процесу.

Термін «особистісний» означає, що всі психологічні процеси, властивості та стани розглядаються як такі, що належать конкретній людині, що вони похідні, залежать від індивідуального та суспільного буття людини та визначаються його закономірностями (Виготський, 1991).

Згідно з особистісно-діяльнісним підходом, у центрі навчання знаходиться сам учень, його мотиви, цілі, його неповторний психічний склад, тобто учень як особистість. Учитель у контексті такого підходу визначає мету заняття та організує, коректує весь навчальний процес, беручи до уваги інтереси учня, наявний рівень його знань і навичок. Відповідно, мета уроку англійської мови за умови реалізації цього особистісно-діяльнісного підходу формулюється з позиції кожного окремого учня, всього класу, групи. Іншими словами учні певного віку у кінці уроку та підготовки до нього повинні бути у змозі дати собі відповідь на питання, чого він навчився в результаті своєї діяльності та для чого йому саме це потрібно. Йдеться про нові фактичні знання, прийоми роботи, уміння, навички,

ставлення, стани та ін.

Як відмічає І. О. Зимня, організація навчання на основі особистісно-діяльнісного підходу означає, що всі методи рішення викладача повинні переломлюватись через призму особистості того, хто навчається - його потреб, мотивів, здібності, інтелекту та інших індивідуально-психологічних особливостей (Зимня, 1991). Особистісно-діяльнісний підхід також передбачає, що в процесі викладання англійської мови вчитель максимально враховує національні, вікові, індивідуально-психологічні, статусні особливості кожного учня. Це врахування відбувається як через зміст та форму самих навчально-мовленнєвих завдань, так і через відповідний характер спілкування з класом та кожним учнем окремо. Адресовані учням питання, зауваження, завдання в рамках особистісно-діяльнісного підходу, стимулюють його особистісну, інтелектуальну, мовленнєву активність, підтримують та спрямовують її без надмірного загострення уваги на помилках та невдачах. А. К. Маркова (1984) підкреслює, що таким чином відбувається не тільки врахування індивідуально-психологічних особливостей, а й розвиток їх пізнавальних процесів, особистісних якостей, діяльнісних характеристик.

Другим аспектом зазначеного підходу виступає його діяльнісний компонент (таке розмежування умовне і може бути зроблено лише теоретично).

Класифікація діяльності є для нашого дослідження одною з основних. У її контексті учень розглядається як суб'єкт навчальної діяльності, процес оволодіння іноземною мовою як навчальна діяльність, а її об'єктом виступає діяльність мовленнєва. Наше дослідження формування соціокультурної компетентності на уроках англійської мови в учнів старшого шкільного віку ґрунтується на загальній теорії діяльності, основні положення якої сформульовані С. Л. Рубінштейном (1991) та О. М. Леонтьєвим (2007). Слідом за цими дослідниками головними характеристиками діяльності ми визначаємо предметність, вмотивованість, цілеспрямованість, усвідомленість.

Особистісно-діяльнісний підхід означає перегляд звичних уявлень:

а) процесу навчання переважно як повідомлення знань, формування умінь, навичок, тобто переважно організації засвоєння учбових знань;

б) розповсюдженої схеми спілкування, взаємодії вчителя та учня як суб'єктивно-об'єктивних відносин;

в) об'єкта навчання, яким виступає мова як система, тобто мовні знання (лексика, граматики ...), а не самі комунікативні дії учнів старшого шкільного віку (Жадан, 1993). Так особистісно-діяльнісний підхід, розглядаючи навчання як організацію та управління навчальною діяльністю учнів, означає переорієнтацію всього процесу навчання на постановку та розв'язання самим учнем конкретних навчальних завдань (дослідницьких, пізнавально- комунікативних).

Специфіка особистісно-діялісного підходу в навчанні англійської мови передбачає зміну об'єкта навчання. Як відомо, викладання іноземної мови в школі переважно орієнтується на вивчення Ф. Соссюра, згідно з яким «мовлення є акт індивідуального користування мовою» (цит. по Соссюр, 2004, с. 70). Ця орієнтація виявляється в тому, що викладання будується як процес формування мовленнєвих умінь користуватись мовленнєвою системою. В контексті особистісно-діялісного підходу об'єктом навчання в процесі викладання іноземної мови повинна виступати сама мовленнєва діяльність. Це означає, що вчитель або викладач не може не враховувати, що як і будь яка інша, мовленнєва діяльність спонукається пізнавально-комунікативною потребою учня виразити свою думку та прийняти мовне повідомлення іноземною мовою. Ця потреба входить до загальної системи його мотивації (Вінніченко, 1995).

Особистісно-діялісний підхід визначає зміну характеру процесу та об'єкта навчання у викладанні англійської мови, передбачає зміну основної схеми взаємодії вчителя й учня.

Замість широко розповсюдженої схеми їх взаємодії δ — O , де δ — викладач, суб'єкт педагогічного впливу та управління, а O —учень, об'єкт такого впливу,

повинна мати місце схема 8—8 (суб'єкт—суб'єкт) партнерської взаємодії.

Організація вчителем навчальної співпраці повинна реалізовуватись переважно за допомогою його організуючої, пропонуєчої, позитивно-стимулюєчої та підкріплюєчої функцій, інформативно-контролюєчи функції вчителя мають звільнити місце для власне координаційних.

Формування та розвиток мотивів навчання англійської мови в рамках сформульованого нами особистісно-діяльнісного підходу може розглядатися і як одне з його завдань (у контексті глобальних завдань формування та розвитку особистості того, хто навчається), і як результат втілення зазначеного підходу на практиці.

Організація навчання на старшому ступені на основі особистісно-діяльнісного підходу означає, що навчальний процес повинен будуватися з максимальним урахуванням минулого досвіду старшокласника, його індивідуальних особливостей та особливостей старшого шкільного віку; організовуватись як навчальна діяльність суб'єктом та об'єктом якої є діяльність мовленєва.

У процесі навчання англійської мови з метою цілеспрямованого формування соціокультурної компетентності старшокласників можна впливати на внутрішньоструктурну динаміку мотиваційних структур, а, отже, керувати процесом їх перебудови в позитивну сторону, задіюючи наступні фактори: зняття оцінки і тимчасових обмежень, демократичний стиль педагогічного спілкування, ситуацію вибору теми, що дозволяє реалізувати в навчальній діяльності особистісну значущість, вид роботи (творчий, продуктивний). Саме творчий характер навчального завдання стимулює тенденцію до стійкості мотивації (Хизроева, 1988).

До факторів, які мають потужний мотиваційний вплив, спираючись дослідники відносять і технічні засоби навчання англійської мови зокрема ІКТ, які останнім часом набувають все більшої популярності в арсеналі вчителів цього

предмету. Розглянемо, як саме застосування Інтернет-ресурсів може сприяти формуванню внутрішньої мотивації у ході формування соціокультурної компетентності старшокласників.

На думку дослідників (Глазунов, 2015), соціальна мережа FB є потужним інструментом для навчання, враховуючи постійне вдосконалення його можливостей та нескінченний потенціал для використання.

Дослідники відзначають позитивний вплив FB на навчальну мотивацію учнів-користувачів. Зокрема, було доведено, що використання цієї веб-ресурсу у навчанні сприяє покращенню мікроклімату в учнівському колективі та розвитку довірливих та дружніх стосунків між вчителем та учнями. Було помічено, наприклад, що вчителі, з більшим ступенем розкриття персональної інформації (self disclosure) користуються більшою довірою та повагою серед учнів, ніж закриті, недоступні для учнів вчителі. Під саморозкриттям мається на увазі публікація особистої інформації користувача (уподобання, фотографії тощо). Саморозкриття виконує дві функції: розвиток особистості і розвиток дружніх стосунків між вчителем та учнем. Розвиток особистості відбувається завдяки встановленню зворотного зв'язку, що, в свою чергу, формує Я-концепцію людини і допомагає будувати міцні стосунки з оточуючими (Хмелидзе, 2009)

До функцій FB, що здатні сприяти формуванню позитивної мотивації учнів відносять: функції забезпечення взаємодії, спілкування, соціальних стосунків та участі користувачів у житті один одного. Реалізація функції взаємодії полягає в тому, що викладач постає в ролі фасилітатора та навігатора знань, а також посередника між учнем та ресурсом онлайн платформи. При цьому для успішної взаємодії учнів та вчителя на FB, останній повинен активно проявляти себе, демонструвати свою участь та залучення до роботи в Інтернеті. Функції спілкування та соціальних стосунків забезпечують створення умов для писемного онлайн спілкування та є підґрунтям для формування комунікативного мотиву. Дружелюбність і саморозкриття на сайті FB надає учням можливість створення та

зміцнення стосунків, що також сприяє підвищенню навчальної мотивації.

Серед усіх чотирьох функцій FB, функція участі має найбільший вплив на мотивацію старшокласників, адже ця соціальна мережа, що не обмежена простором, місцем та часом, дозволяє їм отримати гнучкіший доступ до інформації, працювати автономно і самостійно у зручний час та в індивідуальному режимі, та зрештою може сприяти формуванню інструментального та пізнавального мотивів (Lam Lui, 2011).

Екстраполюючи дані, отримані у дослідженні, що проводилось М. К. Kabilan (Kabilan) на навчальний процес у середній школі можемо зазначити, що 73% учнів погоджуються з тим, що FB є середовищем, здатним мотивувати їхнє спілкування англійською мовою, 74% учнів також визнають, що соціальна мережа FB спонукає їх до читання англомовних текстів 67,3% учасників опитування вважають, що соціальна мережа мотивує їх до того, що дізнаватись більше інформації про країнознавчі особливості. Крім того, за свідченням користувачів FB, користування мережею спонукає їх до самопізнання, вчить навчатись впродовж усього життя, поліпшує практичні життєві навички та розвиває впевненість у собі (Mealman, 1993).

Застосування Інтернет-ресурсів у навчанні англійської мови також сприяє врахуванню індивідуальних стилів учіння учнів, їхніх провідних сенсорних систем, а також активізації діяльності обох півкуль головного мозку. Вважаємо за доцільне зупинитись детальніше на цьому аспекті навчально-пізнавальної діяльності учнів старшого шкільного віку.

Як свідчать численні дослідження, під час вивчення англійської мови задіяні складні процеси сприйняття та обробки інформації, рефлексії та саморефлексії, в основі яких лежать процеси взаємодії півкуль головного мозку. Водночас, існуючі методики навчання ІМ, зазвичай, не враховують такі психофізіологічні особливості учнів, як латеральна асиметрія головного мозку (розходження нервово-психічних функцій між правою та лівою півкулями), що робить згадані

методики не досить ефективними. Так, у них робиться акцент на активізації лівої півкулі, ігноруючи при цьому іншу половину інтелекту учня, що на думку провідних спеціалістів у галузі нейропедагогіки, є неприпустимою помилкою, оскільки це сприяє вихованню людей, нездатних до дій в реальній ситуації.

Розглянемо роль кожної з півкуль у вивченні англійської мови. Деякі психологи вважають, що засвоєння ІМ відбувається виключно завдяки діяльності правої півкулі головного мозку (Сиротюк, 2003). М. Albert та L. Obier, однак, висловлюються на користь білатеральності мовної організації мозку середнього білінгва, зауважуючи при цьому, що «спеціалізація» кожної з півкуль не фіксована, і може зміщуватись під впливом зовнішніх факторів (наприклад, освітніх). Так, на думку дослідників, цілеспрямована реалізація функцій правої півкулі одночасно сприяє активізації якостей, пов'язаних з лівою півкулею (Albert, Obier, 1978).

Ліва півкуля відповідає за словесно-логічний стиль сприйняття та абстрактно-логічний стиль мислення. Відповідно, учні з домінантою лівою півкулі, віддають перевагу виконанню однотипних, структурованих дій, в основі яких лежить лінійне мислення (Сиротюк, 2003). їм до вподоби лексичні та граматичні вправи на підстановку, співставлення, вибір правильної відповіді на рівні речення. Такі учні успішно виконують послідовні дії (наприклад, продовження/завершення розповіді, опису). Їхні твори вирізняються багатим лексичним наповненням (завдяки гарній вербальній пам'яті), зв'язністю (внаслідок адекватного використання засобів внутрі- та міжфразового зв'язку), логічністю (завдяки послідовному розгортанню висловлювання).

Однак, у лівопівкульних школярів можуть виникати труднощі, у разі, якщо завдання вимагає творчого підходу до вирішення проблеми (наприклад, під час написання твору) або узагальнення сказаного (наприклад, написання висновку).

Права півкуля забезпечує цілісне, «холістичне» сприйняття та наочно-образне, спонтанне, емоційне, інтуїтивне та «тривимірне» мислення. Для

правопівкульних учнів характерні розвинена зорова пам'ять та інтуїція. їхні висловлювання характеризуються творчим підходом та оригінальністю рішень. Водночас, у мовленні таких школярів спостерігаються численні лексичні та граматичні помилки, що можна пояснити низьким рівнем механізму самоконтролю. Оскільки вони не схильні до механічного заучування, мовна правильність досягається у ході практичного застосування відповідних мовних одиниць в мовленнєвих ситуаціях, створених вчителем у процесі навчання англійської мови.

Для успішної організації процесу формування англомовної соціокультурної компетентності слід брати до уваги також провідну сенсорну систему, чи модальність сприйняття. Так, виходячи з того, що правопівкульні учні за типом сприйняття є візуалами чи кінестетиками, а лівопівкульні - аудіалами, бажано здійснювати багатосенсорне подання інформації, що дозволить учням старшого шкільного віку отримувати її, використовуючи свій провідний канал сприйняття, і водночас, розвивати інші модальності.

Дотримання гармонії між провідним для школяра стилем учіння та застосуванням відповідних навчальних матеріалів та стратегій може сприяти збільшенню продуктивності навчальної діяльності учнів та зменшенню ступеня тривожності. Невідповідність між цими факторами може призвести до зменшення впевненості з боку старшокласника, зниження ефективності учіння та навіть до серйозних проблем у взаємодії вчителя та учня (Oxford, 1998)

Для сучасних Інтернет-ресурсів властиві функції, що здатні задовольнити учнів з різними стилями учіння (візуалів, аудіалів та кінестетиків). Цьому сприяє можливість переглядати відеосюжети, слухати аудіозаписи, створювати та редагувати тексти, писати коментарі, переміщувати об'єкти на екрані монітора, виконуючи інтерактивні вправи типу drag & drop.

Крім того, значний вплив на мотивацію студентів при застосуванні Інтернет-ресурсів можуть також справляти такі фактори, як «ефект новизни», наявність

«аудиторії» для спілкування та зворотного зв'язку, демократичне спілкування вчителя та старшокласника, зручність технології та загальне позитивне ставлення школярів до згаданих технічних засобів. Серед перерахованих вище факторів, останній має вирішальний вплив на навчальну мотивацію (Lam Lui, 2011).

Таким чином, нами були проаналізовані психолого-педагогічні передумови формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку з позиції особистісно-діяльнісного підходу, запропонованого І. О. Зимньою. Цей підхід складається з особистісного (психічні процеси, якості і стани, притаманні конкретній людині) та діяльнісного (процес оволодіння старшокласником соціокультурною компетентністю в процесі вивчення англійської мови) компонентів та передбачає їхню реалізацію в безперервній взаємодії.

Було виділено компоненти навчально-пізнавальної діяльності, проаналізовано основні потреби і мотиви старшокласників. Розглянуто мотиви, що спонукають учнів старшого шкільного віку до вивчення англійської мови, та фактори, що впливають на їх формування, визначено характер мотиваційної структури, ступені її стійкості в учнів старшого шкільного віку.

Досліджено вплив соціальної мережі БВ на навчальну мотивацію учнів старшого шкільного віку, виділено функції БВ, що сприяють формуванню провідних мотивів. Обґрунтовано позитивний вплив використання Інтернет-ресурсів загалом та БВ зокрема на старшокласників з різними стилями учіння, модальністю сприйняття та домінуванням лівої або правої півкулі.

РОЗДІЛ II. ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ

2.1. Методичні умови формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі використання Інтернет-ресурсів.

На сьогоднішній день соціальні сервіси Інтернет простору стали невід'ємною частиною життя чи не кожного жителя нашої планети. Поширення Веб-технологій торкнулося і сфери освіти. Боворячи про навчання англійської мови в середній школі, не можна не визнати величезний соціокультурний потенціал віртуального простору і соціальних служб Інтернету. Нові Інтернет-технології дозволяють зануритися в мовне і культурне середовище за рахунок доступу до автентичних матеріалів, можливості безпосереднього мережевого спілкування іноземною мовою як з іншими студентами, так і з носіями мови, що вивчається, здійснення Інтернет- проектів соціокультурної спрямованості. Однак реалізація соціокультурного потенціалу соціальних сервісів і їх успішна інтеграція в навчання англійської мови залежить від ряду методичних умов.

Головним завданням сучасної освіти є формування гармонійно та всебічно розвиненої особистості, готової до професійної діяльності в інформаційному суспільстві і здатної до самоосвіти, використовуючи потенціал сучасних технологій. Досягнення такої мети можливо лише за умови сформованості у школярів ІКТ компетентності. Відсутність ІКТ компетентності учнів старшого шкільного віку є серйозним бар'єром до ефективного використання Інтернет-технологій в процесі навчання.

У науковій літературі ми зустрічаємо багато термінів, схожих за значенням з поняттям «ІКТ компетентність», наприклад, «інформаційна культура», «Комп'ютерна грамотність», «інформаційна компетентність».

Інформаційна культура є широким поняттям, що включає в себе, на думку С. В. Титової (2009: 37), не тільки вміння працювати на комп'ютері, здійснювати елементарні дії за допомогою навчальних програм і систем, але і «вміння орієнтуватися в сучасному інформаційному середовищі, вміння шукати, відбирати і критично аналізувати ресурси Інтернету, вміння спілкуватися за допомогою сучасних засобів комунікації, наявність так званих навичок комп'ютерно-опосередкованої комунікації». ІКТ компетентність особистості є однією зі складових його інформаційної культури. Терміни «комп'ютерна грамотність» і «інформаційна компетентність» не повною мірою відображають вміння учня та вчителя ефективно використовувати ІКТ в навчальному процесі і не відображають ціннісно-мотиваційного відносини до здійснюваної діяльності. Тому в нашому дослідженні ми будемо говорити про ІКТ компетентності учнів і вчителів.

Спираючись на дослідження науковців у галузі лінгводидактики (Бігич, 2015; Глазунов, 2013), під ІКТ компетентністю учнів старшого шкільного віку ми розуміємо вміння використовувати інформаційні технології для відбору, аналізу, систематизації та інтерпретації інформації, і її використання в навчально-пізнавальній діяльності.

Тому вважаємо, що формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів буде успішним, якщо ІКТ компетентність школярів буде включати в себе наступні вміння:

- > відбирати, аналізувати, систематизувати і інтерпретувати інформацію;
- > користуватися ІКТ технологіями для вирішення навчальних завдань;
- > створювати і використовувати соціальні сервіси, такі як блоги, подкасти, соціальні мережі.

Важливо також підкреслити, що сформованість ІКТ компетентності учнів зробить не тільки можливим успішне вивчення англійської мови за допомогою сучасних технологій, але і допоможе випускникам здійснювати пізнавальну

діяльність в умовах високоінформаційного середовища, а також займатися самоосвітою роллю використовуючи потенціал ІКТ.

Сучасні тенденції розвитку нових Інтернет-технологій змушують нас переглянути традиційну форму навчання і отримання мовних і культурознавчих знань. Але, на жаль, більшість вчителів, прихильники старих методів і прийомів, не виявляють належного ентузіазму по відношенню до нових технологій і їхніх можливостей. На думку Гевіна Дьюдени і Нікі Хоклі (Dudeneу, Hockly, 2007), таке негативне ставлення до ІКТ може пояснюватися непевністю вчителя в собі, нестачею обладнання, недостатньою інформаційною підготовкою, результатом чого є нездатність вчителя побачити переваги використання сучасних технологій в навчанні англійської мови.

Ґрунтуючись на наукових розвідках Є. С. Полат (1999) хочемо виділити три основних аспекти ІКТ компетентності учнів старшого шкільного віку:

- > володіння на достатньому рівні функціональної грамотності в сфері ІКТ;
- > ефективне використання ІКТ в навчально-пізнавальній діяльності з метою вирішення соціальних та особистісних завдань;
- > усвідомлення ІКТ в якості основи нової освітньої парадигми, націленої на розвиток учнів як суб'єктів інформаційного суспільства, здатних до оперування великим об'ємом інформації для одержання нового знання.

Виділяють два рівня ІКТ компетентності: підготовленості (психологічний рівень) і реалізованості (діяльнісний рівень). Психологічний рівень характеризується володінням знань, умінь і навичок, необхідних для використання ІКТ у своїй навчально-пізнавальній діяльності. На діяльнісному рівні старшокласник успішно використовує наявні знання і навички для ефективного застосування ІКТ в процесі навчання для досягнення освітніх результатів. Таким чином, автори виділяють досвід застосування ІКТ, як один з важливих компонентів ІКТ компетентності учня старшого шкільного віку. Дійсно, наявність лише теоретичних знань в сфері ІКТ не гарантує успішність практичного

використання Інтернет-технологій в навчанні (А.А. Кузнецов, Є. К. Хеннер, В.Р. Імакаєв, О.Н. Новикова, 2010).

П.В. Сисоєв (2013:47) підкреслює, що ІКТ компетентність вчителя іноземної мови полягає не в здатності передати готові знання, а в умінні створити учням педагогічні та методичні умови самим навчитися:

- > працювати з інформацією;
- > визначати цілі навчання (на конкретному етапі навчання або вивчення певної теми);
- > формулювати проблему і вибирати шляхи її вирішення;
- > працювати над вирішенням проблеми індивідуально або в групах, розподіляючи спектри роботи між учасниками команди;
- > розвивати комунікативні вміння і здатність до співпраці;
- > розвивати вміння самостійної навчальної діяльності;
- > використовувати іноземну мову як засіб комунікації і засіб ІКТ з метою задоволення пізнавальних потреб і інтересів;
- > формувати здатність аналізувати свою навчальну діяльність і її результати (рефлексія).

Ми поділяємо точку зору О.В. Борщів (2013: 67), який під ІКТ компетентністю розуміє не тільки ефективне застосування ІКТ в процесі навчання, але також використання сучасних Інтернет-технологій для саморозвитку і самовдосконалення. Дійсно, для того, хто вивчає іноземну мову особливо актуальним є використання можливостей ІКТ для свого майбутнього професійного зростання. Мова - живий організм, він постійно змінюється, народжуються нові слова і вирази, щось йде в минуле, з'являються і нові методики навчання. Щоб встигнути за всіма мовними змінами та методичними інноваціями, важливо постійно поповнювати свої знання. Інтернет простір є невичерпним джерелом мовних і методичних знань і автентичних матеріалів. Веб-технології створюють прекрасну можливість спілкуватися і обмінюватися матеріалами з

іншими учнями у всьому світі, вступати в спільноти в соціальних мережах, вести або бути читачем блогів, постійно отримуючи корисну інформацію і нові ідеї щодо навчання.

Успішність виконання будь-якої діяльності залежить від того, наскільки це цікаво і захоплююче для людини. Стійкий інтерес до навчання регулює процеси уваги, розуміння і засвоєння навчального матеріалу. Бажання і інтерес учнів до використання соціальних сервісів для вивчення англійської мови впливає як і на сам процес навчання, так і на кінцевий результат. Таким чином, стимулювання інтересу старшокласників до вивчення іноземної мови та іншої культури засобами соціальних сервісів є другим методичним умовою формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів.

Якість навчання іноземних мов невід'ємно залежить від здатності вчителя викликати і підтримувати інтерес учнів до вивчення мови і культури, інтерес до використання сучасних Інтернет-технологій в процесі навчально-пізнавальної діяльності. Інтерес школярів до навчання багато в чому залежить від їх ступеня мотивації до вивчення іноземної мови та іншої культури засобами соціальних сервісів.

Тут ми хочемо звернутися до положень, зазначених С.В. Титовою (2009: 46) і говорити про кілька способів формування стійкої мотивації школярів під час навчання англійської мови на основі ІКТ:

- > використання діяльних форм навчання, де учень виконує певну роль (виконання творчих завдань і проектів, гра, дискусія тощо);
- > використання активних форм навчання (відеоконференції, он-лайн дискусії тощо);
- > наявність зворотного зв'язку або діалогу між школярами та вчителем або навчальною програмою;
- > надання матеріалу з максимальним використанням мультимедійних технологій (фото, зображення, графіка, звук) для реалізації принципу наочності і

досягнення емоційності навчання;

> навчання з урахуванням репрезентативною системи і типу особистості учня;

> прагнення до досягнення конкретних навчальних цілей і освоєння певних дій.

Очевидно, що головними факторами, що впливають на ступінь інтересу і рівень мотивації до вивчення англійської мов, є методи навчання і способи організації навчальної діяльності. Використання таких методів, як комунікативний, дослідницький, інтерактивний, метод проектів роблять процес навчання не тільки ефективним, але й захоплюючим. Ігрові, творчі, пошукові та дослідницькі завдання з використанням інтернет-технологій викликають непідробний інтерес у школярів і підвищують рівень їхньої мотивації.

Інтерес учнів старшого шкільного віку до участі в завданнях і проектах на основі соціальних сервісів зазвичай залежить від того, наскільки зрозуміло і чітко вчитель проінструктує дітей про використання Інтернет-технологій. Завдання педагога полягає в тому, щоб наочно проілюструвати роботу використовуваного Інтернет сервісу і пояснити його можливості у вивченні англійської мови. Для цього вчитель сам повинен мати досвід використання Інтернет-технологій і знати їхні методичні властивості і функції. Кожне завдання, засноване на ІКТ, має супроводжуватися чіткими покроковими інструкціями для учнів. Не розуміючи, як і для чого необхідно використовувати Інтернет-технології в навчанні, школярі не будуть достатньо мотивовані виконувати завдання за допомогою соціальних сервісів.

В якості третьої умови формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів виступає облік принципів соціокультурного освіти.

Поняття «принцип навчання» є одним з фундаментальних понять методики. Під принципами розуміють основні положення, відповідно до яких будується

процес навчання. Принципи визначають вимоги до навчального процесу та його змісту. Дотримання принципів сприяє ефективності процесу навчання.

С. Ю. Ніколаєва (199: 34) прирівнює поняття «принцип» до поняття «закон», стверджуючи, що в природі немає принципів, а є лише закономірності. Вивчаючи закони природи і прагнучи їх ефективно використовувати, на їх основі людина висуває принципи.

Соціокультурне утворення спирається на систему принципів, що дозволяють педагогу найбільш ефективно спроектувати процес навчання. Ефективність розробленої нами методики формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку основі соціальних сервісів досягається за рахунок дотримання наступних принципів: *комунікативної спрямованості навчання, ситуативності, наочності, автентичності, діалогу культур, домінування проблемних завдань культурознавчого характеру, дидактичної культуровідповідності, культурної варіативності і культурної рефлексії.*

Принцип *комунікативної спрямованості* передбачає організацію навчання в природних або максимально наближених до них умовах, при зіткненні з реальними ситуаціями повсякденного спілкування. Дотримання принципу *ситуативності* означає організацію навчання англійської мови через імітацію ситуацій повсякденного спілкування. Принцип *автентичності* обумовлює використання в процесі навчання англійської мови та культури англомовних країн автентичних навчальних матеріалів, автентичних завдань до текстів та автентичних ситуацій функціонування англійської мови. Дотримання принципу *діалогу культур* означає формування соціокультурної компетентності старшокласників на основі одночасного вивчення та аналізу української культури і культури англомовної країни. Домінування проблемних завдань культурознавчого характеру сприяє ефективній організації культурознавчої освіти засобами англійської мови в процесі рішення культурознавчих завдань, що

поступово ускладнюються. В рамках соціокультурного підходу, відбір культурознавчого матеріалу для навчання англійської мови слід здійснювати на основі принципу *дидактичної культуровідповідності*. Принцип *культурної варіативності* передбачає таку організацію навчання англійської мови і культури англословних країн, при якій учні знайомляться з різними варіантами культур, стилів життя і поведінки в рідній та англословній країні. Відповідно до принципу *культурної рефлексії* вчителів необхідно створювати дидактично-методичні умови для можливості учням рефлексувати на самих себе і на свою власну культуру.

Така система принципів відповідає актуальним завданням соціокультурної освіти на сучасному етапі і забезпечує ефективність процесу формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку.

У нашому магістерському дослідженні ми розглядаємо два соціальні сервіси: соціальна мережа Facebook і сервіси подкастів. Для досягнення поставлених цілей при розробці методик навчання необхідно враховувати дидактичні властивості і методичні функції обраних технологій. Тому четвертим умовою формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку за допомогою соціальних сервісів є облік дидактичних властивостей і методичних функцій соціальних сервісів (Facebook, подкасти) при розробці методики навчання англійської мови на їх основі.

Навчання за допомогою соціальної мережі Facebook має бути організовано з урахуванням наступних дидактичних властивостей і функцій: можливість організувати або вступати в групи за інтересами, публічність, лінійність, можливість створити приватну зону користувача, можливість надсилати приватні повідомлення, гіпертекстова структура, мультимедійність інформації, наявність різнофункціональних додатків, можливість створення фото- та відеоальбомів, можливість організувати або вступати в групи за інтересами і можливість підписатися на розсіпку корисної інформації від авторів інших сторінок.

Сисоев П.В. (2013) і Соломатіна А.Г. (2011) виділяють наступні дидактичні властивості і функції подкастів в навчанні іноземної мови: можливість розміщення особистих подкастів учнів іноземною мовою, можливість створення особистої зони користувача, можливість мережевого обговорення подкасту в особистій зоні користувача, творцем і модератором особистої зони користувача є автор подкасту, хронологічна послідовність розміщення коментарів, доступ до перегляду подкасту всім зареєстрованим користувачам сервісу.

Як справедливо зазначає П.В. Сисоев (2013: 32), усвідомлення вчителем дидактичних властивостей і методичних функцій сучасних ІКТ допоможе уникнути випадки недоцільного використання Інтернет-технологій в процесі навчання. Інтеграція ІКТ в освітній процес середньої школи не означає, що сучасні технології повинні дублювати традиційні форми навчання, а, навпаки, їхня мета - збагатити освітній процес за рахунок своїх унікальних дидактичних властивостей.

П'ятою умовою формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку за допомогою соціальних сервісів виступає використання проблемних та пошукових завдань соціокультурного характеру. Важливим є не тільки те, що вивчається на уроках англійської мови, а й як відбувається процес навчання. Дійсно, вивчаючи нерідну культуру, учень повинен не тільки знайомитися з новою інформацією, а й засвоювати стратегії її отримання. Адже в подальшому отриманий досвід пізнання культури англомовної країни може бути корисний під час знайомства з будь-якою іншою культурою. Використання проблемних і пошукових завдань соціокультурного характеру дозволяє не тільки збагачувати соціокультурні знання старшокласників, а й розвивати соціокультурні вміння та здібності учнів, формувати стратегії вивчення англомовної культури. Проблемно комунікативні та дослідні форми організації навчальної діяльності школярів сприяють формуванню у них умінь і здібностей ефективно вирішувати пізнавальні завдання.

В основі проблемних завдань соціокультурної спрямованості лежить

«проблема», яку необхідно дослідити і вирішити. Пошукова та дослідницька діяльність учнів повинна бути спрямована не на вивчення проблеми, на пошук шляхів і способів її рішення, аргументацію обраного шляху (Полат, 2000: 7).

Проблемні культурознавчі завдання включають дослідні та пошуково-ігрові проекти, обговорення, аналіз та вирішення проблемних ситуацій в рамках «круглого столу», ділових ігор, тематичних дискусій, мозкового штурму.

Апальков В.Г. і Сисоєв П.В. (2008: 256), підкреслюють, що під час відбору проблемних культурознавчих завдань необхідно враховувати рівень їхньої мовної, мовленнєвої, когнітивної та соціокультурної складності, вікові та психологічні характеристики учнів, а також рівень їхнього полікультурного і білінгвального розвитку.

Ефективність процесу формування соціокультурної компетенції учнів старшого шкільного віку прямо пропорційно залежить від тієї атмосфери, яку створить вчитель на уроках англійської мови. Саме атмосфера поваги і терпимості до іншої культури і її носіїв дозволить сформувати у школярів такі необхідні для успішної особистості якості, як емпатія до представників іншої культури, толерантність, соціокультурна неупередженість і соціокультурний такт.

У сучасному світі наші погляди піддаються впливу зовнішнього середовища і впливу, тому так важливо сформувати в учнів уміння долати вплив стереотипів і об'єктивно інтерпретувати соціокультурну інформацію. Учні старшого шкільного віку повинні бути готові успішно здійснювати міжкультурну комунікацію, вміти розуміти і приймати іншу культуру, не втрачаючи своєї культурної ідентичності.

Навчання англійської мови і культури англомовних країн повинно бути організовано з урахуванням принципу «діалогу культур», який передбачає формування у старшокласників емпатичних ставлення до представників інших культур. Учні повинні проводити неупереджену політику щодо до англомовної культури, усвідомлюючи те, що вона не краще, або гірше за них рідної культури, вона просто інша. Говорячи про навчання англійської мови на основі принципу

діалогу культур, варто звернути увагу на необхідність формування в учнів таких особистісних якостей, як толерантність, культурна неупередженість, емпатія, мовної та соціокультурний такт, готовність до спілкування в англomовному середовищі тощо.

Тому в процесі формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку важливо неупереджено підносити досліджуваний матеріал, розглядати різні точки зору на обговорювані світові проблеми, в першу чергу, погляди англomовних країн, даючи можливість юнакам самим робити висновки щодо обговорюваної проблематики. Таким чином, в нашому дослідженні ми підкреслюємо необхідність і актуальність формування таких якостей учнів старшого шкільного віку як толерантність поглядів на соціокультурні подібності та відмінності української та культури англomовних країн, терпимість, шанобливе і дбайливе ставлення до культурно-історичної спадщини, готовність до діалогу і співпраці.

З огляду на вищесказане, в якості шостої методичної умови формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів ми виділяємо навчання в атмосфері поваги і терпимості до іншої культури і її носіїв.

Отже, методичними умовами формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів є:

- > наявність ІКТ-компетентності в учасників освітнього процесу;
- > стимулювання інтересу студентів до вивчення іноземної мови та іншої культури засобами соціальних сервісів;
- > облік принципів соціокультурного освіти;
- > облік дидактичних властивостей і можливостей соціальних сервісів в навчанні іноземної мови і культури;
- > використання проблемних та пошукових завдань соціокультурного характеру;

> навчання в атмосфері поваги і терпимості до іншої культури і її носіїв.

2.2. Зміст формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі використання Інтернет-ресурсів.

Аналіз Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392, а також наукових досліджень в галузі соціокультурної компетентності, викладеного у попередніх параграфах дає нам право, з одного боку, говорити про формування соціокультурної компетентності старшокласників як про одну з основних цілей навчання англійської мови у школі III ступеня, а з іншого боку, про відсутність практичної методики формування соціокультурної компетентності старшокласників на основі соціальних сервісів. Такі обставини обумовлюють необхідність розробки змістового наповнення процесу формування соціокультурної компетентності учнів на основі соціальних сервісів.

Формування змісту являє собою сукупність упорядкованих і взаємообумовлених компонентів, що становлять цілісний і внутрішньо організований комплекс. Основними компонентами цього процесу є цілі, підходи, принципи, методи, засоби, умови, результати і підсумки.

Зміст формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів складається з наступних блоків: мета, теоретичні основи (підходи і принципи), технологічні основи (методичні умови навчання, комплекс завдань, кошти, зміст, методи і форми навчання); контроль; рефлексія і результат.

Основу запропонованої моделі склала методологічна база, яка спирається на сучасні підходи до навчання іноземних мов - комунікативний (Бім, 1991, 1996; Пасов, 2000; Ніколаєва, 2013; Savignon, 1997); соціокультурний (Сафонова, 1996; Манакін, 2012); компетентнісний (Хуторський, 2003; Зимня, 2004; Локшина, 2005); особистісно-орієнтований (Бім, 2002; Сисоєва, 2003; Гриньова, 2015); концепція

інформатизації освіти (Полат, 2000; Пехота, 2003); концепція дистанційного навчання (Полат, 2005).

Метою даної методичної системи є формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів.

Експериментальне навчання буде направлено на формування соціокультурної компетентності старшокласників в єдності всіх компонентів:

- > загальнокультурних знань (культури спілкування, культури усного та писемного мовлення);
- > культурознавчих знань (культурних цінностей, реалій, стилів і способів життя англomовних країн і культур, етичних і моральних норм поведінки, моделей соціальних ситуацій, прийнятих в англomовнокультурному соціумі);
- > соціолінгвістичних знань (фонетичні, граматичні, лексичні, стилістичні правила спілкування, мовних особливості соціальних верств, дискурсивні способи спілкування, знання соціальних і культурних подібностей і відмінностей української та англійської мов і культур);
- > лінгвокраїнознавчих знань (знання мовного матеріалу, лексичного фону, знання з області географії, природи, історії країн англomовних країн і культур);
- > соціокультурних умінь (збирати, аналізувати та інтерпретувати соціокультурну інформацію; проводити аналогії і зіставлення фактів і явищ української та англійської культур; будувати мовну і немовну поведінку відповідно до культурних норм соціуму; впізнавати і коректно вживати соціокультурно-марковані лексичні одиниці в мові; вибирати і використовувати соціокультурно прийнятну тактику спілкування; відбирати з текстів, аудіо / відео фрагментів екстралінгвістичну інформацію; дотримуватися норм мовного етикету, прийняті в певній англomовній країні);
- > здібностей (сприйнятливність до виявлення соціокультурно забарвленої лексики і соціолінгвістичних особливостей мовлення носіїв англійської мови, і культури; соціокультурна неупередженість під час інтерпретації фактів і явищ

англомовної культури; соціокультурна спостережливість; соціокультурний такт).

Для досягнення цієї мети ми розробимо методичну систему формування змісту соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів (соціальної мережі Facebook, сервісів подкастів).

Теоретичними засадами експериментальної методичної системи є підходи і принципи навчання.

Підходи і принципи навчання є базисними поняттями методики викладання іноземних мов. Аналіз наукової літератури показав, що не існує єдиного правильного і ефективного методу або підходу, для досягнення бажаного результату необхідно комбінувати різні методи, підходи і принципи, з огляду на специфіку навчання.

І. Д. Бєх (1998) визначає підхід до навчання, як реалізацію провідної ідеї навчання на практиці в якості певної стратегії і на основі того чи іншого методу навчання. Дослідник також справедливо відзначає, що англійському терміну *approach* в українській мові крім терміна «підхід» вживається «принцип навчання».

Для досягнення поставлених цілей навчання, в основі розробленої методичної системи лежать такі підходи:

- комунікативний;
- компетентнісний;
- соціокультурний;
- особистісно-діяльнісний.

Розглянемо кожен з підходів.

Навчання англійської мови на основі *комунікативного підходу* спрямоване на досягнення головної мети мовної освіти - формування складових комунікативної компетентності, які забезпечують володіння мовою як засобом спілкування. Наведений раніше аналіз структури комунікативної компетентності дозволяє виділити соціокультурну компетентність як один з її складових

компонентів. Використання комунікативного підходу передбачає те, що в основі процесу навчання англійської мови покладено модель реального спілкування. Для ефективного використання мови для комунікації недостатньо володіти тільки системою мови (лексикою і граматиною), потрібно вміти спілкуватися англійською мовою.

Компетентнісний підхід лежить в основі сучасної системи освіти. Відповідно до цього підходу результатом навчання має стати компетентна особистість, яка володіє необхідним набором загальнокультурних і знансєвих компетенцій, здатна самостійно вирішувати на практиці поставлені завдання, займатися самоосвітою протягом всього життя.

Використання компетентнісного підходу при навчанні іноземним мовам дозволяє виділити соціокультурну компетенцію як невід'ємну складову ряду загальнокультурних і професійних компетенцій, багато з яких є соціокультурними за своїм характером. Таким чином, соціокультурна підготовка бакалавра лінгвістики розглядається як невід'ємний компонент його професійної підготовки, в якості основи формування його професійної компетентності. Компетентнісний підхід дозволяє поглянути на соціокультурну компетентність як на багатоаспектну освіту, виділити базові знання, вміння та здібності, що лежать в її основі і усвідомити цінність їхньої сформованості.

Соціокультурний підхід, ґрунтовно розроблений та описаний в роботах В.В. Сафонові, передбачає навчання міжкультурному англословному спілкуванню в контексті діалогу культур.

Можемо виділити такі положення соціокультурного підходу до навчання англійської мови учнів старшого шкільного віку:

- > побудова процесу навчання англійської мови на основі попереднього ознайомлення з соціокультурним контекстом навчання мови в певній англословній країні та англословному середовищі з урахуванням міжкультурних впливів;
- > ускладнення соціокультурних функцій вчителів англійської мови в

рамках постійного збільшення сфер кроскультурної комунікації в сучасному світі та Україні, що вимагає реформування мовної освіти за рахунок її глобалізації та гуманізації;

> соціокультурне утворення у всьому різноманітті своїх аспектів (соціолінгвістичного, загальнокультурного, лінгвокраїнознавчого, країнознавчого, комунікативно-прагматичного) є невід'ємним компонентом мовної освіти молоді. Сучасні процеси глобалізації та розширення культурних кордонів дозволяють значно збільшити коло людей, які виступають в ролі суб'єктів діалогу культур. Соціокультурний освіта повинна сприяти усвідомленню учня як культурно-історичного суб'єкта, володаря індивідуальних і колективних соціокультурних особливостей;

> завдання соціокультурної освіти необхідно описувати в термінах соціокультурної компетенції;

> міждисциплінарної основою соціокультурного освіти є культурознавство, що дозволяє збагатити знання учнів щодо соціокультурного портрету англійської країни;

> соціокультурне утворення засобами англійської мови передбачає використання ієрархічної системи соціокультурних завдань проблемного характеру, які повинні використовуватися з урахуванням їх навчально-методичної прийнятності;

> побудова моделей соціокультурного освіти має ґрунтуватися на дидактично і методично орієнтованому соціологічному аналізі соціокультурного контексту функціонування мов, мовного середовища навчання іноземних мов, соціокультурних характеристик мов і культур, суспільних функцій мов в конкретному регіоні, комунікативних та соціокультурних потреб учнів, їхнього рівня соціокультурного освіти, особливостей мовної політики по відношенню до англійської мови, наявність методичних і організаційно-дидактичних умов оволодіння англійською мовою (Сафонова, 1996: 63-68).

Використання в навчанні англійської мови соціокультурного підходу дозволяє старшокласникам познайомитися і зіставити дві культури, звернути увагу на їхню взаємодію і місце в культурних спільнотах.

Соціокультурний підхід, на думку П. В. Сисоєва (2004, 2006), дозволив значно розширити межі навчання культури. Розроблена вченим концепція мовної полікультурної освіти доводить ефективність соціокультурного підходу як способу формування соціокультурної компетентності учнів.

Мовна полікультурна освіта є оволодіння знаннями про різноманітність культур англійських країн, взаємозалежність і взаємодію між культурами в сучасному багатонаціональному світі, формування активної життєвої позиції та вмінні взаємодіяти з іншомовними співрозмовниками на основі принципу діалогу культур (Сисоєв, 2006: 7).

Згідно з полікультурним підходом, в процесі навчання англійської мови, необхідно знайомити учнів з особливостями культур різних соціальних, етнічних, релігійних та інших груп англійських країн, розширюючи тим самим соціокультурний простір школярів, допомагаючи їм встановити своє місце в світовому співтоваристві. Адже навчання культури лише однієї групи веде до виникнення стереотипів і узагальнень по відношенню до всіх представників країни досліджуваного іноземних мов, і, як результат, може обмежити соціокультурний простір учнів, призвести до культурного нерозуміння під час здійсненні іншомовної комунікації (Сисоєв, 2008).

О. В. Борщовав (2010:71) справедливо підкреслює необхідність інтеграції національної культури учнів в процес навчання іноземної мови в рамках мовної полікультурної освіти. Вивчення не тільки культури країни мови, що вивчається, але і національної культури учнів сприяє розширенню кругозору, формуванню патріотичних почуттів і моральних цінностей, розвитку таких якостей, як гнучкість мислення і толерантність.

П.В. Сисоєв (2008: 3) зазначає, що іноземна мова, будучи гуманітарною

дисципліною, має величезний соціалізуючий потенціалом. Тому, полікультурна освіта передбачає об'єктивну репрезентацію матеріалу про англійську культуру, культурні і соціальні групи в змісті уроків, підручників, навчальної програми з англійської мови.

Таким чином, знайомство учнів з усім розмаїттям культур полікультурного суспільства сприятливо впливає на процес розвитку дітей, їхнє виховання і культурне самовизначення, сприяє позбавленню від стереотипів і усвідомлення світу як єдиного полікультурного співтовариства, де всі культури рівнозначні.

Основою особистісно-діяльнісного підходу є врахування індивідуальних особливостей учнів, які розглядаються як особистості зі своїми характерними рисами, схильностями і інтересами. Відповідно до цього підходу, кожному учню властивий свій власний спосіб вивчення англійської мови. Учні виступають активними учасниками педагогічного процесу.

У методиці навчання іноземних мов і психології такий підхід розроблявся в рамках теорії діяльності (Зимня, 1991, 2004). Відповідно до думки І. О. Зимньої (Зимня, 2004), комунікативно-діяльнісний підхід передбачає широке використання колективних форм навчання, вирішення проблемних завдань, співпрацю між викладачем і учнями.

Навчання, організоване відповідно до особистісно-орієнтованого підходу сприяє формуванню соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку за рахунок таких своїх особливостей, як облік соціокультурних особливостей школярів, їхнього способу життя, морально-етичних і моральних цінностей, а також використання в процесі навчання автентичних матеріалів.

Вважаємо за потрібне відзначити, що згідно закордонним методистам (Oxford, 1990; O'Malley and Chamot, 1990) особистісно-орієнтований підхід передбачає формування в учнів різних навчальних стратегій. Так, Р. Оксфорд (1990) виділяє основні і допоміжні стратегії. До основних навчальних стратегій відносяться стратегії, в основі яких лежать механізми людської пам'яті, когнітивні

і компенсаторні стратегії. Група допоміжних стратегій включає метакогнітивні, емоційні і соціальні стратегії. Володіння соціальними стратегіями передбачає здатність учня до співпраці з партнерами по спілкуванню, співпереживання співрозмовнику, облік його можливостей, здібностей та соціокультурних особливостей.

Питання формування в учнів навчальних стратегій є надзвичайно актуальним. Володіння школярами соціокультурної компетентністю передбачає не тільки набір певних знань, умінь і здібностей, а й уміння застосовувати стратегії оперування і отримання соціокультурних знань і умінь в процесі спілкування.

Спираючись на наукові розвідки Н. Ф. Бориско (2000) хочемо відзначити, що, незважаючи на свою популярність, особистісно-орієнтований підхід у його радикальному розумінні неприйнятний в українських освітніх установах, які працюють за єдиними освітніми стандартами. Однак слідування певним особливостям особистісно-орієнтованого підходу сприяє формуванню соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку.

Виділені нами підходи до навчання англійської мови припускають реалізацію системи принципів формування соціокультурної компетентності школярів.

Зміст формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів реалізується з урахуванням наступних принципів: комунікативної спрямованості навчання, ситуативності, наочності, автентичності, діалогу культур, домінування проблемних завдань культурознавчого характеру, дидактичної культуровідповідності, культурної варіативності і культурної рефлексії.

Результатом навчання англійської мови є володіння нею як засобом спілкування. Така мета має на увазі провідну роль принципу комунікативної спрямованості навчання. Дотримання цього принципу передбачає широке використання групових форм робіт, контекстного навчання, творчих завдань,

проблемних ситуацій. Навчання відбувається в природних або максимально наближених до них умовах, при зіткненні з реальними ситуаціями повсякденного спілкування. Тільки за такої організації занять, можна бути готовим до виникнення і подолання проблем соціокультурного характеру.

Ситуативність - один з найважливіших принципів комунікативно орієнтованого навчання. Дотримання цього принципу означає організацію навчання англійської мови через імітацію ситуацій повсякденного спілкування. Важлива роль мовних ситуацій полягає в тому, що вони дозволяють формувати не тільки мовну і мовленнєву, але і соціокультурну компетентність школярів.

Ситуації, створені на уроках повинні імітувати ситуації реального спілкування, включати різні типи мовленнєвої поведінки, моделювати різні соціальні ролі з метою збагачення соціального досвіду студентів.

Загальновизнаним є думка про те, що ситуації, які використовуються на заняттях, повинні передбачати реальні ситуації, що виникають в процесі комунікації. Для того, щоб відповідати цій вимозі, на думку А. Й. Гордєєвої (2004), у відтворених ситуаціях спілкування повинна відображатися система цінностей і відносин, прийнятих у досліджуваній культурі. Таким чином, ситуації повинні орієнтуватися на культуру англійської країни, відображати менталітет представників досліджуваної лінгвокультурної спільності.

Слідування цьому принципу допоможе навчити учнів орієнтуватися в різноманітних ситуаціях міжкультурного спілкування і будувати свою поведінку відповідно до соціальної ролі співрозмовників.

Наочність має особливе значення в процесі формування соціокультурної компетентності, тому що переконує школярів в істинності досліджуваних явищ. Якщо інформація про країну англійської мови що не підкріплюється наочними прикладами, у школярів виникають образи, що відображають їхній власний життєвий досвід. Підтвердження цьому ми знаходимо у відомому в соціокультурному плані романі А. Макина «Французький заповіт». Бабуся-

француженка розповідала російському хлопчикові про своє рідне місто, який вона називала селом. В уяві хлопчика виникав образ російського села, що складається з ланцюжка дерев'яних хат (Макін, 1996: 28).

У словнику методичних термінів Є. Г. Азімова і А. Н. Щукіна (2009) під наочністю розуміється спеціально організована демонстрація мовного і екстралінгвістичні матеріалу для полегшення його пояснення, розуміння та використання в мовленні.

Засоби наочності можуть бути технічними та нетехнічними. Каналом надходження інформації технічні засоби наочності поділяються на зорові, слухові і зорово-слухові.

Наочні засоби навчання сприяють:

- розширення обсягу засвоюваного матеріалу;
- зниження втоми;
- тренуванні творчої уяви;
- підтримці мотивації до вивчення англійської мови;
- створення обстановки, наближеної до реальних умов використання мови;
- семантизації предметів або явищ, які не мають еквівалентів у рідній мові;
- залученню школярів до автентичних культурних реалій.

Для формування соціокультурної компетентності важливе значення має автентичність матеріалу, що подається.

Автентичні матеріали (англ. Authentic materials) - матеріали для тих, хто вивчає мову, які використовуються в реальному житті країни. До них відносяться газети і журнали, квитки на транспорт, в театр, листи, реклама, програми радіо і телебачення, оголошення та ін. (Азімов, Щукін, 2009).

Л. П. Голованчук (2003), говорячи про необхідність застосування в навчанні англійської мови неадаптованих, автентичних текстів, створених для носіїв мови, описує наступні змістовні аспекти автентичності:

- автентичність завдань до текстів, які повинні бути націлені на

стимулювання взаємодії з текстом, важливо, щоб в їх основі лежали операції, що функціонують і в позанавчальний час в процесі роботи з інформаційними джерелами;

- автентичність оформлення, яка викликає інтерес і привертає увагу учнів, що полегшує розуміння комунікативної мети тексту, з'ясування його зв'язків з реальністю;

- реактивна автентичність, яка полягає в здатності навчального тексту викликати в учнів автентичний розумовий, емоційний і мовної відгук;

- ситуативна автентичність, що припускає використання в якості навчальної ілюстрації природні ситуації спілкування, інтерес носіїв мови до теми, що вивчається, невимушеність її обговорення;

- інформативна автентичність, яка передбачає використання в навчанні текстів, що володіють істотною для учнів інформацією, ВІДПОВІДНО ЇХНІХ інтересів і вікових особливостей;

- культурологічна автентичність, що характеризується використанням текстів, які сприяють формуванню уявлень про особливості іншої культури, традицій, побуту, звички представників іншої країни;

- автентичність національної ментальності, націлена на роз'яснення доречності чи недоречності вживання в мові тієї чи іншої.

Згідно з цими аспектам очевидним стає те, що автентичним повинен бути не тільки сам текст, а й його оформлення. Наприклад, оголошення має виглядати у вигляді листка, прикріпленого до стіни або дощці оголошень, стаття - у вигляді вирізки з газети, текст запрошення або вітальної листівки може бути написаний від руки. Автентичне оформлення створює ефект достовірності тексту і підвищує мотивацію учнів для роботи з цим текстом. Р. П. Мільруд і І. Р. Максимова (2000:17-22) підкреслюють важливість створення умов автентичного процесу соціалізації учнів. «Соціалізація» учнів полягає в формуванні соціальної ролі індивіда в процесі набуття досвіду соціальної взаємодії і знайомства з соціальними

цінностями. Процеси соціалізації є необхідною живильним середовищем для формування іншомовної комунікативної компетентності.

Носонович Є. В. (2000: 11) зазначає, що, кажучи про автентичність матеріалів, не слід забувати і про те, що автентичним повинен бути весь навчальний процес. У методичному плані не мають на увазі автентичність чогось матеріального, наприклад, тексту, створеного носіями для носіїв мови. Автентичність створюється в процесі навчання, в ході взаємодії учнів з текстом, спілкування з викладачем і один з одним. В результаті автентичного ходу занять стирається традиційне протиставлення мови, що використовується в аудиторії, і «справжнього» мови. Але найчастіше вчитель у взаємодії зі старшокласниками більше уваги звертає на помилки, яких припускаються учні та варіанти їхнього виправлення, а не на змістовну сторону висловлювань, що веде до порушення автентичності взаємодії.

Досягти істинної автентичності взаємодії можливо завдяки використанню в навчальному процесі ІКТ. Очевидно, що на сьогоднішній день величезним джерелом автентичного матеріалу виступає мережа Інтернет. Як справедливо зазначає С. В. Титова (2009: 116), завдяки автентичним відео і аудіо інформаційних ресурсів мережі Інтернет учні отримують інформацію не тільки про лінгвістичні, а й про соціокультурні характеристики комунікативного акту, про навички об'єктивної інтерпретації стереотипних ситуацій іншомовного спілкування. Відбувається наочне втілення соціокультурної реальності за рахунок екстралінгвістичних компонентів, які супроводжують вербальну інформацію і характерних для автентичного акту комунікації.

Говорячи про автентичність навчального процесу, слід зазначити, що такі ІКТ, як блоги, форуми, чати, соціальні сервіси дають школярам можливість використовувати англійську мову в автентичних ситуаціях спілкування навіть в рамках навчального процесу.

Дотримання принципу автентичності сприяє формуванню СКК учнів

старшого шкільного віку, оскільки автентичні матеріали демонструють функціонування мови в природній формі, звичної для її носіїв, в автентичному соціальному контексті і являють собою оптимальний засіб навчання культурі країни досліджуваної мови.

Принцип діалогу культур базується на діалоговій концепції культур, розробленої М. М. Бахтіним (1979) і В. С. Біблером (1991), згідно з якою феномен культури пронизує свідомість людей і всі ключові події нашого життя. М. М. Бахтін дивиться на культуру як на форму спілкування представників різних культур, форму діалогу. Ця концепція визнає культуру там, де є як мінімум дві культури, а самосвідомість культури є форма її буття на кордоні з іншою культурою.

Слідом за В. М. Манакінім (2012), ми визнаємо важливість усвідомлення і вивчення власної національної культури і рідної мови, що є невід'ємним для успішного здійснення міжкультурної комунікації. Саме ці знання допоможуть старшокласникам глибше й ефективніше пізнати культурні особливості англomовної країни. Тільки в порівнянні можна побачити і зрозуміти ті характерні риси, які відрізняють одні мови і культури від інших (Манакін, 2000: 34).

Ю. Г. Безвін (2016) також справедливо наголошує на необхідності вивчення рідної культури, тому що через величезного впливу Заходу на формування поглядів та інтересів сучасної молоді, національні культурні цінності відходять на другий план. Культури взаємопроникають, насаджуючи один одному свої цінності.

Повноцінне бікультурна розвиток передбачає взаємопов'язаний розвиток іншомовної комунікативної компетентності та усвідомлення рівня своєї комунікативної компетентності на рідній мові (Сафонова, 1992: 127).

Згідно В.В. Сафонові (2001), дотримання принципу діалогу культур передбачає:

> відтворення культурного простору, занурення в який відбувається на основі ширшого кола культур і цивілізацій;

> стимулювання розвитку в учнів таких особистісних якостей, як мовний та соціокультурний такт, культурна неупередженість, готовність до комунікації в англomовному середовищі тощо;

> використання методичної моделі, в рамках якої відбувається полікультурний і білінгвальний розвиток мовної особистості учнів, усвідомлення учнями себе в якості культурно-історичних суб'єктів, що представляють не одну, а цілий ряд взаємозв'язаних культур;

> створення сприятливих соціально-педагогічних і методичних умов з метою підготовки учнів до виконання ролі суб'єкта діалогу культур в ситуаціях міжкультурного спілкування;

> формування культури інтерпретації явищ, подій, фактів і їхніх ціннісних смислів як завдання навчання;

> порівняльне вивчення як рідної, так і англomовної культур в контексті їх як безпосередньої, так і опосередкованої історико-культурної взаємодії і взаємовпливу (Сафонова., 2001).

Одним з підходів здійснення такого принципу є пояснення нерозривному зв'язку мови і культури. Мова, з одного боку, є частиною культури, а з іншого, її виразом, в мові відображаються культурні цінності, життєві принципи, історія країни. Еквівалентні лексичні одиниці викликають різні уявлення і асоціації у людей, що належать до різних культур. Наприклад, англійське слово «snack» і його український еквівалент

«Закуска» можуть народжувати абсолютно різні образи у представників української і американської культур. Для американців поняття «snack» позначає те, що можна з'їсти між основними прийомами їжі, з метою втамувати голод. Це можуть бути фрукти, овочі, чіпси, крекери, печиво, сухарики. Для української ж людини «закуска» це, в першу чергу, їжа, що подається перед гарячими стравами, а також те, чим заїдають випитий алкогольний напій. Як видно з прикладу, зміст навіть простих понять може бути різним, що пояснюється культурними

цінностями того, чи іншого суспільства. Тому, при введенні лексичних одиниць, необхідно використовувати автентичний матеріал, демонструвати їх використання в контексті. Такий же підхід необхідно здійснювати по відношенню до лексичних одиниць української мови.

О. В. Бирюк (2006) зазначає, що з метою формування соціокультурної компетенції недостатньо тільки пояснити країнознавчу реальію, важливо вивчати поведінкову культуру носіїв мови, що є відображенням правил мовної і немовної поведінки.

Існує різні думки на способи одночасного вивчення двох або більше мов і культур. Б. Томалін і М. Нікс (Tomalin, Nicks, 2007) вважають, що необхідно, в першу чергу, усвідомити свій власний стиль поведінки, а потім порівняти його з поведінкою представників інших культур. Це дасть можливість зрозуміти, де саме потрібно пристосуватися. Стосовно ділових стосунків, Б. Томалін і М. Нікс розробили «індивідуальну культурну анкету», яка допоможе встановити особливості поведінки людини по відношенню до тих чи інших факторів, продиктованим національною культурою. До таких факторів належать:

- стиль спілкування;
- стиль роботи;
- стиль ведення обговорень;
- ставлення до бізнесу;
- ³ стиль керівництва;
- ділові стосунки;
- стиль прийняття рішень;
- основа прийняття рішень;
- ставлення до часу;
- рівновага між життям і роботою (Tomalin, Nicks, 2007: 211).

Порівняння культурних стилів України і Великобританії із застосуванням цієї анкети допомагає побачити, які особливості ділової поведінки відрізняють

українця від англійця. Наприклад, для українців у бізнесі важлива побудова хороших і міцних відносин з партнерами, а англійці, переважно, сконцентровані на виконання поставлених завдань. Таким чином, проаналізувавши свій культурний портрет і порівнявши його з національним портретом представника іншої культури, особистості легше здійснювати комунікацію і досягати взаєморозуміння в ситуаціях міжкультурного спілкування.

Ми вважаємо, що розуміння власної культури приходять через призму культури іншомовної. В рамках власної культури її носії зазвичай не помічають, а, отже, не усвідомлюють, що їхні вчинки, погляди і принципи, будучи відображенням національної свідомості, можуть відрізнятися в різних культурах. Г. В. Єлізарова (2005: 242) підкреслює, що власна культурна ідентичність набагато краще проявляється і усвідомлюється через зіткнення з іншою культурою, через поняття і втілення «іншого». М. Байрам (Byram, 1989: 28) також наголошує на необхідності одночасного вивчення мов і культур, тому що завдяки контрастів з досліджуваном мовою і культурою в учнів формується здатність до більш глибокого проникнення в свою рідну мову і культуру, старшокласники усвідомлюють існування численних способів бачення світу.

Таким чином, на уроці англійської мови повинна бути створена атмосфера «діалогу культур», що дозволяє школярам бачити подібності та відмінності в культурах рідної країни і англійської країни, пізнавати іншу культурну реальність в порівнянні з їх власної.

Принцип домінування проблемних завдань культурознавчого характеру, згідно В.В. Сафоновой (2001), спрямований на створення такої моделі культурознавчої освіти за допомогою іноземних мов, на основі якої навчаються в процесі рішення культурознавчих завдань, що поступово ускладнюються з'являється можливість:

- відбирати, аналізувати, узагальнювати і інтерпретувати культурознавчу інформацію;

- формувати стратегії культурознавчого пошуку та вміння інтерпретувати культури;
- розвивати полікультурному комунікативну компетентність, що сприяє кращому орієнтуванню в культурах і цивілізаціях, що вивчаються і в відповідних комунікативних нормах, в стратегіях соціокультурного пошуку в нових культурних спільнотах, у виборі адекватних і культурно прийнятних форм взаємодії з іншомовними носіями в процесі міжкультурного спілкування, в знаходженні шляхів виходу з соціокультурних тупиків;
- формувати і поглиблювати уявлення як про специфічні розходження, так і подібності в культурах, що вивчаються;
- розвивати стратегії культурно] самоосвіти;
- брати участь в творчих роботах культурознавчого і комунікативно-пізнавального характеру (Сафонова В.В., 2001).

Таким чином, застосування на уроках англійської мови у старшій школі проблемних завдань культурознавчого характеру сприяє не тільки формуванню соціокультурної компетенції, а й оволодінню стратегіями підвищення її рівня.

В рамках соціокультурного підходу, відбір культурознавчого матеріалу для навчання англійської мови слід здійснювати на основі принципу дидактичної культуровідповідності, який передбачає:

- визначення ціннісного сенсу і ціннісної значущості використовуваних матеріалів з метою формування в учнів об'єктивних поглядів на історію та культури англословних народів, різноманітність їхнього образу життя і культурозбагачуючих взаємовпливів;
- усвідомлення ступеню, в якій відібраний матеріал є стимулом для знайомства з базовими культурознавчими поняттями, до яких відносяться «діалог культур», «культурне співтовариство», «культурна нерівність», «культурна агресія», «культурне різноманіття», «полікультурна особистість» і багато інших;
- прогнозування небезпеки появи спотворених культурних поглядів в

процесі навчання і можливостями маніпулювання уявленнями учнів про культуру;

- усвідомлення доцільності використання певного культурознавчого матеріалу відповідно до вікових особливостей та інтелектуального потенціалу учнів;

- використання культурознавчого матеріалу, на основі якого можливо навчити старшокласників способам захисту від культурної дискримінації та агресії (Сафонова, 2001).

Результатом навчання на основі даного принципу повинна бути здатність учнів визначати чи культурознавчий матеріал об'єктивно відображає факти мови і культури і становить соціокультурну варіативність.

Принцип культурної варіативності, впроваджений в теорію і методіку викладання іноземних мов П. В. Сисоєва (2003), заснований на теорії полікультурної освіти. Цей принцип уточнює і доповнює принцип дидактичної культуровідповідності і особливо актуальний при відборі змісту навчання іноземних мов, що включає соціокультурний компонент.

Принцип культурної варіативності спрямований на ознайомлення учнів з варіантами видів культур по кожному типу. Такий підхід сприяє культурному самовизначенню учнів за рахунок можливості ознайомлення з різними варіантами культур, стилів життя і поведінки в рідній країні в порівнянні з англomовною країною. П. В. Сисоєв (2006: 8) справедливо підкреслює, що вивчення полікультурності іншомовної країни має супроводжуватися ознайомленням учнів з аналогічною інформацією про різноманітність культури рідної країни. Такий підхід дозволить школярам відзначити подібності та відмінності між власного і досліджуваної культурами, розширюючи тим самим соціокультурний простір й вийти за межі кордонів рідної країни. Усвідомлення свого місця, ролі та значення в загальній світовій культурі та глобальних людських процесів сприяє розвитку загальнопланетарного мислення учнів старшого шкільного віку.

Очевидно, що облік культурної варіативності сприяє формуванню

соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку завдяки отриманню більш повного уявлення про розмаїття типів культур і особливостей життя різних соціальних верств суспільства.

Принцип культурної рефлексії, як і принцип культурної варіативності, заснований на теорії полікультурної освіти П.В. Сисоєва (2003) і пов'язаний з проблемою культурного самовизначення особистості.

Принцип культурної рефлексії заснований на психологічному процесі рефлексії, який лежить в основі психологічного процесу самовизначення особистості. Здійснення процесу культурного самовизначення при вивченні іноземної мови передбачає створення дидактично-методичних умов для можливості учням рефлексувати на самих себе і на свою власну культуру. Це сприятиме визначенню старшокласниками свого місця в спектрі досліджуваних культур, розуміння загальнолюдських цінностей, усвідомлення своєї ролі та функцій в глобальних загальнолюдських процесах. Через культурну рефлексію учні зможуть усвідомити себе в ролі культурно- історичного суб'єктів і суб'єктів діалогу культур. Під час вивчення англійської мови рефлексія може бути організована за допомогою проблемних культурознавчих завдань п'яти типів, спрямованих на:

- розуміння старшокласниками себе в ролі полікультурних суб'єктів в рідній країні;
- усвідомлення того, що приналежність до певної групи може змінюватися в залежності від контексту спілкування та інтеракції (в одній комунікаційній ситуації людина може виступати як представник своєї країни, в іншій - представник певної професії, в третій - представник соціального класу тощо);
- виявлення учнями культурних подібностей між собою і представниками різних культурних груп англійської країни, що орієнтоване на розширення меж власної групової приналежності за межами англійської країни (наприклад, заняття спортом, проведення дозвілля, прагнення здобути

вищу освіту тощо);

- визначення учнями своєї ролі, місця, відповідальності і значимості в глобальних загальнолюдських процесах (участь у виборах, екологічних заходах, отримання паспорта тощо);

- ініціацію і участі в діях, спрямованих проти культурної дискримінації, агресії і культурного вандалізму (Сисоєв 2006: 9).

Такі завдання сприяють формуванню соціокультурної компетентності старшокласників, дозволяючи їм виступати в ролі міжкультурного посередника між культурами, що особливо актуально в умовах зростання міжкультурних контактів.

До *технологічних основ* нашої методичної моделі хочемо віднести методичні умови навчання, комплекс завдань, засоби, зміст, методи і форми навчання.

До *методичних умов* формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку за допомогою соціальних сервісів ми відносимо:

- наявність ІКТкомпетентності в учасників навчального процесу;
- стимулювання інтересу старшокласників до вивчення англійської мови та культури засобами соціальних сервісів;
- облік принципів соціокультурної освіти;
- облік дидактичних властивостей і можливостей соціальних сервісів в навчанні англійської мови і культури;
- використання проблемних та пошукових завдань соціокультурного характеру;
- навчання в атмосфері поваги і терпимості до іншої культури і її носіїв.

Комплекс інтерактивних *завдань* на основі соціальних сервісів, спрямованих на формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку включає завдання на пошук і відбір інформації соціокультурної спрямованості; здійснення проектною діяльністю; завдання, спрямовані на

розвиток вміння розпізнавати, інтерпретувати і коректно вживати соціокультурно-марковані лексичні одиниці в мові; творчі завдання культурознавчої спрямованості; завдання на аналіз і обговорення матеріалів соціокультурного характеру.

До *засобів* навчання запропонованої методичної системи формування соціокультурної компетентності учнів середнього шкільного віку ми відносимо соціальні сервіси, в нашому дослідженні це: соціальна мережа Facebook і сервіси подкастів.

Зміст навчання методичної системи формування соціокультурної компетентності старшокласників включає в себе тематичний зміст навчального предмету «Англійська мова».

Наступним компонентом технологічного блоку є *методи навчання*. Відповідно до словника методичних термінів Є.Г. Азімова і А.Н. Щукіна (2009) метод навчання - це «сукупність способів взаємопов'язаної діяльності вчителя і учнів, спрямованих на досягнення цілей освіти».

Наша методична система включає наступні методи:

- > комунікативний;
- > дослідницький;
- > інтерактивний;
- > метод проектів.

Комунікативний метод передбачає вивчення мови в процесі безпосереднього спілкування на ньому. Використовуючи мову як засіб спілкування, учні розвивають всі мовні навички, особливо навички говоріння та аудіювання. При навчанні з використанням цього методу вчитель робить упор на змістовну сторону мови. Виправлення помилок не повинно заважати досягненню головної комунікативної мети учасників спілкування і бути причиною виникнення психологічного бар'єру у старшокласників через страх зробити помилку.

Комунікативна спрямованість навчання, згідно ідеям основоположника комунікативного методу Ю.І. Пассова (1985), передбачає:

> мовну спрямованість навчального процесу, передбачає те, що кінцева мета навчання - оволодіння мовою, як засобом спілкування, є і способом досягнення цієї мети. Процес навчання англійської мови повинен будуватися на її практичному використанні;

> індивідуалізацію навчання, що полягає в обліку індивідуальних особливостей учнів, їхніх інтересів, сфері діяльності, життєвого досвіду, світогляду, соціального статусу. Поставлена перед учнями комунікативна задача повинна відповідати їхнім потребам і інтересам;

> функціональність. Мовні одиниці і форми, що вивчаються на заняттях, повинні бути функціонально використані в мовленні. Принцип функціональності визначає і відбір матеріалу, який повинен відповідати процесу комунікації;

> ситуативність, під якою розуміють навчання іноземної мови через імітацію ситуацій повсякденного спілкування;

> новизну, яка забезпечує гнучкість мовних навичок, вміння їхнього використовувати в постійно мінливих умовах і ситуаціях спілкування (Пассов, 1985: 32-33).

Комунікативний метод передбачає використання широкого спектру комунікативних завдань, організацію дискусій, використання парних і групових видів робіт, моделювання ситуацій повсякденного життя представників англійської культури, організація рольових ігор, в яких учні зможуть вибудовувати комунікацію на основі певної соціальної ролі.

Дослідницький метод полягає в такій побудові процесу навчання, при якому учні вирішують проблемні завдання і питання, використовуючи свій творчий потенціал і вміння працювати самостійно. Навчальні проблеми активізують мислення студентів, змушують їх шукати нові шляхи вирішення

поставлених завдань. Використання дослідницького методу спрямовано на оволодіння студентами методами наукового пізнання, умінням здійснювати творчий пошук і знаходження альтернативного підходу до вирішення проблемних ситуацій. Цей метод формує мотивацію старшокласників до вивчення англійської мови і здатність до самоосвіти.

Сутність *інтерактивного методу* полягає у взаємодії учасників освітнього процесу. При використанні цього методу активність вчителя повинна поступатися активності учнів. Мета педагога - підготувати завдання і питання, що здатні ініціювати спільну діяльність старшокласників, і контролювати процес виконання завдання. Інтерактивний метод має на увазі організацію парних і групових дискусій, рольових ігор, мозкового штурму, розбір проблемних ситуацій. Завдання повинні рівнозначно залучати всіх школярів без винятку, даючи учням можливість відчувати себе рівноцінними учасниками обговорення чи вирішення проблемних завдань. Такий спосіб організації навчання дозволяє старшокласникам здобувати та вдосконалювати навички спілкування англійською мовою, формулювати і аргументувати свою точку зору, вміння не тільки відстоювати свою позицію, а й здатність вислухати партнера, прийняти або не прийняти його думку. Таким чином, використання інтерактивного методу сприяє не тільки більш ефективному вивченню предмета, а й формуванню умінь і навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності учнів.

Метод проектів передбачає організацію навчально-пізнавальної діяльності старшокласників на основі виконання особливого формату завдань - проектів. Як справедливо зазначає Є.С. Полат, метод проектів відомий досить давно. Ще на початку минулого століття філософи, вчені та педагоги шукали способи розвитку активного самостійного мислення дітей для того, щоб дитина могла не просто запам'ятовувати і відтворювати знання, отримані в школі, але і вміти застосовувати їх на практиці (Полат, 2000: 4). До популярних форматів

навчальних проектів відносяться Веб-квест завдання, які передбачають дослідницьку роботу з величезною кількістю матеріалу і критичний аналіз інформації, сам термін

«Веб-квест» (WebQuest) був введений в 1995 році Берні Доджем (Betie Dodge), професором освітніх технологій Університету Сан-Дієго (США) (Dodge, 1995).

Б. Додж (1999) класифікує веб-квести по трьом принципам:

> по тривалості виконання: короткострокові (займають одне, два заняття, в ході яких учень повинен прочитати і осмислити необхідну інформацію з проблеми) і довгострокові (можуть здійснювати в ході декількох тижнів або семестру; в результаті глибокого аналізу інформації учні демонструють розуміння проблеми у вигляді нового продукту: доповіді, презентації, інтерв'ю тощо);

> по предметного змісту: монопроекти і міжпредметні веб-квести;

> за типом завдань, які виконуються учнями (журналістські, конструкторські, аналітичні, наукові, творчі завдання та тощо.).

Є.С. Полат (2000) виділяє ще кілька ознак класифікації проектів:

> домінуючий метод або вид діяльності (рольової-ігровий, дослідницький, практико-орієнтований, творчий, інформаційний тощо);

> характер координації проекту (з відкритою або з прихованою координацією)

> за кількістю учасників веб-проекту: особистісні (між двома учнями, які перебувають в різних навчальних закладах, регіонах, країнах); парні (між парами учасників) та групові (між групами).

Важливою характеристикою методу проектів є робота учнів в атмосфері співпраці. Веб-проекти в основному виконуються в парах, групах або командах, тому успіх всього проекту залежить від роботи кожного учасника. Робота в команді розвиває у старшокласників почуття відповідальності, вміння

вислухати партнера, прийняти або не прийняти його точку зору, аргументувати свій вибір.

Метод проектів є ефективним способом формування соціокультурної компетентності, оскільки дозволяє поринути в природне мовне і культурне середовище, створену віртуальним простором мережі Інтернет; працювати з автентичною інформацією; збирати, аналізувати, використовувати автентичні інформаційні ресурси для вирішення проблем; здійснювати міжкультурне спілкування, виконуючи міжнародні проекти; актуалізувати культурну ідентичність учня; усвідомити різноманіття думок з обговорюваних соціально-культурних питань; навчитися приймати і поважати різні точки зору.

В якості основних форм навчання запропонованої методичної системи виступають очна - навчальні на уроці «Англійської мови» і дистанційна форма навчання - віддалена участь старшокласників в Інтернет-завданнях і проектах.

Наступними компонентами розробленої методичної системи є ***контроль і рефлексія***.

Рефлексія учнів старшого шкільного віку за підсумками виконання завдань і проектів на основі соціальних сервісів є важливим інструментом самооцінки. До ефективного способу рефлексії відноситься ведення студентами мовного портфоліо, документа, в якому той, якого навчають відзначає свої досягнення в оволодінні англійською мовою. Портфоліо може включати не тільки таблиці самооцінки, а й творчі письмові завдання (наприклад, есе), де школярі дають критичну оцінку виконаній роботі, свого вкладу в груповий проект.

Мовне портфоліо дозволяє старшокласнику та вчителю спільно або самостійно аналізувати обсяг виконаної роботи і оцінювати досягнення учня у вивченні предмета. Ведення портфоліо сприяє формуванню свідомого ставлення учнів до процесу вивчення англійської мови, підвищує мотивацію учнів, їхню відповідальність за результати освітнього процесу.

Останнім компонентом пропонованої методичної системи є *результат навчання* - формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів.

З огляду на вищесказане, уявімо методичну модель формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів (рис. 2.2.1).

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МЕТОДИКА ПЕРЕВІРКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ

3.1. Комплекс завдань соціокультурної спрямованості на основі соціальних сервісів

Інноваційний розвиток Інтернет-технологій, навчання студентів - цифрових з народження і високі вимоги до сформованості професійних компетенцій випускників вимагають нових підходів до навчання іноземних мов і іншомовній культурі. Ефективні освітні результати безпосередньо залежать від способів отримання і закріплення нових знань. Тому, досліджуючи процес навчання на основі соціальних сервісів, ми розробили комплекс інтерактивних завдань, що виконуються за допомогою Інтернет- технологій (Facebook) і спрямованих на формування всіх компонентів соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку.

За останні роки з'явилася низка наукових робіт, в яких описані особливі формати Інтернет-завдань. Белякова Н.М. (2008) пропонує систему вправ, що виконуються в мережі Інтернет, спрямованих на формування соціокультурної компетенції студентів; Філатова А.В. (2009) досліджувала можливості блог-технологій в якості бази створення студентами електронних портфоліо в рамках роботи над веб-проектом; Кошеляева Е.Д. (2010), Петрищева Н.С. (2011), Забродина І.К. (2012), Черкасов А.К. (2012), Борщів В.В. (2013) запропонували здійснення Інтернет-проектів на основі сучасних Веб- технологій, націлених на формування соціокультурних умінь і соціокультурної компетенції студентів; Ільяхов М.О. (2013) розробив особливі формати завдань на основі технології вікі (вікі-словника, вікі-твори, вікі- проекту, вікі-портфоліо), спрямованих на розвиток такого виду іншомовної мовленнєвої діяльності, як лист;

Капранчікова К.В. (2014 року) пропонує

серію завдань на основі мобільних технологій, спрямованих на формування лексико-граматичних навичок мовлення студентів.

Пропоновані завдання на основі соціальних сервісів, спрямовані на формування соціокультурної компетентності старшокласників, були розроблені з урахуванням:

- 1) комунікативного підходу до навчання іноземних мов;
- 2) основних принципів комунікативного та соціокультурного підходів до навчання іноземних мов;
- 3) дидактичних властивостей і функцій соціальних сервісів;
- 4) соціокультурного потенціалу соціальних сервісів.

Комплекс інтерактивних завдань на основі соціальних сервісів, спрямованих на формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку ключає завдання на пошук і відбір інформації соціокультурної спрямованості; здійснення проектної діяльності; завдання, спрямовані на розвиток вміння розпізнавати, інтерпретувати і коректно вживати соціокультурно-марковані лексичні одиниці в мові; творчі завдання культурознавчої спрямованості; завдання на аналіз і обговорення матеріалів соціокультурного характеру (таб. 3.1.1).

Таблиця 3.1.1.

1. Завдання на пошук і відбір інформації соціокультурної спрямованості
Пошук і відбір інформації культурознавчого характеру за заданими критеріями, запит інформації у користувачів мережі, в тому числі носіїв англійської мови і культури.
2. Здійснення проектної діяльності
Виконання веб-проектів соціокультурного характеру (Обговорення виконання завдання всередині групи (якщо виконується груповий проект) за допомогою функції повідомлень або чату, пошук і відбір інформації, використовуючи ресурси Facebook, публікація готового результату проекту

Комплекс завдань на основі соціального сервісу Facebook, спрямованих

на формування соціокультурної компетенції студентів

в вигляді презентації або письмової роботи, обговорення підсумкових робіт на сторінці групи).
Участь в міжнародних проектах на основі додатків Facebook (наприклад, проекти, що приносять користь суспільству: порятунок тварин, дикої природи, дбайливе ставлення до навколишнього середовища тощо).
3. Завдання, спрямовані на розвиток вміння розпізнавати, інтерпретувати і коректно вживати соціокультурно-марковані лексичні одиниці в мовленні
Виявлення в текстовому або відео фрагменті, опублікованому на сторінці групи, соціокультурно маркованих лексичних одиниць і реалій в форматі коментарів.
Визначення, контекстне вживання і підбір еквівалентних значень рідною мовою для англійських соціокультурно маркованих лексичних одиниць (в форматі коментарів).
4. Творчі завдання культурознавчої спрямованості
Виконання творчих письмових робіт соціокультурної спрямованості (написання есе, оглядів книг, статей, фільмів) і їх обговорення в соціальній мережі).
Створення фіктивних сторінок історичних фігур, персонажів художніх творів і фільмів.
5. Завдання на аналіз і обговорення матеріалів соціокультурного характеру
Коментування висловлювань відомих людей, прислів'їв.

Далі наведемо приклади виконання завдань з певних тем.

1. Завдання на пошук і відбір інформації соціокультурної спрямованості.

Facebook-завдання на пошук і відбір інформації культурознавчого характеру за заданими критеріями, запит інформації у користувачів мережі, в тому числі носіїв англійської мови і культури.

Завдання старшокласників при виконанні завдання даного типу з теми «Being a Student» зібрати інформацію у учнів з США або Англії про особливості середньої освіти в їх країні і підготувати доповідь про особливості

освіти в США або Англії. Перед виконанням завдань, пов'язаних з проведенням інтерв'ю у носіїв мови, вчителів бажано заздалегідь встановити контакт з викладачем і групою студентів з англомовної країни, які будуть згодні брати участь в Інтернет-проектах. Старшокласники можуть спілкуватися з носіями мови за допомогою особистих повідомлень або чату в соціальній мережі Facebook. В ході роботи над завданням учасники отримують необхідну інформацію в процесі автентичного спілкування з англомовними ровесниками, використовуючи англійську мову як засіб комунікації, поповнюючи свої соціокультурні знання, удосконалюючи соціокультурні вміння та здібності. Зібрану інформацію учні аналізують і складають доповіді у вигляді мультимедійних презентацій. Підсумкові доповіді можуть бути представлені на занятті і (або) опубліковані на сторінці групи в Facebook. Підсумковий етап роботи над завданням передбачає обговорення робіт і їх оцінку. Таким чином, даний тип завдань реалізується на основі принципів комунікативної спрямованості навчання, ситуативності, автентичності, використання проблемних завдань культурознавчої спрямованості.

2. Здійснення проектної діяльності

Facebook-завдання: Виконання веб-проектів соціокультурного характеру (обговорення виконання завдання всередині групи (якщо виконується груповий проект) за допомогою функцій обміну повідомленнями або чату, пошук і відбір інформації, використовуючи ресурси Facebook, публікація готового результату проекту у вигляді презентації або письмової роботи, обговорення підсумкових робіт на сторінці групи).

Старшокласники діляться на групи по 3-4 людини і отримують завдання в рамках вивчення теми «Being a Student» створити фіктивну сторінку в соціальній мережі Facebook, що рекламує лінгвістичний центр вивчення англійської мови на території Великобританії. Учні є організаторами даних курсів. Завдання кожної з групи - придумати назву і скласти опис

лінгвістичного центру, уявити місто, в якому даний центр базується, описати переваги навчання саме в цьому лінгвістичному центрі і скласти програму перебування в місті, де організовано навчання. Вся ця інформація повинна бути відображена на фіктивній Facebook-сторінці рекламованого центру. Сторінка також повинна містити фотоальбом з фотографіями міста і навчального центру. На підсумковому етапі роботи кожна група представляє свою Facebook-сторінку, описує свій лінгвістичний центр і намагається переконати викладача та інших студентів пройти навчання саме у них. Студенти обговорюють роботи і залишають свої коментарі на сторінках один одного.

- Участь в міжнародних проектах на основі додатків Facebook (проекти, що приносять користь суспільству: порятунок тварин, дикої природи, дбайливе ставлення до навколишнього середовища тощо). Наприклад, додаток Causes дозволяє старшокласникам брати участь в проектах міжнародних організацій, таких як Всесвітній фонд дикої природи (World Wildlife Fund), Люди за етичне поводження з тваринами (PETA, People for the Ethical Treatment of Animals), Грінпіс (Greenpeace) і багато інших.

3. *Завдання, спрямовані на розвиток вміння розпізнавати, інтерпретувати і коректно вживати соціокультурно-марковані лексичні одиниці в мовленні.* Facebook-завдання:

- Виявлення в текстовому або відео фрагменті, опублікованому на сторінці групи, соціокультурно маркованих лексичних одиниць і реалій в форматі коментарів.

На сторінці групи вчитель публікує текстовий або відео фрагмент. Завдання учнів - знайти в тексті (або відео фрагменті) і виписати у вигляді коментарів соціокультурно-марковані лексичні одиниці.

- Визначення, контекстне вживання і підбір еквівалентних значень українською мовою для англійських соціокультурно маркованих лексичних одиниць (в форматі коментарів).

4. *Творчі завдання культурознавчої спрямованості.* Facebook-завдання:

- Виконання творчих письмових робіт соціокультурної спрямованості (написання есе, оглядів оповідань, статей, фільмів) і їх обговорення в соціальній мережі. В рамках вивчення теми «Норми і цінності в сучасному світі» студенти отримують завдання - написати порівняльне есе «Focus on Your Youth». На підготовчому етапі учні обговорюють тему, відповідають на питання, пов'язані з розумінням терміна «сімейні цінності», наводять власні приклади по заявленій проблематиці. Основний етап роботи має на увазі пошук і відбір інформації в мережі Інтернет і написання есе. На заключному етапі письмові роботи обговорюються в форматі коментарів. Старшокласники висловлюють власну думку по роботах.

- Створення фіктивних сторінок історичних постатей, персонажів художніх творів і фільмів.

В рамках вивчення теми «Speaking about Arts» учні отримують завдання створити сторінки в соціальній мережі Facebook типових англійця, американця і українця. Інформація на сторінці повинна включати ім'я, інтереси і захоплення, улюблені книги і фільми, фотографії улюблених місць тощо. На заключному етапі старшокласники представляють свої сторінки, обговорюють на скільки стереотипні їх уявлення про англійців, американців і українців, що є правдою, а що перебільшенням в створених національних портретах.

5. *Завдання на аналіз і обговорення матеріалів соціокультурного характеру.* Facebook-завдання: коментування висловлювань відомих людей, прислів'їв.

Вчитель публікує на сторінці групи в соціальній мережі висловлювання відомих людей або прислів'я. Завдання старшокласників - прокоментувати дану інформацію, роз'яснити сенс цитати або прислів'я, погодитися або не погодитися з висловом, поділитися власною думкою з порушеної проблеми.

Наприклад, в рамках вивчення теми «People and Society» старшокласники отримують завдання обговорити в форматі коментарів наступний вислів: «Stereotypes lose their power when the world is found to be more complex than the stereotype would suggest. When we learn that individuals do not fit the group stereotype, then it begins to fall apart» (Ed Koch).

Інструкція з використання соціальної мережі Facebook:

- старшокласники заходять на сайт www.facebook.com і реєструються на даному сайті;
- учні оформляють особисту сторінку, заповнюючи інформацію про себе і свої інтереси англійською мовою;
- вчитель пояснює, що створена старшокласниками персональна сторінка в соціальній мережі є навчальною, тому вони в ній будуть виконувати дані вчителем завдання;
- педагог дає посилання на свою персональну сторінку або сторінку групи в соціальній мережі Facebook, учні стають підписчиками цієї сторінки і сторінок своїх товаришів по групі, таким чином, завдяки стрічці новин, школярі будуть отримувати свіжу інформацію про дії вителя та інших учасників Інтернет завдань;

Слід зазначити, що робота в соціальній мережі може здійснюватися школярами тільки на сторінці групи. Створена в соціальній мережі група може носити приватний характер і включати тільки викладача та учасників інтернет-проекту. Переваги створення групової сторінки полягають в наступному:

- 1) всі завдання виконуються і обговорюються в одному місці;
- 2) є можливість прикріплювати до сторінці текстові документи;
- 3) на груповій сторінці можна влаштовувати опитування думки студентів;
- 4) немає необхідності вчителю і учням додавати один одного в «Друзі».

3.2. Експериментальне навчання, спрямоване на формування

соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку

У процесі експериментального навчання здійснювалася перевірка ефективності використання авторської методичної системи формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів і розробленого комплексу завдань соціокультурної спрямованості на основі Інтернет-технологій.

Метою експериментального навчання було формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів.

Сформульована мета визначила характер основних завдань, що вирішуються в ході експериментальної роботи:

- формування комплексу соціокультурних знань: загальнокультурних знань (культури спілкування, культури усного та писемного мовлення); культурознавчих знань (культурних цінностей, реалій, стилів і способів життя англomовних країн і культур, етичних і моральних норм поведінки, моделей соціальних ситуацій, прийнятих в англomовному соціумі); соціолінгвістичних знань (фонетичні, граматичні, лексичні, стилістичні правила спілкування, мовні особливості соціальних верств, дискурсивні способи спілкування, знання соціальних і культурних подібностей і відмінностей української та англійської мов і культур); лінгвокраїнознавчих знань (знання мовного матеріалу, лексичного фону, знання з області географії, природи, історії англomовних країн і культур);

- розвиток соціокультурних умінь: збирати, аналізувати та інтерпретувати соціокультурну інформацію; проводити аналогії зіставлення фактів і явищ української та англійської культур; будувати мовну і немовну поведінку відповідно до культурознавчих норм соціуму; впізнавати і коректно вживати соціокультурно-марковані лексичні одиниці в мовленні; вибирати і використовувати соціокультурно прийнятну тактику спілкування; вибирати з текстів, аудіо / відео фрагментів екстралінгвістичні інформацію; дотримуватися

норм мовного етикету, прийнятого в англomовній країні.

- формування у старшокласників здібностей: сприйнятливості до виявлення соціокультурно забарвленої лексики і соціолінгвістичних особливостей мови носіїв мови, що вивчається і культури; соціокультурна неупередженість при інтерпретації фактів і явищ досліджуваної культури; соціокультурна спостережливості; соціокультурний такт.

Експериментальна робота здійснювалася нами в природних умовах навчально-виховного процесу в ході вивчення англійської мови учнями старшого шкільного віку Шосткинської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 6. В експериментальній роботі, проведеної протягом 2017-2018 навчального року, брало участь 32 учня.

Етапи проведення експериментального навчання

У дослідному навчанні брали участь контрольна (16 учнів) та експериментальна (16 учнів) групи. Школярі контрольної і експериментальної груп навчалися за підручниками «Англійська мова: Підручник для 11-го класу загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту» (Карп'юк, 2014) і Straightforward (Macmillan). Крім того, в позааудиторний час старшокласники експериментальної групи виконували додаткові завдання на основі соціальних сервісів (соціальна мережа Facebook). Вчитель на уроці пояснював тему, мету, хід виконання завдання і критерії його оцінки. Всю подальшу роботу школярі проводили в позааурочний час, виконуючи завдання соціокультурної спрямованості. На вивчення однієї теми відводився календарний місяць. Протягом року учні вивчили шість тем. Тематика і зміст Інтернет-завдань відображено в таблиці 3.2.1.

Таблиця 3.2.1

<i>Час виконання</i>	<i>Тема</i>	<i>Тематика завдань</i>
----------------------	-------------	-------------------------

Жовтень 2017	Being a Student	Facebook-завдання: «Peculiarities of educational process organization in the UK»
Листопад 2017	Make up Your Mind	Facebook- завдання: «Comparison of peer-relationships in Ukraine and the USA»

Грудень 2017	Family Relationship	Facebook-saBflaHHa: «The Hierarchy of Family Values English Speaking Countries»
Січень 2018	Eating out	Facebook-3aBH,aHHa: «National Cooking Steriotypes»
Лютий 2018	It's Your Planet	Facebook-saBuaHHJi: «World Ecological Problems and Their Solutions»
Березень 2018	Focus on Your Youth	Facebook-3aBnaHHJi: «Comparison of the Likes and Dislikes in Ukraine and the USA»
Квітень 2018	People and Society	Facebook-3aBuaHHfl: «The Ups and Downs of Winning a Fortune»

У експериментальному навчанні було використано два види контролю.

Першим видом контролю став регулярний моніторинг активності та виконання стршокласниками завдань на основі соціальних послуг. Вчитель стежив за ходом виконання задань, перевіряв дослідницьку та творчу діяльність учнів.

Другий вид контролю здійснювався вчителем по кожному компоненту соціокультурної компетентності до початку експериментального навчання (контрольний перетин) та після його завершення (експериментальний перепис).

Номенклатура компонентів соціокультурної компетентності, що контролюються в експериментальному навчанні, представлена в таблиці 3.2.2.

Таблиця 3.2.2.

Номенклатура компонентів соціокультурної компетентності, що контролюються в експериментальному навчанні

№	Компоненти, що контролюються в експериментальному навчанні
1	знання загальнокультурного характеру (культури спілкування, культури усного та писемного мовлення)
2	знання культурознавчого характеру (культурних цінностей, реалій, способів життя, етичних і моральних норм поведінки, моделей соціальних ситуацій англомовних країн)
3	знання лінгвокраїнознавчого характеру (мовного матеріалу, лексичного фону, знання з області географії, природи, історії англомовних країн)
4	вміння збирати, аналізувати та інтерпретувати соціокультурну інформацію
5	вміння проводити аналогії і зіставлення фактів і явищ культури англомовних країн і українських, виявляючи їхні соціокультурні подібності та відмінності
6	вміння будувати мовну, немовну поведінку відповідно до культурознавчих нормам соціуму
7	вміння розпізнавати, інтерпретувати і коректно вживати соціокультурно марковані лексичні одиниці в мовленні
8	вміння спілкування вибирати і використовувати соціокультурно прийнятну тактику
9	вміння отримувати від текстів, аудіо / відео фрагментів екстралінгвістичні інформацію
10	вміння дотримуватися норм мовного етикету, прийняті в країні мови, що вивчається
11	сприйнятливість до виявлення соціокультурно забарвленої лексики і соціолінгвістичних особливості мови носіїв мови, що вивчається і культури

12	соціокультурна неупередженість при інтерпретації фактів і явищ англомовної культури
13	соціокультурна спостережливість
14	соціокультурний такт

Рівень сформованості культурознавчих, соціолінгвістичних та лінгвокраїнознавчих знань перед проведенням експерименту і після його закінчення дозволила визначити анкета, що включає 20 питань з досліджуваних тем.

Для перевірки рівня сформованості таких здібностей, як сприйнятливість до виявлення соціокультурно забарвленої лексики і соціолінгвістичних особливостей мови носіїв англійської мови і культури, соціокультурна неупередженість при інтерпретації фактів і явищ англомовної культури, соціокультурна спостережливість, соціокультурний такт ми застосовували опитувальник, що складається з питань відкритого типу (про ставленні до людей англомовної культури, про культурні стереотипи, схожість і відмінності української та російської культур тощо)

Володіння учнями експериментальної і контрольної груп соціокультурними вміннями (до початку експериментального навчання і по його закінченні) оцінювалося в ході участі в першому і останньому Інтернет-завданні з використанням соціальної мережі Facebook. Оцінка сформованості кожного з контрольованих компонентів соціокультурної компетенції проводилася за спеціально розробленою чотирьохрівневою шкалою (таблиця 3.3.3).

Таблиця 3.3.3.

Шкала оцінки рівня сформованості компонентів соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку

№	Рівні сформованості компонентів СКК
---	-------------------------------------

	Компонент соціокультурної компетентності	1 рівень (оцінка «незадовільно»)	2 рівень (оцінка «задовільно»)	3 рівень (оцінка «добре»)	4 рівень (оцінка «відмінно»)
1	Знання загальнокультурного характеру (культури спілкування, культури усного та писемного мовлення)	Учень не володіє загальнокультурними знаннями.	Учень володіє невеликим обсягом загальнокультурних знань.	Учень володіє середнім обсягом загальнокультурних знань.	Учень володіє достатнім обсягом загальнокультурних знань
2	Знання культурознавчого характеру (культурних цінностей, реалій, способів життя, етичних і моральних норм поведінки, моделей соціальних ситуацій англомовних країн)	Учень не володіє культурознавчими знаннями	Учень володіє невеликим обсягом культурознавчих знань	Учень володіє середнім обсягом культурознавчих знань	Учень володіє достатнім обсягом культурознавчих знань

3	Знання соціолінгвістичного характеру (мовні правила спілкування, мовні особливості соціальних верств, дискурсивні способи спілкування, знання соціальних і культурних подібностей і відмінностей української та англійської мов і культур)	Учень не володіє соціолінгвістичними знаннями	Учень володіє невеликим обсягом соціолінгвістичних знань	Учень володіє середнім обсягом соціолінгвістичних знань	Учень володіє достатнім обсягом соціолінгвістичних знань
4	Знання лінгвокраїнознавчого характеру (мовного матеріалу, лексичного фону, знання з області	Учень не володіє лінгвокраїнознавчими знаннями	Учень володіє невеликим обсягом лінгвокраїнознавчих знань	Учень володіє середнім обсягом лінгвокраїнознавчих знань	Учень володіє достатнім обсягом лінгвокраїнознавчих знань

	географії, природи, історії англомовних країн)				
5	Уміння збирати, аналізувати і інтерпретувати соціокультурну інформацію	Учень студент не вміє збирати, аналізуват и і інтерпрету -вати соціо- культурну інформаці ю.	В учня часто виникають труднощі під час відбору, аналізу та інтерпретації соціокультур ної інформації	В учня не завжди виходить збирати, аналізува ти і інтерпрет у-вати соціо- культурну інформаці ю.	Учень буз труднощів збирає, аналізує та інтерпретує соціокульту рну інформацію

Отримані результати експериментального навчання були закодовані для статистичної обробки, яка була проведена за допомогою статистичного

«Пакета аналізу» Microsoft Excel. Показники по кожному компоненту соціокультурної компетентності (таблиця 2.3.3) були закодовані в чотирьох бальну шкалу «0», «0,5», «0,75», «1». Володіння старшокласником компонентами соціокультурної компетентності на першому рівні (оцінка «незадовільно») відповідала «0», на другому (оцінка «задовільно») - «0,5», на третьому (оцінка «добре») - «0,75», на четвертому (оцінка «відмінно») - «1». Оцінка результатів експериментального навчання здійснювалася з використанням t- критерію Стьюдента. Метод Стьюдента дозволяє обчислити статистичну достовірність відмінності між двома вибірковими середніми на рівні значущості $p = 0,05$ (5%).

Для обчислення критерію Стьюдента використовується формула:

$$t = \frac{|x_1 \text{cp} - x_2 \text{cp}|}{\sqrt{|m_1^2 - m_2^2|}}$$

де $x_1 \text{cp}$ - середнє значення змінної по першій вибірці даних;

$x_2 \text{cp}$ - середнє значення змінної по другій вибірці;

m_1^2 і m_2^2 - інтегровані показники відхилень окремих значень із вибірок, що порівнюються від відповідних їм середніх величин.

m_1^2 і m_2^2 обчислюються за такими формулами:

$$m_1^2 = \frac{s_1^2}{n_1}; m_2^2 = \frac{s_2^2}{n_2}$$

де s_1^2 - вибіркова дисперсія змінної по першій вибірці;

s_2^2 - вибіркова дисперсія змінної по другій вибірці;

n_1 - число окремих значень змінної в першій вибірці;

n_2 - число окремих значень по другій вибірці.

Статистичний аналіз даних був проведений з використанням парного і непарного т-тестів. Непарний т-тест ми використовували для обробки статистичних даних, що відображають початковий і фінальний рівні сформованості компонентів соціокультурної компетентності старшокласників контрольної та експериментальної груп. Метою парного т-тесту є виявлення ефективності запропонованої методики на основі порівняння результатів експериментального зрізів між контрольною та експериментальної групами.

Результати аналізу даних контрольного зрізу у контрольній і експериментальної групах представлені в таблиці 3.2.4.

Таблиця 3.2.4

Результати статистичного аналізу даних контрольного зрізу в контрольній групі із застосуванням непарного т-тесту

Компонент СКК	Кількість учасників	1-критерий Стьюдента	p-значення

1	27	8,98	0,05*
2	27	1,81	0,082543
3	27	1,44	0,160856
4	27	4,69	0,05*
5	27	16,85	0,05*

* $p < 0,05$.

Згідно з результатами аналізу статистичних даних, оцінки деяких компонентів СКК виявилися в зоні значущості. Даний факт означає, що ще до експериментального навчання у учасників обох груп були сформовані певні знання, вміння та здібності, а саме: знання загальнокультурного характеру (культури спілкування, культури усного та писемного мовлення); знання лінгвокраїнознавчого характеру (мовного матеріалу, лексичного фону, знання з області географії, природи, історії англomовних країн); вміння збирати, аналізувати та інтерпретувати соціокультурну інформацію; вміння проводити аналогії і зіставлення фактів і явищ української та англomовної культур, виявляючи їх соціокультурні подібності та відмінності; вміння дотримуватися норм мовного етикету, прийняті в англomовній країні; соціокультурна неупередженість при інтерпретації фактів і явищ досліджуваної культури; соціокультурна спостережливність; соціокультурний такт.

Подібні результати пояснюються тим, що, по-перше, в ході навчання англійської мови у старшокласників сформувалися певні компоненти соціокультурної компетентності. По-друге, в рамках компетентнісного підходу соціокультурна компетентність є універсальною незалежно від дисципліни, що вивчається. Тому багато знань і вміння були сформовані у учнів в процесі вивчення предмету «Англійська мова», а також «Світова література».

R-значення ^критерію Стюдента по 2-го Д = 1,81), по 3-йому Д = 1,44), в контрольній групі і по 2-го Д = 1,69), по 3-йому Д = 1,77), в експериментальній групі виявилися $> 0,05$. Такі результати вказують на недостатню кількість

позитивних оцінок, що означає низький рівень сформованості таких компонентів СКК, як: знання культурознавчого характеру (культурних цінностей, реалій, способів життя, етичних і моральних норм поведінки, моделей соціальних ситуацій англомовних країн); знання соціолінгвістичного характеру (мовленнєві правила спілкування, мовленнєві особливості соціальних верств, дискурсивні способи спілкування, знання соціальних і культурних подібностей і відмінностей української та англійської мов і культур); вміння будувати мовну і немовну поведінку відповідно до культурознавчих норм соціуму; вміння розпізнавати, інтерпретувати і коректно вживати соціокультурно-марковані лексичні одиниці в мовленні; вміння вибирати і використовувати соціокультурно прийнятну тактику спілкування; вміння отримувати від текстів, аудіо / відео фрагментів екстралінгвістичні інформацію; сприйнятливість до виявлення соціокультурно забарвленої лексики і соціолінгвістичних особливості носіїв англійської мови і культури.

У таблиці 3.2.5 подано результати аналізу даних експериментального зрізу у контрольній та експериментальній групах.

Таблиця 3.2.5

Результати статистичного аналізу даних експериментального зрізу у контрольній групі із застосуванням непарного t-тесту

Компонент СКК	Кількість учасників	Скритерій Стьюдента	p-значення
1.	65	13,16	0,05*
2.	65	3,53	0,05*
3.	65	2,98	0,05*
4.	65	6,33	0,05*
5.	65	25,22	0,05*

Статистичний аналіз даних показує, що після проведення експериментального навчання в обох групах спостерігається приріст по кожному з досліджуваних

аспектів.

Для виявлення ефективності запропонованої методики важливого значення набуває статистичний аналіз даних результатів експериментального зрізу між контрольною та експериментальної групами (рис. 3.2.6).

Таблиця 3.2.6

Результати статистичного аналізу даних експериментального зрізу у контрольній та експериментальній групах із застосуванням парного *t* тесту

Компонент СКК	Кількість учасників	t-критерій Стьюдента	p-значення
1.	130	1,75	0,092605
2.	130	8,86	0,05*
3.	130	4,31	0,05*
4.	130	5,00	0,05*
5.	130	1,39	0,177294

Як видно з статистичного аналізу, після закінчення експериментального навчання результати школярів експериментальної групи виявилися значно краще, ніж у старшокласників контрольної групи. Статистично значна різниця результатів між двома групами була виявлена за такими компонентам на користь учнів експериментальної групи: по 2-ому $D = 8,86$), 3-ому $D = 4,31$), 4-ому $D = 5,00$). Це означає , що використання соціальних серверів під час навчання англійської мови учнів старшого шкільного віку сприяє формуванню їхньої соціокультурної компетентності.

Висновки

Проведене дослідження дозволяє нам зробити наступні висновки:

1. Визначено структура соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку, що включає комплекс соціокультурних знань, умінь і здібностей, і номенклатура компонентів соціокультурної компетентності, що розвиваються у старшокласників на основі соціальних сервісів: знання загальнокультурного характеру (культури спілкування; культури усного та писемного мовлення); культурознавчі знання (культурних цінностей; реалій; стилів і способів життя англomовних країн; етичних і моральних норм поведінки; моделей соціальних ситуацій, прийнятих в англomовному соціумі); соціолінгвістичні знання (фонетичні, граматичні, лексичні, стилістичні правила спілкування; мовні особливості соціальних верств; дискурсивні способи спілкування; знання соціальних і культурних подібностей і відмінностей української та англійської мов і культур); знання лінгвокраїнознавчого характеру (знання мовного матеріалу; лексичного фону; знання з області географії, природи, історії англomовних країн); вміння збирати, аналізувати та інтерпретувати соціокультурну інформацію; проводити аналогії і зіставлення фактів і явищ україномовної та англomовної культур; будувати мовну і немовну поведінку відповідно до культурознавчих норм соціуму; впізнавати і коректно вживати соціокультурно-марковані лексичні одиниці в мовленні; вибирати і використовувати соціокультурно прийнятну тактику спілкування; вибирати з текстів, аудіо / відео фрагментів екстралінгвістичні інформацію; дотримуватися норм мовного етикету, прийнятого в англomовній країні; здатності: сприйнятливості до виявлення соціокультурно забарвленої лексики і соціолінгвістичних особливості мовлення носіїв англійської мови культури; соціокультурна неупередженість під час інтерпретації фактів і явищ англomовної культури; соціокультурна спостережливості; соціокультурний такт.

2. Виявлено дидактичні властивості соціальної мережі Facebook. Ефективність використання соціальної мережі Facebook в навчанні англійської мови і культури досягається за рахунок таких дидактичних властивостей, як публічність; лінійність; мультимедійність; гіпертекстова структура; можливість створення особистої зони користувача; можливість надсилати приватні повідомлення; наявність різнофункціональних додатків; можливість створення фото- та відеоальбомів; можливість організовувати або вступати в групи за інтересами і підписуватися на розсіпку корисної інформації від авторів інших сторінок.

3. Виявлено та обґрунтовано методичні умови формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів (Facebook): а) наявність ІКТ компетентності у учасників освітнього процесу; б) стимулювання інтересу старшокласників до вивчення англійської мови та культури засобами соціальних сервісів; в) облік принципів соціокультурного освіти; г) облік дидактичних властивостей і можливостей соціальних сервісів в навчанні англійської мови і культури; д) використання проблемних та пошукових завдань соціокультурного характеру; е) навчання в атмосфері поваги і терпимості до іншої культури і її носіїв.

4. Розроблено методичну систему формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів. Зазначена система заснована на комунікативному, компетентнісному, соціокультурному і особистісно-діяльнісному підходах, складається з мети, теоретичної основи (підходи і принципи), технологічної бази (методичні умови навчання, комплекс завдань, кошти, зміст, методи і форми навчання), контролю, рефлексії і результату, реалізується з урахуванням принципів: комунікативної спрямованості навчання, ситуативності, наочності, автентичності, діалогу культур, домінування проблемних завдань культурознавчого характеру, дидактичної культуровідповідності, культурної варіативності і культурної

рефлексії.

5. Розроблено комплекс інтерактивних завдань соціокультурної спрямованості на основі соціальних сервісів, що включає завдання на пошук і відбір інформації соціокультурної спрямованості; здійснення проектної діяльності; завдання, спрямовані на розвиток вміння розпізнавати, інтерпретувати і коректно вживати соціокультурно-марковані лексичні одиниці в мові; творчі завдання культурознавчої спрямованості; завдання на аналіз і обговорення матеріалів соціокультурного характеру.

6. Результати експериментальної роботи доводять ефективність використання методики формування соціокультурної компетентності учнів старшого шкільного віку на основі соціальних сервісів.

Багато вчених сьогодні звертаються до проблеми використання ІКТ в освіті. Але, незважаючи на солідну базу дослідних робіт, слід відзначити, що стрімкий розвиток соціальних служб і сервісів Інтернету, постійне розширення і оновлення всеосяжного віртуального простору мережі дає підґрунтя для нових відкриттів в області дидактичних можливостей ІКТ. Навчання на основі сучасних Інтернет-технологій є актуальним і перспективним напрямком методики викладання англійської мови. Проведене дослідження це ще один крок на шляху до більш глибокого аналізу поставленої проблеми, яка вимагає подальшого вивчення.

Ефективність запропонованої методики доведена результатами експериментального навчання, що дає нам підставу говорити про доцільність використання матеріалів роботи в практиці навчання англійської мови у загальноосвітній школі на основі використання інтернет-технологій. Але, необхідно відзначити, що в процесі роботи над магістерською роботою і проведенням експериментального навчання намітився ряд проблем, що вимагають подальшого дослідження. Науковий інтерес, на наш погляд, може бути націлений на більш масштабне вивчення можливостей соціальних сервісів

в формуванні соціокультурної компетенції студентів, розробці нових форматів Інтернет- завдань соціокультурної спрямованості, а також складанні кодексу правил безпечного використання соціальних служб і сервісів мережі Інтернет в процесі навчання англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безвін, Ю. Г. (2016). Культурознавчий аспект у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх викладачів англійської мови.
2. Кузікова В. С. Етнічна самосвідомість та міжетнічна взаємодія в сучасному світі / Кузікова В. С., Щербакова М., Н. О. Пасічник. Суми, Україна: Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка. С. 197-201.
3. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання : науково-методичний посібник. К., 1998. 204 с.
4. Бігич О.Б. Особистісно-діяльнісний розвиток молодшого школяра на уроці іноземної мови: Монографія. Київ, 2010. 137 с.
5. Бігич, О. Б. (2009). Підготовка майбутніх учителів іноземних мов до використання комп'ютерних засобів. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. С. 16-20.
6. Бігич О. Б. і Глазунов М. С Використання Facebook у навчанні студентів англійської мови: за та проти. *Nauka i Inowacja-2013: materialy IX Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji 07-15października 2013 roku, Przemysl.* 88 Str. Str. 40-43.
7. Бирюк О. В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англійських публіцистичних текстів. дис. канд. пед. н. Київський національний лінгвістичний університет, Київ, 2006.
8. Гордєєва А. Й. Навчання старшокласників загальноосвітньої школи обговорення проблем англійською мовою у процесі міжкультурного спілкування. дис. канд. філол. н. Київський національний лінгвістичний університет, Київ, 2004.
9. Британ Ю. В. Формування професійно орієнтованої читацької компетенції в майбутніх викладачів англійської мови засобами Інтернет-

- ресурсів (Кандидатська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, 2014.
10. Глазунов М. С. Мотиваційний потенціал інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні іноземних мов. *Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти: матеріали Всеукраїнської науково-практ. конф.*, 10 квіт. 2013. Вінниця. 283 с. С. 27-28.
 11. Глазунов М. С. Формування англомовної компетентності в писемному мовленні майбутніх учителів з використанням веб-технологій. автореф. дис. канд. філол. н. Київський національний лінгвістичний університет, 2016.
 12. Голованчук Л. П. Навчання учнів основної загальної школи культурно-країнознавчої компетенції на уроках АМ: дис. канд. пед. н. Київський національний лінгвістичний університет, Київ, 2003.
 13. Голуб І. Ю. Формування у майбутніх перекладачів соціокультурної компетенції у процесі вивчення німецької мови після англійської: автореф. дис. канд. пед. н. Київський національний лінгвістичний університет, Київ, 2010.
 14. Городнича Л. В. Диференційоване навчання молодших школярів аудіювання англійського мовлення з використанням комп'ютера. Дис. канд. пед. н. Київський національний лінгвістичний університет, Київ, 2009.
 15. Державний стандарт повної загальної освіти 2013 URL: <http://www.mon.gov.ua/activity/education/zagzliiz-serednya/deri--stan.html> (дата звернення: 19.03.2023)
 16. Гриньова М. Особистісно орієнтована технологія навчання та виховання // Інтернет-методрада як інструмент відкритого ефективного співробітництва з проблем методики викладання у ВНЗ I-II рівнів

- акредитації, Травень, 2015 [Електронний ресурс] 2014. С. 11-15. Режим доступу: <http://acup.poltava.ua/wp-content/uploads/2015/03/GripovaM.pdf>
17. Жадан І. В. Психологічні умови формування навчально-пізнавальних мотивів: на матеріалі трудового навчання підлітків: дис...канд. псих. наук. Київ, 1993. 138с.
 18. Зеня Л. Я. Навчання іноземних мов у старшій професійній школі: лекційно-практичний курс. Горлівка, Україна: Видавництво Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов. 2008.
 19. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики /Під заг. Ред О. В. Овчарук. К.: «К.І.С.», 2004. 112 с.
 20. Локшина О. Розвиток компетентнісного підходу в освіті Європейського Союзу. *Шлях освіти*, № 1, 2007. Київ. С. 16-21.
 21. Локшина О. І. Європейська довідкова система як інструмент упровадження компетентнісного підходу в освіту країн-членів Європейського Союзу *Педагогіка і психологія*. 2007. № 1. С. 131-142.
 22. Локшина О. І. Європейська довідкова система як інструмент упровадження компетентнісного підходу в освіту країн-членів Європейського Союзу *Педагогіка і психологія*. 2007. № 1. С. 131-142.
 23. Голованчук, Л. П. Навчання учнів основної загальної школи культурно-країнознавчої компетенції на уроках АМ. Дис. кад. пед. н.. Київський національний лінгвістичний університет, Київ, 2009.
 24. Пехота О. М. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська / за ред. О. М. Пехоти. Ктїв: Вид-во А.С.К. 2003. 255 с.
 25. Пометун, О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Київ 2002.
 26. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / Англійська мова

URL: http://www.old.mon.gov.Ua/iaa/activity/education./56/692/educational_programs/1349869542/ (Дата звернення: 19.06.2023)

27. Роман С. В., Коломінова О.О. Психолого-дидактичні та методичні засади сучасного навчання іноземних мов у початковій школі. *Іноземні мови* №3,2010.
28. Серета О. М. Навчання майбутніх філологів писемного спілкування німецькою мовою засобами електронної пошти: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К., 2006. 168 с.
29. Сисоєва С. О. Особистісно орієнтовані технології: сутність, специфіка, вимоги до проектування. Професійна освіта: педагогіка і психологія. К., 2003. С. 159-160.
30. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: [навчальний посібник] Дніпропетровськ: Видавництво ДУЕП. 2005. 246с.
31. Черниш В. В. Навчання англomовного читання та аудіювання із застосуванням аудіокнижок художніх творів. Автореф. дис. канд. пед. н. Київський національний лінгвістичний університет, Київ. 2001.
32. Albert, M., Obler, L. The bilingual brain: Neuropsychological and neurolinguistic aspects of bilingualism. New York: Academic Press, 1978.
33. Alexander, B. Podcasting and the Liberal Arts. URL: http://newsletter.nitle.org/v4_n3_summer2005/podcasting.php (дата звернення: 5.02.2023).
34. Anderson R., Balajthy E. Stories about struggling readers and technology. *The Reading Teacher*. 2009. P. 540-542.
35. Bachman, L. Fundamental considerations in language testing. - Oxford: Oxford University Press. 1990. 408 p.
36. Boutelle, J. Hey, D.J Web 2.0 and remix culture URL: http://www.jonathanboutelle.com/mt/archives/2005/08/hey_dj_a_web_20.ht

- ml (Дата звернення: 13.05.2023).
37. Cambell, A. P. Weblogs for Use with ESL Classes. URL: <http://www.iteslj.org/Techniques/Campbell-Weblogs.html> (дата звернення: 30.01.2023).
 38. Canale, M. (1983). From communicative competence to communicative language pedagogy. In J. C. Richards, R. W. Schmidt (Eds.), *Language and Communication* (pp. 2-27). London, UK; New York, NY: Longman.
 39. Canale, M., Swain, M. Theoretical basis of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*. 1980. № 1. P. 27-31.
 40. Crystal, D. The changing nature of text: a linguistic perspective URL: <http://www.davidcrystal.community.librios.com/?fileid=-4122> (Дата звернення: 5.09.2023).
 41. Hokanson B. The impact of the Internet on language / *Theory of Electronic Design*. 2008. P. 1-9.
 42. Hutmacher Walo. Key competencies in Europe / Report # DECS/SE/Sec- (96)-43 of the Symposium (Berne, Switzerland, 27-30 March, 1996). *A Secondary Education for Europe Project. Councilfor Cultural Co-operation*. Strasbourg, France, 1997. 72 p.
 43. Hymes, D. On communicative competence *Sociolinguistics* / Edited by J.B. Pride, J. Holmes. Harmondsworth: Penguin. 1972. P. 269-293
 44. Kabilan M.K., Ahmad N., Abidin M. J. Z. Facebook: An Online Environment for Learning of English in Institutions Of Higher Education? *The Internet and Higher Education*. 2010. P. 179-187.

Key Competencies for a Successful Life and a Well-Functioning Society. Edited by Dominique Simone Rychen and Laura Hersh Salganik. Germany: Hogrefe & Huber, 2003. 206 p

Lam Lui (2011) Optimal Teaching Mix in Blended Team-Based Learning (BTBL). // International Conference on Hybrid Learning 2011. Local Procs.

[Электронный ресурс]. - Режим доступа :

www.ejel.org/issue/download.html?idArticle=217.

Levin D., S. Arafah The digital disconnect: The widening gap between Internet- savvy students and their schools. Washington, DC: Pew Internet and American Life Project. 2002. 30 p.

Lucantoni, P. (2002). Professional development for teachers. Teaching & assessing skills in English as a second Language. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Nuttall, Ch. (1996). Teaching Reading Skills in a Foreign Language. Oxford, UK: Macmillan Heinemann.

Mealman, C. Incidental learning by adults in a nontraditional degree program: A case study. In Proceedings of the Twelfth annual Midwest research-to-practice conference. The Ohio State University: College of Education. 1993.

Mirabile, R.J. Everything you wanted to know about competency modeling *Training and development*. 1997. №8. 73-77 p.

Naditz N. "Friend" or Foe: Facebook in a High School Language Class// The Language Educator. November, 2011. - P. 46

Oxford R. L. (1998) Language learning styles and strategies: Concepts and relationships // IRAL - International Review of Applied Linguistics in Language Teaching. Vol. 41. P. 271-278.

Oxford, R.L. Language Learning Strategies: What every teacher should know. The University of Alabama: Heinle & Heinle Publishers, 1990. 339 p.

Savignon, S. J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice. New York: McGraw-Hill, 1997. P. 8.

Shih R. C. Can Web 2.0 technology assist college students in learning English writing? Integrating Facebook and peer assessment with blended learning / R. C. Shih- Australasian Journal of Educational Technology. - 2011. - P. 829- 845.

Singhal, M. The Internet and Foreign Language Education: Benefits and Challenges

- URL: <http://www.aitech.ac.jp/~iteslj/Articles/Singhal-Intemet.html> (Дата
звернення 5.01.2018).
- Spencer, L.M., Spencer, S.M. Competence at work: models for superior performance-
New York. 1993. 123p.
- Stoof, A., Martens, R., Что есть компетенция? Конструктивистский подход как
выход из замешательства URL:
<http://www.ht.ru/press/articles/print/art26.htm> (Дата звернення: 21.02.2018).
- Swain, M. (1985). Communicative competence: Some roles of comprehensible input
and comprehensible output in its development. In S. Gass, & C. Madden (Eds.),
Input in second language acquisition (pp. 235-253). Rowley, MA: Newbury
House.
- Terantino Joe, Graf Karen. Using Facebook in the Language Classroom as Part of the
Net Generation Curriculum // The Language Educator. November, 2011. - P.
44-47
- The Common European Framework of reference for languages: Learning, Teaching,
Assessment. URL: [http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/
/Framework_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/Framework_EN.pdf) (дата звернення: 20.01.2018)
- Tomalin Barry, Nicks Mike. The World's Business Cultures and How to Unlock
Them, Thorogood Publishing. - London, 2007. - 268 p.
- UNESCO. IBE. Nanzhao Zhou. Competencies in Curriculum Development, 2006. -
6 p. World Conference on Education for All: Meeting Basic Learning Needs.
Jomtien, Thailand, 5-9 March 1990 - Inter-Agency Commission (UNDO,
UNESCO, UNICEF, WORLD BANK) for the World Conference on Education
for All. -N.Y.: UNICEF- 164 p.
- Vincent, T. Podcasting for Teachers & Students URL:
[http://www.tacoma.k12.wa.us/information/departments/it/pod/podcasting_b
ooklet.pdf](http://www.tacoma.k12.wa.us/information/departments/it/pod/podcasting_booklet.pdf) (дата звернення: 15.02.2018) Hall, David. The ICT handbook for
primary teachers: a guide for students and professionals. New York, 2010.246

P-

**ПРИКЛАДИ ВИКОНАННЯ УЧНЯМИ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО
ВІКУ ЗАВДАНЬ НА ОСНОВІ СОЦІАЛЬНИХ СЕРВІРІВ**

Facebook-завдання: есе на тему «Національні стереотипи»

National Stereotypes

We all know at least something about other countries. For instance, we believe that French drink nothing but wine and Russians drink nothing but vodka. People usually form their opinion based on what they sense and what they know, but sometimes it is not enough, so people make assumptions. When a set of assumption become "common knowledge," they form a stereotype. There are especially many stereotypes surrounding individual nations. Some of these stereotypes were formed in order to discredit some country, others to promote a sense of patriotism. However, most of national stereotypes are likely to be misleading, even though they may be true to some extent. I would like to write about some typical national stereotypes. Hopefully, you will find this information useful and interesting.

First of all, I would like to talk about the U.S.A. To many people (and not only Americans themselves) the United States are seen as the most important place in the world. Whenever the continent "America" is mentioned people are usually solely referring to the United States. If you can become rich and famous in the U.S. then you have really made it. For many Americans the idea of becoming rich, famous and successful is almost an obsession. Americans are generally painted as completely ignorant of the rest of the world. American tourists may visit other countries, but are more interested in shopping and souvenirs than authentic culture, and are always rude and condescending to the natives. Besides, they are painted as people who don't want to learn any foreign languages because "everybody speaks English".

Outside the U.S. a stereotypical image of the dumb, fat, lazy, ignorant, self-important, decadent, prudish, and clueless white American exists. Most of these images are based on American fast food culture which has spawned a lot of morbidly

fat people. Of course, in foreign countries sitcom characters like Peter Griffin and Homer Simpson are also often seen as representative of the typical American. America is infamous for its many frivolous lawsuits. A common stereotype is that Americans will seize every opportunity to sue a company or other person for a ridiculous amount of money, because "the law is the law". However, the latter stereotype is quite true. For example, the woman sued a TV station for making an inaccurate prediction. The station predicted good weather but it rained. The woman claimed that the forecast caused her to dress lightly - resulting in her catching the flu, missing a week of work, and spending money on medication. She further claimed that the whole incident caused her stress. She sued for \$1,000 - and won.

As for Canadians, they are often described as Mounties, hockey players or wildlife hunters. They ride to school or work on polar bears and live in igloos. The only sport they like is hockey, though they are also fans of basketball (which they invented), lacrosse (which is actually their national sport), football, soccer, and curling. They are all exceptionally polite. The phrase "Welcome to Canada. It's nice up here, eh?" pretty much defines this stereotype. They are obsessed with maple syrup and doughnuts. In many European and Asian views, Canadians tend to be confused as Americans.

When talking about the U.K we usually mean the country where it is always raining. Or when in London, we can expect some smog or fog to show up. Britons have a reputation for being polite, proper, sophisticated, decent, clean, stately, dignified, and having a talent for standing patiently in queues, as well as a genuine sense of fair-play. The negative end of this stereotype portrays them as being stiff, stuck up, snobbish, prudent, easily embarrassed, pompous, unemotional, bombastic, imperialistic, self-important, phlegmatic and obsessed with class and social status. Partly true, in the sense that they may not be as instantly outgoing or comfortable with expressing emotion as some other nationalities. In many countries, especially on the European continent, they are seen as having awful food, something that has been

spoofed in "Astérix in Britain". Expect the following British dishes to make a cameo whenever foreign characters in fiction visit the United Kingdom: buttered scones, Worcester sauce, fish 'n' chips, spotted dick (for Double Entendre purposes), Yorkshire pudding, peas, shepherd's pie, English breakfast. American media tends to stereotype the British as unattractive, unless the work takes place in England. This is likely due to the stereotype that they have bad teeth and are very pale due to the weather, though of course the accent is ubiquitously portrayed as very attractive. Characters in historical costume dramas often have British accents, even if the setting has nothing to do with England.

Sometimes people forget about Scotland, even though it is a part of the U.K. and it has its own stereotypes. All Scottish men wear kilts, tartan o's hanters and live in clans. They play bagpipes, golf and Highland Games and eat haggis and drink scotch whisky. Invariably their last names start with "Mac" and they use words like "aye", "laddie", "wee" with a strong emphasis on the letter "r". Their hair will be red or yellow brown. Men wear sideburns or a beard. Scots are often depicted as dour, grouchy and mean. Sometimes even as being ugly. Toughened by the harsh Scottish climate this has led to the Violent Glaswegian stereotype. But yet they are so tough that they are usually cast as the Brave Scot. The Scottish also have a reputation for being thrifty misers, which is a source for a lot of jokes (by foreigners, of course). Also adding to a Scottish atmosphere are the following things: castles, fog, rain and, of course, the Monster Of Loch Ness.

Lastly, I'd like to take Sweden, it is the most prominent stereotyping target of all Scandinavian countries in Northern Europe. Most Swedes speak English fluently, though Swedish singsong way speaking is often spoofed making use of phonetic accents, like for instance the Swedish Chef on The Muppets. Similar to Canada, Eh? overuse "Ja" (Yes) to drive the point home that S/he is Swedish. Swedish women are usually portrayed as invariably tall, slender, blonde, blue-eyed, and well-dressed sex-bombs. Swedish men are often shown to be blond, dumb, well-built boytoys. Quite

often they are ski instructors or handymen. They will always be named Sven or Lars. Apart from that, Swedes can be described as reserved shy, so painfully shy that they start talking only after drinking their favourite aquavit. Due to the huge popularity of books by Astrid Lindgren in the USSR, many Russians associate Sweden with quirky characters such as Karlsson on the Roof and Pippi Longstocking.

To sum up, I would like to say that we should not base our opinion on stereotypes, even some of them may be close to the truth. Every country has its own unique traditions and customs, and I believe that this is what makes each country so special.

Коментарі:

Margarita: Thank you, Diana! It was so interesting! Now I know much more stereotypes than before I have read your essay)))

Elena: Good job, Diana! And you, guys, what do you think about stereotypes? Do they help or hinder communication with foreigners?

Kathrine: Some stereotypes help communication with foreigners. E.g. I know that there is a stereotype that Americans are amusing, talkative. So, it is easier to talk to one of them than to a reserved British. It is also helpful that we know that British often speak about the weather. And it is even a fact, not a stereotype. So, it becomes not so difficult to start talking. What about "the law is the law", I can only say that woman is a "fine girl". The weather forecast often gives a lot of trouble.

Anastasia: As for me, I agree with Kate. But, in most cases, stereotypes give us ideas and push us to believe things that aren't true, I suppose. Because, for example, we suppose that all British are reserved, but we should not hang this label for everyone. I think that a lot of people keep a stranger at arm's length. And thank you, Diane) It was interesting)

English group

https://www.facebook.com/groups/1439154509653311/permalink/1444658852437210/

facebook

Search for people, places and things

Diana Vlacharova Home

Home

English group Members Events Photos Files

Notifications + Create Group

Diana Di

National Stereotypes

We all know at least something about other countries. For instance, we believe that French drink nothing but wine and Russians drink nothing but vodka. People usually form their opinion based on what they sense and what they know, but sometimes it is not enough, so people make assumptions. When a set of assumption become "common knowledge," they form a stereotype. There are especially many stereotypes surrounding individual nations. Some of these stereotypes were formed in order to discredit some country, others to promote a sense of patriotism. However, most of national stereotypes are likely to be misleading, even though they may be true to some extent, I would like to write about some typical national stereotypes. Hopefully, you will find this information useful and interesting.

First of all, I would like to talk about the U.S.A. To many people (and not only Americans themselves) the United States are seen as the most important place in the world. Whenever the continent "America" is mentioned people are usually solely referring to the United States. If you can become rich and famous in the U.S., then you have really made it. For many Americans the idea of becoming rich, famous and successful is almost an obsession. Americans are generally painted as completely ignorant of the rest of the world. American tourists may visit other countries, but are more interested in shopping and souvenirs than authentic culture, and are always rude and condescending to the natives. Besides, they are painted as people who don't want to learn any foreign language because "everybody speaks English". Outside the U.S. a stereotypical image of the dumb, fat, lazy, ignorant,

About

Closed Group

What should people post in this group?

Add a description

11 members · Message · Invite by Email

+ Add people to Group

What is this group about?

Set tags

Suggested Groups

VN GameDay
Diana Di joined
Join group

Recommended Pages

16 April 2014 Game Day: Virtual Pro...
Diana Di likes this.
Like

The Blind Side
Diana Di likes this.
Like

Like Chat

nyck

Microsoft Word

Active Reader - [...]

English group - Google

Анкета по визначенню рівня володіння школярами соціокультурними знаннями (загальнокультурними, культурознавчими, соціолінгвістичними, лінгвокраїнознавчими)

1. What shows that the person is no longer engaged in the conversation?

- a. He/she stops making eye contact
- b. He/she acts like a know-it-all
- C. He/she nods or interjects an occasional, “Yes, I agree,” or “I know what you mean.”

2. What topics is it better to avoid (unless you are with the person you speak long- time friends who will love you anyway)?

- a. Personal finance
- b. Weather
- C. Pets

3. How to show that you are listening?

- a. Tell off-color jokes
- b. Interrupt or monopolize the conversation
- C. Ask questions during pauses in the conversation

4. When writing an email, your paragraphs should be .

- a. Short
- b. Long
- C. In big fonts making them easier to read

5. When you receive an invitation to a party with a request to RSVP, ideally when should you RSVP?

- a. Any time before the party
- b. As soon as you know if you can attend or not
- C. Really doesn't matter - the concept of RSVPing is a dated one

6. Working style in the USA is:

- a. Formal (business dress, usage of surnames, closed doors, formal style of speech)
- b. Informal ('dress-down', first names, open door, familiar style of speech)

7. People in the USA tend to not wait to be introduced, will begin to speak with strangers as they stand in a queue, sit next to each other at an event, etc.

- a. True
- b. False

8. The ice-breaker in the communication with the Americans can be:

- a. American foreign policy
- b. The Vietnam war
- C. American TV and movie hits

9. When is it appropriate to take a cell phone call during a business lunch?

- a. When you excuse yourself from the table and talk in another part of the restaurant
- b. When the call concerns those you are having lunch with (ie., the call is from the boss)
- C. Never

10. While traveling internationally on business, your hosts provide a regional delicacy that you know you won't like. What do you do?

- a. Politely decline and eat around the offending item
 - b. Offer to take a bite and nothing more
- Try it, and then eat as much as you can

11. What are the typical features of cockney dialect?

- a. Use of ain't instead of «isn't» or «am not»
- b. Pronunciation of an “r” sound after the vowel in words like “bam”, “car”, and “farther”
- C. Word-final devoicing of /b/, /d/, and /ʒ/, whereby for example *cub* sounds like *cup*.

12. What are the typical features of African American Vernacular English

(AAVE) (Ebonics)?

- a. H-dropping
- b. Word-initially, /b/ is [d] (so *this* is [d@ʒs]).
- C. The shift of /æ/ to /@/ (the so-called "broad A") before /f/, /s/, /θ/, /b/, /z/, /v/

13. As a nation, tend not to use superlatives and may not appear terribly animated when they speak.

- a. the British
- b. the Americans
- c. the Russians

14. What does the gesture made by connecting the thumb and forefinger in a circle and holding the other fingers straight mean in the USA?

- a. "Zero" or "worthless"
- b. Okay
- C. Vulgar and offensive things

15. In the UK it's OK to do gestures such as backslapping and hugging:

- a. True
- b. False

16. Why is exporting cars to Detroit a bit like carrying coals to Newcastle?

- a. Detroit is known for its coal mines
- b. Newcastle is known for its coal mines and Detroit is known for its automobile industry
- C. Newcastle is known for its automobile industry

17. To "beat around the bush" means —.

- a. To not know
- b. To avoid a question
- C. To go on a hike

18. What is a "drug store" in the USA?

- a. Place where narcotic drugs are illegally sold
- b. Pharmacy
- c. Grocery

19. What is a bank holiday in the UK?

- a. A public holiday
- b. It is another name for a weekend
- C. It is a national holiday known also as a Boxing Day

20. What is Ivy League?

- a. Major League Baseball (MLB)
- b. American Public Gardens Association (APGA)
- C. A collective name for the eight prestigious universities in the United States